

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ
Δ.Φ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ
ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Ξανατύπωμα από τὸν Α' τόμο τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη. 2

ΘΗΚΗ
ΛΕΙΟΥ
ΑΤΟΣ
Α.Π.Θ.
ΑΛΛΙΓΑ

ΑΘΗΝΑ
1934

Με το Χαμόγελο

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΕΡΩΤΗΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ
ΜΕ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΑ ΧΑΡΤΟΧΕΙΡΙΑ

Εκδόσεις του Χαμόγελου, Αθήναι, 1934

ΑΘΗΝΑ
1934

Δωρεά
Παύλου & Ανδρέα Καλλιγά

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ
Δ.Φ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ. 90889

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ
ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Ξανατύπωμα ἀπὸ τὸν Α' τόμο τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου.

ΑΘΗΝΑ
1934

0640018419

ΒΙΒΛΙΟΠΛΗΡΗΣ
ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ
ΤΕΧΝΗ
Α.Π.Θ.
18309

ΕΥΡΩΠΕΙΑ

Ὁ Μεταφραστὴς μόνον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτρέπει τὴν παρά-
σταση τοῦ ἔργου τούτου σὲ θέατρο ἢ σὲ αἶθουσα, κατὰ τὸ νόμο, κα-
θὼς καὶ τὸ ξανατύπωμα τοῦ ὅλου ἢ μέρους αὐτοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἡ ἐν Ἀυλίδι

Κάθε γνήσιο ἀντίτυπο ἔχει τὴν ὑπογραφή τοῦ μεταφραστῆ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Θέμα τῆς τραγωδίας αὐτῆς εἶναι ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας, θυγατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονα, ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῆς Τροίας. Ἡ Ἰφιγένεια ὀδηγήθηκε ὡς θῦμα στο βωμὸ τῆς θεᾶς Ἄρτεμης γιὰ νὰ ξεθυμώσει ἡ θεὰ καὶ στείλει εὐνοϊκὸν ἄνεμο γιὰ νὰ ξεκινήσουν τὰ Ἑλληνικὰ καράβια ἀπὸ τὴν Αὐλίδα πρὸς τὴν Τροία. Ἡ θεὰ ὁμως λυπήθηκε τὰ νιάτα τῆς νέας ἡρώιδας καὶ τὴν τελευταία στιγμή πού θὰ τὴ θυσίαζαν τὴν ἀντικατάστησε μὲ μιὰ ἐλαφίνα, κι ἄρπαξε τὴν Ἰφιγένεια ἰέρεια στο νὰό τῆς [καὶ τὴν ὀδήγησε στὴν Ταυρίδα, κατὰ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις»].

Ὡς πρὸς τὸ μῦθο τῆς Ἰφιγένειας καὶ τὴν ἐξέλιξί του παρατηροῦμε τὰ ἐξῆς: Ὁ Ὀμηρὸς δὲν κάνει κανένα λόγο γιὰ τὴ θυσία τῆς Ἰφιγένειας· ἀναφέρει μόνον Ἰφίανασσαν θυγατέρα τοῦ Ἀγαμέμνονα. Ὁ Στασίνορς πρῶτη φορὰ στὰ «Κύπρια ἐπη» του, πού ἀνήκταν στὸν «ἐπικὸν κύκλον», (ἀρχές τοῦ 7ου αἰῶνα π.Χ.), λέγουν ὅτι ἔγραψε γιὰ τὴ θυσία τῆς Ἰφιγένειας στὴν Αὐλίδα, κι ἀπ' αὐτὸν πῆραν ἔπειτα οἱ τραγικοί.

Πολλὲς μυθολογικὲς παραλλαγὲς κυκλοφοροῦσαν στὴν ἀρχαιότητα γιὰ τὴ θρυλικὴ Ἰφιγένεια, ἡ ὁποία εἶναι βέβαιο ὅτι λατρεύτηκε σὰ θεὰ.

Κατὰ τὸν H. Weil (*Sept Tragédies d' Euripide*, σ. 303) ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας σχετίζεται μὲ τὴ λατρεία τῆς θεᾶς Ἄρτεμης, στὴν ὁποία—σὲ πανάρχαια χρόνια—πρόσφεραν καὶ ἀνθρώπινες θυσίες. Τὸ ὄνομα τῆς Ἰφιγένειας, πού φαίνεται ὅτι στὴν ἀρχὴ ἦταν αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, δόθηκε κατόπι εἴτε στὴν ἰέρεια, εἴτε στο θῦμα τῆς λατρείας τῆς. Κατὰ τὸν H. Grégoire (*Édition des Un. de France*, IV. σ. 86 κ. ἔ.) στὴν ἀρχὴ ἡ Ἰφιγένεια ἐλατρεύονταν ὡς θεὰ. Σὲ κάποια μέρη στὴν Ἑλλάδα, λ. χ. στὴν Ἐρμιόνη τῆς Ἀργολίδας, ἡ Ἄρτεμὴ μὲ τὸ ἐπίθετον Ἰφιγένεια εἶχε ναό, ὅπως λέει ὁ Πausανίας (II, 35, 1). Στὴν Αἴγαιρα τῆς Ἀχαΐας ὑπῆρχε στο νὰό τῆς Ἄρτεμης ἀρχαῖο ἄγαλμα τῆς Ἰφιγένειας τοῦ Ἀγαμέμνονα, κατὰ τὸν ἴδιο τὸν Pausanias (VII, 26, 5), ὁ ὁποῖος λέει ὅτι, καθὼς ἐπίστευαν οἱ Αἰγαιρᾶτες, ὁ ναὸς εἶχε χτιστεῖ στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν Ἰφιγένεια. Καὶ στὴν Ἀττικὴ ὑπῆρχαν περισσότερα χαρακτηριστικὰ τῆς λατρείας τῆς. Ἡ λατρεία αὐτῆς τῆς Ἰφιγένειας ἕναν καιρὸ εἶχεν ὑποχωρήσει στὴ λατρεία τῆς Ἄρτεμης (ἡ, κατὰ τὸν Ἡσίοδο καὶ Σπησίχορο, τῆς Ἄρτεμης—Ἐκάτης), γιὰτὶ εἶχε κάποιες κοινὲς ιδιότητες μ' αὐτήν.

Τότε, λέει ὁ H. Grégoire, πλάστηκε ἀπὸ τοὺς περιοικοὺς τοῦ Εὐρίπου πρῶτα (8ο αἰῶνα π.Χ.) κι ἔπειτα ἔγινε πανελλήνιος, ὁ συγκλητικώτατος θρύλος τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγένειας στὴν Ἄρτεμην, ὡς ἕνα σύμβολο πού μαρτυροῦσε τὸν ἐξαφανισμὸ τῆς ἢ σωστότερα τὴ συγχώνευσή τῆς μὲ τὴν Ἄρ-
Δ. Σάρρου.—Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι.

τεμη. Καί ἡ ἱστορία αὐτῆ τῆς Ἰφιγένειας ἔχει κάποια ἀναλογία μὲ τοῦ Ἰππολύτου τὸ θρύλο, πού, καθὼς εἶδαμε, κι ἐκεῖνος πρῶτα ἐλατρεύονταν ὡς θεὸς ἢ ἡμίθεος κι ἔπειτα συνταυτίστηκε μὲ τὸ γιό τοῦ Θεσεία.

Στὴν Ἀττικὴ ἀργότερα μυθολογοῦσαν ὅτι ἡ Ἰφιγένεια ἦταν Ἀθηναία θυγατέρα τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Θεσεία, ὅτι δόθηκε ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἑλένη στὴν Κλυταιμῆστρα, ὅτι ὁ Ἀγαμέμνωνας τὴ θυσιάσε ὄχι στὴν Αὐλίδα, ἀλλὰ στὴ Βραυρῶνα (τὴ σημερινὴ Βραῶνα), ὅπου κατὰ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις» (1464) θὰ ζούσε καὶ θάπέθνησκε ὡς ἰερεῖα τῆς Ἀρτεμῆς καὶ θάπολλάβαιε τιμὲς μετὰ τὸ θάνατό της, κι ὅτι ἡ Ἀρτεμὴ τὴν ἀντικατάστησε ὄχι μ'ἐλαφίνα ἀλλὰ μὲ μιὰ ἀρκούδα. Ἄλλος θρύλος πάλι ἔλεγε ὅτι ἡ Ἀρτεμὴ τὴν πῆγε ὄχι στὴν Ταυρίδα ἀλλὰ στὴ Λευκίη, (Φειδουήσι) νησί τῆς Μαύρης θάλασσας, ὅπου ἔγινε γυναῖκα τοῦ Ἀχιλλέα καὶ μητέρα τοῦ Πύρρου. Κατὰ τὸ μῦθο τοῦ δράματος ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας ἔγινε γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὸ μεγάλο ἔργο τῆς θρυλικῆς ἐκστρατείας τῶν Πανελλήνων στὴν Τροία, καὶ γιὰ νὰ καλοξεκινήσουν τὰ καράβια τῶν Ἑλλήνων (καὶ πρὸ τῆς ἐπιπέλας, λέει ὁ Αἰσχύλος στὸν Ἀγαμέμνονά του, στ. 227). Καὶ τὸ προφητικὸν ὄνομα Ἰφιγένεια (Ἰφι (=δυνατὰ) γένοιτο) φανερώνει δύναμη, νίκη.

Ἄλλὰ τὰ μεγάλα ἔργα ἀπαιτοῦν καὶ μεγάλες θυσίες. Καὶ ἦταν μιὰ πανάρχαια λαϊκὴ παράδοση ἡ ἀνθρωποθυσία, στοὺς Ἀνατολικούς κι ἄλλους λαούς, γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ στερῶση μεγάλων καὶ δύσκολων ἐπιχειρήσεων καὶ ἔργων, καὶ ξεχωριστὰ σπουδαίων οἰκοδομῶν, πλοίων κ.τ.τ. Τέτοιοι θρύλοι, ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο καὶ μεσαιωνικὸ Ἑλληνισμό, σώζονται καὶ σήμερα στὸν Ἑλληνικὸ λαό, πού τοὺς πῆραν κι ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Εἶναι λ. χ. πανελλήνιο τὸ περιφῆμο δημοτικὸ τραγοῦδι τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἀρτας, πού

«Χίλιοι τρακόσιοι μάστοροι κι ἐξήντα μαθητᾶδες
ὀλημερίς τὸ χτίζανε κι ἀπὸ βραδὺς γκρεμιέται...
Πουλάκι πῆγε κι ἔκατσε ἀντίκρυ στὸ ποτάμι...
πού κελαηδοῦσε κι ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα:
"Ἄν δὲ στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει
καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ χήρα, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴν γυναῖκα...»
(Πρβλ. Ν. Γ. Πολίτου Ἐκλογές, ἀρ. 89).

Ἡ ἀνθρωποθυσία αὕτῃ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μὲ τὴ θυσία ζῶων, ὅπως γίνεται καὶ σήμερα, κι ὅπως ἔγινε, κατὰ τοὺς θρύλους, μὲ τὴν ἐλαφίνα πού βρέθηκε στὸν τόπο τῆς Ἰφιγένειας. Ὁ Εὐριπίδης ἀποτροπιάζεται τὴν ἀνθρωποθυσία. Ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι τὴν ἐπινόησαν οἱ μάντιες κι οἱ ἱερεῖς. Ἡ θεὰ δὲν τὴν ἀπαιτεῖ πουθενὰ στὸ δράμα. Δὲν πιστεῖν βέβαια καὶ στὸ θαῦμα τῆς ἀρπαγῆς τῆς Ἰφιγένειας. Ἀναγκάζεται ὁμως νὰ καταφύγει σ' αὐτό, γιὰτὶ ἀλλοιώτικα θὰ ἔχουναν τὸ αἷμα τῆς παρθένας καὶ θὰ ἐμολύνονταν ἡ θεὰ κι ὁ βωμὸς της. Γιὰ νὰπο-

φύγει λοιπόν ο ποιητής ένα κακό, που ήταν το μίσημα και το φρίξιμο για την ανθρωποθυσία, για την όποια πολύ σωστά είχε αγανακτήσει ο Λατίνος ποιητής Λουκρήτιος, ο Εϋριπίδης έπροτίμησε το μικρότερο κακό, που ήταν το θάψμα. (Περισσότερα για το το μύθο της 'Ιφιγένειας ιδέ Η. Grégoire, 'Ιφιγένεια ή έν Ταύροις, Collection des Univ. de France, τ. IV, notice).

*
* *

Είπαμε ότι οί τραγικοί πρώτοι έπήραν από τα Κ ύ ρ ι α έ π η τ ή θυ-
σία της 'Ιφιγένειας στην Αύλιδα.

‘Ο Αισχύλος κι ο Σοφοκλής είχαν πρωτύτερα γράψει από μια 'Ιφιγένεια, που δε σώζονται παρά μόνον δυο στίχοι του Αισχύλου και μερικά απο-
σπάσματα του Σοφοκλή. Έχουμε κι ένα ωραίο λυρικό κομμάτι στον ‘Α γ α-
μ έ μ ο ν α (στίχ. 184—246) του Αισχύλου, στο όποϊον ο ποιητής διη-
γείται πώς διά της βίας έγινε η θυσία της 'Ιφιγένειας. ‘Ανώτερη φαίνεται
ότι θεωρήθηκε η 'Ιφιγένεια του Εϋριπίδη, ο όποϊος έγραψεν ένα άθνατο
άριστούργημα, όπου συμβολίζει την άφοσίωση στην πατρίδα, καθώς και
την πατρική αγάπη. Μάς παρασταίνει σ' αυτό ο Εϋριπίδης πρό πάντων
την άγωνία και τη λαχτάρα που δοκίμασεν ένας πατέρας κυβερνήτης λαού,
όταν μπήκε σ' ένα τρομερό δίλημμα : να θυσιάσει τη θυγατέρα του, που τη
λάτρευε, η να χάσει τη δόξα του και την τιμή του. Μάς δείχνει συγχρό-
νως ο ποιητής και την ξαφνική εξέλιξη που παρουσιάζει σε μια βασιλο-
πούλα—που όλα φαινόνταν πώς γελούν τριγύρω της—η ιδέα της θελη-
ματικής αυτοθυσίας για την πατρίδα. Είναι ένα δράμα οίκογενειακό
σφραγισμένο με άπειρο μεγαλείο, όπως λέει κι ο Α. Willem. ‘Ο Η. Patin
κι άλλοι λένουν πώς είναι το άριστούργημα του Εϋριπίδη.

Σ' αυτή την τραγωδία όλα είναι λαμπρά και φυσικά, έκτος του θαύματος
του έξαφανισμού της 'Ιφιγένειας. ‘Ο σοφός έρμηνευτής του Εϋριπίδη Δ. Βερ-
ναρδάκης λέγει (τόμ. Γ' σ. 5) ότι «το δράμα τούτο είναι έξοχον και λαμ-
πρότατον έκ παντός λόγου και περιέχει σκηνάς άμμήτους, άγνώστους
μέν τέως εις τους Έλληνας ποιητάς, άγνώστους δε και μέχρι τούδε εις όλό-
κληρον την έγκριτον δραματολογίαν του κόσμου όλοκλήρου». Και όμως
ο μέγας ‘Αριστοτέλης ηΰρεν ά ν ώ μ α λ ο ν (δηλ. άνακόλουθο) το ήθος
της 'Ιφιγένειας, γιατί δεν ομοιάζει η ί κ ε τ έ υ ο υ σ α 'Ιφιγένεια με την
ύστερη. Με τον ‘Αριστοτέλη συμφώνησαν κι ο Louis Racine κι ο Schlegel.
‘Ο G. Murray όμως (στην 'Ιστορία της Έλληνικής λογοτεχνίας του, με-
τάφρ. Σ. Μενάρδου, σ. 262) κάνοντας λόγο για την παρατήρηση αυτή του
'Αριστοτέλη λέει: «τέτοια είναι τα γλιστρήματα της ανθρώπινης κριτικής».

Κι ο μέγας ποιητής και τεχνοκρίτης Schiller πρωτύτερα το άνώμα-
λον έκείνο ήθος το θεώρησε προτέρημα του τραγικού, λέγοντας ότι
«αυτό το κράμα της δύναμης και της αδυναμίας, της δειλίας και του
ήρωϊσμού, είναι η άληθινή και θελκτική εικόνα του ανθρώπινου φυσικού». ‘Η
μετάβαση από τη μια ψυχική διάθεση στην ενάντια γίνεται ήρεμα

και δικαιολογείται ικανοποιητικά», Schillers Werke von Borberger Ausgabe, 1891, vierter Band, σ. 523· και Patin, Euripide, σ. 37.

Ὁ Εὐριπίδης καὶ στὸν Ἐρεχθέα τοῦ πρωτύτερα εἶχε ἀνάλογη σκηνὴ πρὸς τὴ θυσία τῆς Ἴφιγένειας στὴν Αὐλίδα, ὅταν ἡ κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Ἀθήνας Ἐρεχθέα καὶ τῆς Πραξιθέας θυσιάζεται, μὲ τὴν ἐνθάρρυνση τῆς μάνας της, γιὰ τὴν πατρίδα της.

Ἡ πρόθυμη αὐτοθυσία τῆς Ἴφιγένειας γιὰ τὴν πατρίδα της μᾶς ὑπενθυμίζει καὶ τὴν προθυμία τῆς κόρης τοῦ Ἰεφθάε, ὅταν ὁ Ἰεφθάε εἶχε πόλεμο πρὸς τοὺς Ἀμμωνίτες (Πρβ. Παλαιὰ Διαθήκη, Κριτ ὤν κεφ. ια').

* *

Τὴν «Ἴφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» τὴν ἔγραψε ὁ Εὐριπίδης στὰ τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς του, καὶ τὴν παράστησε στὸ θέατρο μετὰ τὸ θάνατό του ὁ γιός του ἡ ἀνεψιός του Εὐριπίδης ὁ νεώτερος, στὰ 405 π.Χ. μαζί μὲ τὶς Βάκχες του καὶ τὸν «Ἀλκμέονα τὸν διὰ Κορίνθου» ποὺ δὲν σώζεται. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ δράματα ἀποτελοῦσαν μιὰ τριλογία.

Τὴν «Ἴφιγένειαν ἐν Ταύροις», τῆς ὁποίας ὁ μῦθος εἶναι ὑστερώτερος, τὴν εἶχε γράψει ὁ Εὐριπίδης πρωτύτερα (414—419 π.Χ.), πρὶν δραματοποιήσει τὴν Ἴφιγένειαν ἐν Αὐλίδι.

Οἱ κριτικοὶ λέγουν ὅτι ὁ Εὐριπίδης εἶχε ἀφήσει ἀτελείωτη τὴν τραγωδία αὐτή, κι ὅτι κάποια μέρη της (λ.χ. ὁ διαφορτικὸς ἀπὸ τᾶλλα του δράματα πρόλογος, τὸ δεύτερο μέρος στὴν ἀρόδος στ. 231—302, ποὺ φαίνεται μίμηση τοῦ κατὰ λόγον τῶν πλοίων τοῦ Β τῆς Ἰλιάδας, κι ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸ στίχο 1568 ὡς τὸ τέλος) συμπληρώθηκαν μετὰ τὸ θάνατο τοῦ τραγικοῦ, εἴτε ἀπὸ τὸ νεώτερο Εὐριπίδη, εἴτε ἀπὸ ἄλλους. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ δράμα τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἔργα τοῦ Εὐριπίδη τὸ μόνο ποὺ δὲν ἀρχίζει στὸν πρόλογό του μόνολογο (ὁ ὁποῖος μόνολογος εἶχε σκοπὸ νὰ μπᾶσει τὸ θεατὴ ἢ ἀκροατὴ στὴν ὑπόθεση τοῦ δράματος). Μερικοὶ κριτικοὶ νομίζουν ὅτι χάθηκε ὁ μόνολογος, στὸν ὁποῖον θὰ ἐπρολόγιζε ἡ θεὰ Ἄρτεμη ἀναγγέλλοντας τὰ μέλλοντα νὰ γίνουν (καθὼς λ.χ. στὸν Ἰππόλυτο ἢ Ἀφροδίτη). Ὅπως ὁμοίως κι ἂν εἶναι τὸ ἀρχαῖο κείμενο ποὺ ἔχουμε σήμερα εἶναι τὸ κείμενο ποὺ διάβασαν ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Λατίνος Ἐννιος κι ὄλοι οἱ ἀρχαῖοι, καθὼς παραδέχτηκε ὁ H. Weil κι ἄλλοι κατόπι, ὅπως ὁ E. Romagnoli κι ὁ A. Willem.

Ὁ Εὐριπίδης φαίνεται ὅτι ἔφερε κάποιους ὁμορφους νεωτερισμοὺς στὸ μῦθο. Ἀντὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ ἔβαλε τὸ Μενέλαο. Ἐπινόησε τὸν Ἀχιλλεῖα, ἴσως καὶ τὴν Κλυταιμῆστρα. Ἀλλὰ ὁ εὐγενικώτερος νεωτερισμὸς του εἶναι ὅτι παράστησε τὴν Ἴφιγένεια νάπαφασίζει μόνη της νὰ θυσιαστῆ πρόθυμα γιὰ τὴν πατρίδα—ἀλλάζοντας τὴν πρώτη γνώμη της ποὺ λυπιόνταν ἀπάνω στὰ νιάτα της νάφήσει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου—ἐνῶ οἱ ἔπικοι κι ὁ Αἰσχύλος κι ὁ Σοφοκλῆς τὴν παράσταιναν νὰ θυσιάζεται ἀθελήτᾳ της.

* *

Τὴν «Ίφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδῃ εἶχαν μιμηθεῖ κι οἱ Ρωμαῖοι τραγικοί, ὁ Ναίβιος πρῶτα κι ἔπειτα ὁ Ἔννιος. Τὴ μετὰφρασε σὲ Λατινικούς στίχους ὁ Ἔρασμος (1524), σὲ Ἱταλικούς ὁ Ἱταλὸς Lod. Dolce (1543), στὴ Γαλλικὴ ὁ Thomas Sibilet (1549), στὴ Γερμανικὴ ὁ μέγας ποιητὴς Schiller (1789). Κατὰ μίμηση τοῦ Εὐριπίδῃ ἔγραψαν Ἱφιγένεια ὁ Rotrou (1640), κι ὁ Ρακίνας (J. Racine, στὰ 1674) τὴν περίφημη Ἱφιγένειά του. Ὁ Gluck ἐμελοποίησε (στὰ 1774) τὸ τρίπρακτο ὁμώνυμο μελόδραμα τοῦ Du Rollet ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν Ἱφιγένεια τοῦ Ρακίνα. Ὁ Ἑλληνογάλλος ποιητὴς Jean Moréas (Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος) ἔγραψε Ἱφιγένεια (Paris, 1903) κατὰ μίμηση τοῦ Εὐριπίδῃ. Ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος (στὰ 1927) ἀλλὰ δὲν τὴν ἐτύπωσε. Ὁ πρόλογός της, πού τὸν ἔγραψε ἀργότερα, δημοσιεύτηκε στὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος 1934, σελ. 36—43. Κι ὁ Ἀλβανὸς καθολικὸς κληρικὸς Ἀτ. Φίστα, γυμνασιάρχης στὴ Σκόδρα, ἔγραψε στὴν Ἀλβανικὴ γλῶσσα Ἱφιγένειαν ἐν Αὐλίδι κατὰ μίμηση τοῦ Εὐριπίδῃ.

Τὴν «Ίφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδῃ μεταποιημένη ἀπὸ ἀνώνυμο σὲ 15σύλλαβους ὁμοιοκατάληκτους στὴν καθαρεύουσα ἐτύπωσε ὁ Δ. Μαυροφρύδης στὴν Κωνσταντινούπολη, 1875.

Τῆς φημισμένης Ἱφιγένειας τοῦ Ρακίνα ἔχουμε μεταφράσεις στὴν καθαρεύουσα ἑμμετρῆς ἀπὸ τοὺς Σ.Σ. Σέρμπο (σὲ 12σύλλαβους, Ἀθήνα 1873), Π. Πανᾶ (σὲ 12σύλλαβους χασματικούς), Γ. Ζαδὲ (σὲ 15σύλλαβους, Ἀθήνα 1887).—Σύγκριση τῆς Ἱφιγένειας τοῦ Εὐριπίδῃ, τοῦ Rotrou καὶ τοῦ Racine ἔκαμαν ὁ Η. Patin, ὁ L. Humbert στὴν ἔκδοσή του τῆς Ἱφιγένειας τοῦ Racin (Garnier freres, Paris) κ. ἄ. Ὁ Voltaire ἔλεγε ὅτι ἡ Ἱφιγένεια τοῦ Ρακίνα εἶναι πάντα τὸ ἰδανικὸ τῆς τραγωδίας· ὁ Ἄγγλος Headlam ὁμως εἶπε ὅτι τὸ «Ἑλληνικὸ πρωτότυπο μένει πάντα ἀνυπέρβλητον».

Πάμπολλες παραστάσεις τῆς θυσίας τῆς Ἱφιγένειας ἔγιναν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ὡς τώρα σ'ἀνάγλυφα, σ'ἀγγεῖα καὶ σὲ τοιχογραφίες. Περίφημη εἰκόνα εἶχε ζωγραφίσει ὁ σύγχρονος τοῦ Εὐριπίδῃ ἔξοχος ζωγράφος Τιμάνθης (400 π.Χ.), στὴν ὁποία παράστησε τὸν Ἀγαμέμνονα κατὰ τὴ στιγμή τῆς θυσίας, ὅπως τὸν περιγράφει ὁ Εὐριπίδης στὸ δράμα :

«ἀναστενάζει, στρέφει τὸ κεφάλι του,

καὶ κλαίει, πεπλοσκεπάζοντας τὰ μάτια του»

στ. 1549—50). Τῆς εἰκόνας αὐτῆς τοῦ Τιμάνθῃ σῶζεται ἀξιόλογο ἀντίγραφο στὸ Μουσεῖο τῆς Ἱταλικῆς Νεάπολης ἀπὸ τὴν Πομπηία. Περίφημο εἶναι καὶ τὸ ἀνάγλυφο τοῦ ἀγγείου τῶν Μεδίκων στὸ Μουσεῖο τῆς Φλωρεντίας, ὅπως καὶ τὸ ἀνάλογο πρὸς αὐτὸ ἀρχαῖο ἀνάγλυφο στὸ Μουσεῖο Chiaramontí τοῦ Βατικανοῦ.

Καὶ νεώτεροι καλλιτέχνες ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση κι ἐδῶθε ξαναπαράστησαν τὴ θυσία τῆς Ἱφιγένειας: Οἱ χαράχτες A. Veneziano καὶ N. Beatrizet ἀντέγραψαν τὴν ἀποδιδόμενη στὸ Μιχαὴλ Ἄγγελο σύνθεσι· οἱ Ch. de la Fosso (στὸ Λοῦβρο), Jouvenet Gio, G.B. Tiepolo (στὸ Palazzo de-

g'i Uficii), G. Corrado (Μουσείο Μασδρίτης), J. Rottmayr (Μουσείο Βιέννης). Τὸν 18ον αἰῶνα ὁ Michel—Angs Slodtz ἐξέθηκε μιά προτομή μαρμάρην τῆς Ἰφιγένειας πού τὴν ἐπαίνεσε ὁ Diderot. Ὁ Ν. J. Girard μαρμάρينو ἀγαλμα τῆς Ἰφιγένειας θυσιαζόμενης (στὴν ἔκθεση τοῦ Παρισίου, 1855).

Γιὰ τὴ βιβλιογραφία ἴδε τὸν πρόλογό μου στὸν Εὐριπίδη σ. λα' κέ.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ι. Πρόλογος ἢ ἰη πράξη (I-163).—Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἶχε μαζευτεῖ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας στὴν Αὐλίδα (σήμερα Βαθῦ) τῆς Βοιωτίας—κατάντικρον τῆς Χαλκίδας—ἔτοιμος νὰ ξεκινήσει γιὰ τὴν Τροία πρὸς τιμωρία τῶν Τρωαδιδῶν, τῶν ὁποίων τὸ βασιλόπουλο, ὁ Πάρης, γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τοὺς Πριάμου εἶχεν ἀρπάξει ἀπὸ τῆ Σπάρτη τὴν ὥραια Ἑλένη, γυναῖκα τοῦ βασιλιᾶ Μενελάου. Δὲν ἤμποροῦσεν ὁμοῦ ὁ στόλος νὰ κινηθεῖ ἀπὸ τὴν Αὐλίδα, γιατί δὲ φυσοῦσε βολικὸς ἄνεμος. (Τοὺς ἐμπόδιζε ἡ θεὰ Ἄρτεμη ὀργισμένη, εἴτε γιατί ὁ Ἀγαμέμνωνας διασκεδάζοντας στὸ ἱερὸ ἄλσος τῆς θεᾶς εἶχε κυνηγήσει καὶ σκοτώσει μιὰν ἀγαπημένη τῆς ὥραια ἑλαφίνα—ὅπως ἀναφέρει ὁ Σοφοκλῆς στὴν Ἡλέκτρα του, στ. 566 κ.έ.—, εἴτε γιατί ἀμέλησε νὰ θυσιάσει στὴ θεὰ Ἄρτεμη, κατὰ τὸ τάξιμό του, τὸ ὥραιότερο πού θὰ γεννιῶνταν τῆ χρονιά πού γεννήθηκε ἡ Ἰφιγένεια, ἀπὸ τὴν ὅποια ὁμοῦ δὲν ἦταν ἄλλο τίποτε πιὸ ὥραιο, ὥστε αὐτὴν ἔπρεπε νὰ θυσιάσει, ὅπως λέγει ὁ Εὐριπίδης στὴν Ἰφιγένεια ἐν Τάυροις, στ. 20 κ.έ.). Ἀνήσυχος ὁ βασιλιάς κι ἀρχιστράτηγος Ἀγαμέμνωνας, ἀδερφὸς τοῦ Μενελάου, ρώτησε τὸ μάντη Κάλχαντα τί νὰ πράξουν, κι ὁ Κάλχανας τοῦ εἶπε φανερά πὼς πρέπει νὰ θυσιάσει τὴν κόρη του Ἰφιγένεια στὴ θεὰ τοῦ τόπου Ἄρτεμη, γιὰ νὰ πάψει τὴν ὀργή τῆς, κι ἔτσι θὰ μπορέσουν νὰ ξεκινήσουν καὶ νὰ πάγουν νὰ κυριέψουν τὴν Τροία.

Ὁ Ἀγαμέμνωνας φρενοζαλιστήκε κι ἀρνήθηκε στὴν ἀρχή, λέγοντας ὅτι θάφηση τὸ στρατὸ ἐλεύτερο νὰ φύγει καθένας στὸν τόπο του. Ἐπειτα ὁμοῦ μεταπέστηκε ἀπὸ τὸν ἀδερφό του Μενέλαο (κι ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά, πρβλ. Ἰφιγέν. ἐν Ταύροις, στ. 25), καὶ στέλνει γράμμα στὴ γυναῖκα του Κλυταιμῆστρα νὰ στείλει ἀπὸ τὴ Μυκῆνα στὴν Αὐλίδα τὴν Ἰφιγένεια γιὰ νὰ τὴν παντρεύει τάχα μὲ τὸ πρῶτο παλληκᾶρι τῶν Ἑλλήνων, τὸν Ἀχιλλέα, πραγματικὰ ὁμοῦ γιὰ νὰ τὴ θυσιάσει στὴ θεὰ Ἄρτεμη, στὴν Αὐλίδα. Αὐτὰ τὰ φανερώνει σ'ἕνα πιστὸ γέροντα ὑπηρετῆ του ὁ Ἀγαμέμνωνας, στὸν πρόλογο τῆς τραγωδίας.

Ἐπειτα ὁμοῦ, λέει, ὁ πατρικὸς πόνος τὸν ἔκαμε νὰ μετανοιώσει καὶ γράφει νέα ἀντίθετη γραφὴ καὶ τὴ δίνει στὸν πιστό του ὑπηρετῆ νὰ τὴν πάγει, λέγοντάς του καὶ προφορικὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ γράμματος, μὲ τὸ ὁποῖο παράγγελε τὴν Κλυταιμῆστρα νὰ μὴ στείλει τὴν κόρη, γιατί δὲ θὰ γίνεαι τώρα ὁ γάμος. Κι ἂν κατὰ τύχη ὁ ἀποστελμένος θάβρισκε τὴν πομπὴ μὲ τὴ νύφη στὸ δρόμο νὰ τὴ γυρίσει πίσω.

2. Πάροδος (164—302).—Βγαίνει από τη σκηνή ὁ Ἀγαμέμνωνας κι ὁ ἀποστελμένος του κι ἔρχεται ὁ Χορός, πού ἀπαρτίζεται ἀπὸ 15 νιές γυναῖκες τῆς γειτονικῆς Χαλκίδας. Αὐτὲς ἦρθαν νὰ ἰδοῦν και νὰ καμαρώσουν τὸν Πανελλήνιο μὲ τὰ χίλια καράβια του στόλο, τοῦ ὁποῖου ὀνομάζονται τὶς πατρίδες και τοὺς ἀρχηγούς, ἐξυψώνοντας τὸν Ἀχιλλέα περισσότερο ἀπ' ἄλλους τοὺς ἄλλους, και μετροῦν τὰ πλοῖα τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν. Ἡ ἀρίθμηση αὐτὴ μάς ἐνθυμίζει τὸν κατάλογο τῶν πλοίων τῆς Ὀμηρικῆς Ἰλιάδας (B, 493—877) πού τὸν μιμήθηκε ὁ Εὐριπίδης.

3. Ἐπεισόδιο Α' ἢ 2η πράξη (303—245).—Ἐπειτα ὁμως μπερδεύονται τὰ πράματα. Ἐξαφνα ξαναπαρουσιάζεται στὴ σκηνὴ ὁ γέροντας ἀποστελμένος μαλώνοντας μὲ τὸ Μενέλαο και ζητώντας ἀπ' αὐτὸν νὰ τοῦ δώσει πίσω τὸ γράμμα πού τὸ εἶχαν ἀρπάξει ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἀπάνω σ' αὐτὸν τὸ θόρυβο, βγαίνει ἀπὸ τὴ σκηνὴ του ὁ Ἀγαμέμνωνας και ρωτᾷ τί συμβαίνει. Ἐξακολουθεῖ ἡ λογομαχία γοργῇ και φοβερῇ ἀναμεταξὺ τῶν δυὸ ἀδερφῶν (σὲ τροχαῖκό τετράμετρο).

Ἡ σκηνὴ αὐτὴ γίνεται θεατρικώτερη μὲ τὴν ἐξαφνικὴ ἐμφάνιση ἐνὸς μαντατοφόρου, ὁ ὁποῖος χαρούμενος λέγει ὅτι ἔρχεται ἡ Κλυταιμῆστρα μὲ τὴν Ἰφιγένεια και τὸ μικρὸν Ὁρέστη γιὰ τὸ γάμο. Σ' αὐτὸ τὸ ἄκουσμα θλίβεται κατάκαρδα ὁ Ἀγαμέμνωνας και θρηνηλογεῖ. Βλέποντας ὁ Μενέλαος τὸν ἀδερφό του πού κλαίει ἀντιδρακρῶς κιεκείνος κι ἀλλάζει ἀμέσως γνώμη, λέγοντας στὸν ἀδερφό του Ἀγαμέμνονα νὰ μὴ θυσιάσει τὴν κόρη του. Ὁ Ἀγαμέμνωνας ὁμως τοῦ ἀντιλογεῖται ὅτι τώρα εἶναι ἀδύνατο πιά νὰ γλυτώσει ἡ κόρη του, ὅπως ἦρθαν τὰ πράματα. Γιὰ τὸ Κάλχας και ὁ Ὀδυσσεύς θὰ ποῦν στὸ στρατὸ τὰ καθέκαστα, και τὸ τάξιμο τοῦ Ἀγαμέμνονα, θὰ ἐρεθιστεῖ ὁ στρατὸς και θὰ ζητήσει μὲ κάθε τρόπο τὴ θυσίαν τῆς κόρης. Παρακαλεῖ μόνον τὸ Μενέλαο νὰ μὴ μάθει τὰ πράματα ἢ Κλυταιμῆστρα πρὶν νὰ γίνῃ ἡ θυσία.

4. Στάσιμο Α' (543—589).—Ἀκολουθεῖ ἓνα θελκτικὸ τραγούδι τοῦ χοροῦ, ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ τὴ μέτρια, τὴν ἠθικὴ ἀπόλαψη τῶν ἡδονῶν και τὴ φρονιμάδα, και ρίχνει τὴν αἰτία τοῦ πολέμου στὸν Πάρι.

5. Ἐπεισόδιο Β' ἢ 3η πράξη (590—750).—Μετὰ τὸ τραγούδι τοῦ χοροῦ ἔρχονται σὲ μιὰ ἀρμάμαξα ἡ Κλυταιμῆστρα και ἡ Ἰφιγένεια μὲ τὸν Ὁρέστη. Ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ τὶς καλοτυχεῖ (τραγικὴ εἰρωνεία). Τὶς ὑποδέχεται ὁ Ἀγαμέμνωνας προσπαθώντας νὰ κρύψει τὴ θλίψη του. Ἡ ἄδολη χαρὰ τῆς ἀθῶας κόρης του και τὰ πονηρέυτα λόγια τῆς τοῦ ραγίζουν τὴν καρδιά. Στέλνει τὴν κόρη μέσα στὴ σκηνὴ του. Σὰν ἔμεινε ἔξω μὲ τὴν Κλυταιμῆστρα τῆς δίνει τὶς πληροφορίες πού τοῦ ζήτησε γιὰ τὸ γαμπρὸ Ἀχιλλέα, τὴν οἰκογένειάν του και τὸ γάμο, κι ἔπειτα τὴν παραγγέλλει νὰ γυρίσει πίσω στὸ Ἄργος. Ἡ Κλυταιμῆστρα ὁμως τοῦ ἀντιλογεῖται πὼς εἶναι ἀδύνατο νὰ φύγει πρὶν παρασταθεῖ στὸ γάμο τῆς κόρης τῆς. Ἀφοῦ μῆπκε μέσα στὴ σκηνὴ ἡ Κλυταιμῆστρα, θλίβεται ὁ Ἀγαμέμνωνας πού δὲ μπόρεσε νὰ ξαποστείλει τὴ γυναῖκα του, και πηγαίνει νὰ βρεῖ τὸ μάντη Κάλχαντα.

6. Στάσιμο Β' (751—800).—'Ο χορός τραγουδεί τὸ ξεκίνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πού γλήγορα θὰ φτάσει στὴν Τροία καὶ θὰ αἰχμαλωτίσει τίς γυναῖκες τῆς. Μὰ κι ἡ Ἑλένη, λείει, θὰ χύσει μαῦρο δάκρυ. (Δὲν ξέρει ἀκόμα ὁ χορός τίποτε γιὰ τὴ θυσία τῆς Ἴφιγένειας).

7. Ἐπεισόδιο Γ' ἢ 4η πράξη (801—1035).— Μετὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ χοροῦ πρώτη φορὰ παρουσιάζεται ἀνήσυχος ὁ Ἀχιλλεύς γιὰ νὰ πεί στον ἀρχιστράτηγο ὅτι ὁ στρατὸς εἶναι ἀνυπόμονος πιά καὶ πρέπει νὰ ξεκινήσουν τὸ γληγορώτερο γιὰ τὴν Τροία εἰδεμὴ νὰ διαλυθοῦν καὶ νὰ γυρίσει καθένας στὸν τόπο του. Ἀκούοντας ἡ Κλυταιμῆστρα μέσα ἀπὸ τὸ βασιλικὸ δωμάτιο τὴ φωνὴ καὶ τὸνομα τοῦ Ἀχιλλέως βγαίνει νὰ γνωρίσει τὸ γαμπρὸ τῆς κόρης τῆς. Ἐκπλήξη κι ἀπὸ τὰ δύο μέρη: 'Ο Ἀχιλλεύς βλέποντάς τὴν ντρέπεται καὶ θιαμίνεται πῶς μιὰ τόσοσ ὠραία καὶ μεγαλόπρεπη γυναῖκα βρίσκεται μέσα στοὺ στρατεύματα καὶ τοῦ μιλεῖ μὲ τόση στοργὴ καὶ οἰκειότητα. [Τί διαφορὰ ἀνάμεσα στ' ἀρχαῖα ἀγνὰ Ἑλληνικὰ ἦθη—ποὺ διατηρῶνταν ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ—καὶ στὰ νεώτερα φράγκικα]. «Ντρέπουμε μὲ (ξένες) γυναῖκες νὰ συνομιλῶ», λέει ὁ Ἀχιλλεύς.—«Στάσου, τί φεύγεις; δώσε μου τὸ δεξι σου χέρι, ὡς ἀρχὴ καλοτύχη τοῦ γάμου σου.— Τί λές ἐγὼ νὰ δώσω σ' ἐσέ τὸ χέρι μου! θὰ ντρέπουμε τὸν Ἀγαμέμνονα, ἂν ἔγγιζα ὅσα δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ γγιξω.—Σοῦ ἐπιτρέπεται ἀφοῦ παντρεύεσαι τὴν κόρη μου.» Ὁ Ἀχιλλεύς ἐκπληκτος λέει πῶς δὲν ξέρει τίποτε ἀπ' αὐτὰ. Τότε ἡ Κλυταιμῆστρα νοιώθει πῶς τὴν ἀπάτησε ὁ Ἀγαμέμνονας, κι ὁ Ἀχιλλεύς συμπεραίνει πῶς ἔκαμαν κατάχρηση τοῦ ὀνόματός του. Κι ἐνῶ ἀγαναχτοῦν κι οἱ δυὸ γιὰ τὴν ἀπάτη κι ἀποχαιρετίζονται, παρουσιάζεται ὁ πιστὸς γέροντας ὑπηρέτης, ποὺ εἶδαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ δράματος, καὶ τοὺς ἐξηγεῖ τὸ μυστικὸ τοῦ Ἀγαμέμνονα, λέγοντάς τους γιὰ τὴ θυσία ποὺ ἐτοιμάζουν τῆς κόρης. Ἡ Κλυταιμῆστρα ζαλοβροντισμένη πέφτει στὰ πόδια τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ σώσει τὴν κόρη τῆς ἀπὸ τὴ σφαγή. Ἐκεῖνος τὸ ὑπόσχεται καὶ βεβαιώνει πῶς θὰ ὑπερασπίσει τὴν κόρη, ἔστω κι ἂν ψεύτικα ὀνομάστηκε γιὰ ταίρι του. Κι ἐνῶ ἡ Κλυταιμῆστρα εὐγνωμονώντας τον τοῦ λέγει ἂν θέλει νάρθει κι ἡ κόρη νὰ τοῦ πείσει ἰκέτισσα στὰ πόδια του, ἐκεῖνος μὲ σεμνότητα καὶ μεγαλοψυχία, σεβόμενος καὶ τὴ ντροπαλότητα τῆς παρθένας, τὴν ἐμποδίζει νὰ πράξει τοῦτο, ποὺ ἦταν ἀταίριαστο γιὰ μιὰ κόρη, καὶ ποὺ μπορούσε νὰ δώσει ἀφορμὴ νὰ τὸν κακολογήσει ὁ στρατὸς. Κατόπι ὁ Ἀχιλλεύς συμβουλεύει τὴν Κλυταιμῆστρα νὰ παρακαλέσει πρῶτα τὸν ἄντρα τῆς νὰ μὴ θυσιάσει τὴν κόρη κι ἂν ἐκεῖνος ἀρνηθεῖ τότε ὁ Ἀχιλλεύς θὰ ἐμποδίσει τὴ θυσία τῆς κόρης μὲ τοὺς ἀρματωμένους του.

8. Στάσιμο Γ' (1036—1037).—'Ο χορὸς ἀκούοντας τὴν ἐπικείμενη θυσία τῆς Ἴφιγένειας, πού τὴν ὀδηγοῦν στὸ βωμὸ σὰ νύφη, παραβάλλει τὸ μυθικὸ καὶ περιλάμπρο γάμο τῆς Θέτιδας καὶ τοῦ Πηλέως, (ποὺ παραστάθηκαν ὄλοι οἱ θεοὶ κι οἱ Μοῦσες, κι ἀπὸ τὸν ὁποῖο γάμο γεννήθηκε ὁ λαμπρὸς Ἀχιλλεύς), μὲ τὸν ψεύτικο γάμο τῆς Ἴφιγένειας ποὺ τὴν

όδηγοῦν σὰ μοσκαρούλα τοῦ βουνοῦ στοῦ βωμό τῆς Ἄρτεμης. Στο τέλος ὁ χορός λέει ὅτι ἡ ἀδικία κυβερνάει τὸν κόσμο.

9. Ἔξοδος ἢ 5η πράξι (1098—1629).— Μετὰ τὸ τραγούδι τοῦ χοροῦ ἔρχεται τὸ τραγικώτερο μέρος τοῦ δράματος. Ὁ Ἄγαμέμνωνας, μὴ γνωρίζοντας ὅτι προδόθηκε τὸ σχέδιό του, λέγει στὴν Κλυταιμῆστρα νὰ στείλει μαζί του τὴν κόρη νὰ παρασταθεῖ στὴ γαμήλια θυσία ποῦ θὰ γίνεῖ πρὶν τοῦ γάμου τῆς. Ἡ Κλυταιμῆστρα τότε τὸν ἐξελέγχει ὡς ἀπατεῶνα καὶ παιδοκτόνο. Ἡ Ἰφιγένεια πέφτει στὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλεῖ μὲ λόγια σπαραξικάρδια νὰ λυπηθεῖ τὰ νιάτα τῆς καὶ τὴ ζωὴ τῆς. Ὁ Ἄγαμέμνωνας ὁμως μένει ἄκαμπτος, ὄχι πῶς δὲν ἀγαπᾷ τὸ τέκνο του, ἀλλὰ διότι μ'αὐτὴν τὴ θυσία θέλει νὰ σώσει τὴν πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα, στὴν ὁποία, θέλει δὲ θέλει, πρέπει νὰ θυσιάσει τὴ κόρη του. Φεύγει θλιμμένος ὁ Ἄγαμέμνωνας, τοῦ ὁποίου ἡ σκληρότατη ἀρνηση κάνει τὴν Κλυταιμῆστρα νὰ κλαίει, καὶ τὴν Ἰφιγένεια κατόπι νὰ θρηνεῖ (σὲ μιὰ ἀναπαιστική μ ο ν ω δ ί α) γιὰ τὸ θάνατό τῆς, ρίχνοντας τὴν αἰτία στὸν Πάρη. Κλαίει μαζί τῆς κι ὁ χορός.

Παρουσιάζεται κατόπι ὁ Ἀχιλλέας, ποῦ τὸν ἀκολουθοῦν κάμποσοι δικοὶ τοῦ ἀρματωμένοι, καὶ λέει πῶς οἱ στρατιῶτες του τὸν ἐχτρεῦονται πιά κι ὁ στρατὸς ἀπαιτεῖ τὴ θυσία τῆς κόρης, φοβερίζοντάς τον νὰ τὸν λιθοβολήσει, ἂν θελήσει νὰ τὴν ὑπερασπίσει. Μ'ὅλα ταῦτα, λέει, ἦρθε, πιστὸς στοῦ λόγου, γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὴ σφαγὴ τῆς. Ἐνῶ τὰ πράματα περιπλέκονται ἔτσι, ἔξαφνα ἡ κόρη, ὕστερα ἀπὸ τὴ πρώτη τῆς συγκίνηση καὶ λιποψυχία, ἀφοῦ μίλησε μόνη τῆς στὴν ψυχὴ τῆς κι ἀφοῦ εἶδε ὅτι ὁ Ἀχιλλέας εἶναι ἔτοιμος νὰ πολεμήσει καὶ νὰ πεθάνει γιὰ χάρι τῆς, ἔξαφνα παίρνει θάρρος καὶ μετεωρίζεται στὸ ὕψος θεληματικῆς θυσίας γιὰ τὴ σωτηρίά τῆς Ἑλλάδας καὶ ὑποτάσσεται στὸ πειρωμένο. Δὲ θέλει πιά νὰντισταθεῖ στὴ διαταγὴ τῶν θεῶν καὶ στὴν ἐπιθυμία τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ζωὴ ἐνὸς Ἀχιλλέας, λέγει, ἀξίζει μύριες ζωὲς γυναικῶν ὅπως αὐτὴ! «Δίνω τὸ κορμὶ μου στὴν Ἑλλάδα, λέγει, θυσιάστε το, καὶ πάρτε τὴν Τροία! ἔτσι θὰ μείνει ἀθάνατο τὸνομά μου. Αὐτὰ θὰ εἶναι τὰ παιδιὰ μου, ὁ γάμος μου κι ἡ δόξα μου!» Ἐτσι ἐξυψώνεται ἡ Ἰφιγένεια περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρόσωπο τῆς τραγωδίας αὐτῆς, κι ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα ἀκόμα. Ὁ Ἀχιλλέας θαυμάζοντας τὴν Ἰφιγένεια σέβεται τὴν ἀπόφασή τῆς λέγοντάς τῆς λόγια ὠραῖα καὶ συγκινητικά. Μ'ὅλα ταῦτα, λέγει, θὰ σταθεῖ κοντὰ τῆς στοῦ βωμό μὲ τοὺς στρατιῶτες του, ὥστε, ἂν μετανιώσει τὴν τελευταία στιγμή ἡ Ἰφιγένεια, νὰ μὴν τὴν ἀφήσει νὰ χαθεῖ. Ἡ Ἰφιγένεια, ἀφοῦ ἀποχαιρέτησε μὲ πόνο τὴ μητέρα τῆς καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ μὴ κλαίει καὶ νὰ μὴ μαυροφορέσει, ἀφοῦ ἀποχαιρέτισε καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὅπως κάνουν ὅλοι σχεδὸν οἱ μελλοθάνατοι στὴν ἀρχαία τραγωδία (πρ. τὸν Αἶ ν τ α τοῦ Σοφοκλῆ, στ. 856 κέ.), προχωρεῖ πρὸς τὴν θυσία μὲ μεγαλοψυχία καὶ αὐταπαρνηση συγκινητικώτατη.

Ὁ χορὸς τραγουδεῖ τὴν καμαρωμένη νύφη, ποῦ βαδίζει μεγαλόπρεπα στὴ θυσία γιὰ τὴν τιμὴ καὶ νίκη τῆς πατρίδας. Σὲ λίγο ἔρχεται ἕνας μαντα-

τοφόρος πού φέρνει στην Κλυταιμῆστρα εὐχάριστες εἰδήσεις, λέγοντας πὼς τὴν τελευταία στιγμή τῆς θυσίας, πού ὁ ἱερέας θὰ χτυποῦσε τὴν κόρη μὲ τὸ μαχαίρι ἐπάνω στοῦ βωμοῦ, ἡ θεὰ Ἄρτεμη ἀθέατη παρουσιάζει μιὰ ἐλαφίνα τοῦ βουνοῦ κατὰ γῆς σπαρταριστή, πού ράντισε τὸ βωμὸ μὲ τὸ αἷμα τῆς, κι ἡ κόρη πέταξε στοὺς θεούς. (Ὁ ποιητὴς στὴν Ἰ φ ι γ ε ν ε ι α ν ἔ ν Τ α ὕ ρ ο ι ς σ τ. 30 κ.έ., λέγει ὅτι τὴν πῆρε ἡ θεὰ Ἄρτεμη καὶ τὴν ἔστειλε στὴ χώρα τῶν Ταύρων ἱερεία σὸ νὰό τῆς). Ἔρχεται κατόπι κι ὁ Ἄγαμέμνωνας καὶ βεβαιώνοντας τὰ λόγια τοῦ μαντατοφόρου ξαναστέλνει τὴν Κλυταιμῆστρα σὸ Ἄργος, εὐχόμενός τῆς καλὴν ἀντάμωση, ὕστερα ἀπὸ χρόνια, σὰ γυρίσει μὲ τὸ καλὸ ἀπὸ τὴν Τροία. Τί τραγικὴ εἰρωνεία! Τέλος κι ὁ χορὸς εὐχεται στὸν Ἄγαμέμνονα μὲ τὸ καλὸ νὰ ξεκινήσει στὴν Τροία καὶ χαρούμενος νὰ ξαναγυρίσει ἀπὸ καὶ στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ φέρει περίφημα λάφυρα.

ΔΙΔΑΧΗ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ (ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ), βασιλιάς τῆς Μυκῆνας, ἀρχιστράτηγος.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ (ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ), πιστός δοῦλος τοῦ Ἀγαμέμνονα.

ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, τῆς Χαλκίδας (7+7+1 ἢ κορυφαία = 15).

ΜΕΝΕΛΑΟΣ βασιλιάς τῆς Σπάρτης, ἀδερφός τοῦ Ἀγαμέμνονα.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ, γυναίκα τοῦ Ἀγαμέμνονα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ (ΑΧΙΛΛΕΥΣ), βασιλιάς τῆς Φθίας.

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ (ΑΓΓΕΛΟΣ).

ΟΡΕΣΤΗΣ, ἀδερφός τῆς Ἰφιγένειας [ἄφωνο πρόσωπο].

Ἡ σκηνὴ ἐπὶ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν στὴν Αὐλίδα, μπροστὰ στὸ κατάλυμα τοῦ Ἀγαμέμνονα.

Ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἠθοποιοὺς (ὑποκριτὰς) ὁ πρωταγωνιστὴς παρᾶσταινε τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα· ὁ δευτερευωνιστὴς τὸ γέροντα, τὴν Ἰφιγένεια καὶ τὸν ἀγγελιοφόρο· ὁ τριταγωνιστὴς τὸ Μενέλαο καὶ τὴν Κλυταιμῆστρα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ι. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὶν ξημερώσει, ὁ Ἄγαμέμνωνας βγαίνει ἀπὸ τῆ σκηνῆ του μὲ μεγάλη ἀγωνία καὶ ὀμιλεῖ μ' ἓνα δούλο του.

Ἄνάπαιστοι

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἔλα, γέροντα, μπρὸς στὴ σκηνῆ μου.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Θάρθω. Ἄλλὰ, βασιλιά μου, τί νέα σχεδιάζεις;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Θάρθεις;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Φτάνω ἀμέσως.

Δὲν τὸ πιάνει τὸ γῆρας μου ὁ ὕπνος
καὶ τὰ μάτια μου πάντ' ἀγρυπνοῦν.

5

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Σὰν τί τάχα νὰ φέρνει αὐτὸ τᾶστρο,
τὸ λαμπρό, ποῦ μεσοῦρανα τρέμει
στὴν ἐφτάστερη Πούλεια σιμά;
Δὲν ἀκούεται φωνὴ κὰν πουλιῶν,
οὔτε θάλασσας· τέλεια γαλήνη
βασιλεύει στὸν Εὐριπο αὐτόν.

10

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Βασιλιά μου Ἄγαμέμνονα, τί ἔχεις
κι ἔξω ἐδῶ στὴ σκηνῆ σου γυρίζεις;
Κι ἡσυχάζει δὰ ἀκόμα ἡ Αὐλίδα
καὶ τοῦ κάστρου οἱ φρουρὲς δὲν ἀλλάξαν.
Πᾶμε μέσα.

15

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ζηλεύω σε, γέρο,
κι ὅποιον ἔζησε δίχως κιντύνους
ἄγνωστος, κι ἄδοξος, τὸν ζηλεύω·
δὲ ζηλεύω ὅποιους ζοῦν στὶς τιμές.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Μὰ ἐδῶ στέκει τῆς ζωῆς μας ἡ χάρη. 20

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κι ὅμως εἶν' ἐπικίνδυνη χάρη.
Κι οἱ τιμές εἶναι βέβαια γλυκές
μὰ ἂν σκοντάσουν στὰ ἐνάντια, πικραίνουν.
Πότε τὰ σφάλματά μας στοὺς θεοὺς
τῆ ζωῆ μας γυρίζουν ἀνάποδα, 25
κι ἄλλοτε τῶν ἀνθρώπων πολλές
καὶ δυσάρεστες γινῶμες τὴν τρώγουν.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Δὲ μ'ἀρέσουν αὐτά, βασιλιά μου·
μὴν τὰ λές· δέ σε γέννησ' ὁ Ἄτρεας
νᾶχεις ὅλα τῆς ζωῆς τάγαθά. 30

Σὰ θνητὸς πού εἶσαι θᾶχεις χαρά,
μὰ καὶ λύπη. Κι ἐσύ ἂν δὲν τὸ θέλεις
τῶν θεῶν οἱ βουλές τέτοιες εἶναι.
Μὰ ἐσύ ἀνάφεις τοῦ λύχνου τὸ φῶς
καὶ τὸ γράμμα σου γράφεις αὐτό, 35

πού στὰ χέρια σου ἀκόμα βαστᾶς,
μὰ καὶ πάλι ὅσα γράφεις τὰ σβήνεις,
τὸ σφραγίζεις καὶ πάλι τ' ἀνοίγεις,
ρίχνεις τὸ πινακίδι σου χάμω
καὶ χλωρὸ δάκρυ χύνεις, 40

καὶ καμιὰ ἀμφιβολία δὲν ἀφήνεις
πῶς δὲ βρίσκεσαι πιά στὰ καλά σου.
Τί'ναι ὁ πόνος σου; τί'ναι; γιὰ πές μου.

Θὰ τὸ πείς σ' ἀγαθὸ καὶ πιστὸν ἄνθρωπό σου : 45
στὴ γυναῖκα σου τότε ὁ Τυνδάραος
μὲ εἶχε στείλει προικιό της
καὶ πιστὸ συνοδό της.

ἌΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

- Τρεῖς κόρες τῆς Θεοσιάδας Λήδας γίνηκαν,
 ἢ Φοίβα, ἢ Κλυταιμίστρα, πῶχῳ ὁμόζυγῳ, 50
 κι ἡ Ἑλένη, πού γιά ταίρι τους τῆ ζήτησαν
 οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδας διαλεχτοὶ γαμπροί.
 Βαρεῖες φοβέρες μοίραζαν καὶ φονικὸ
 μελέταε, ὅποιος τὴν κόρη δὲ θά λάβαινε. 55
 Δὲν ἤξερε ὁ πατέρας τῆς Τυνδάραος
 πῶς νὰ τῆ δώσει ἢ ὄχι δίχως μπέρδεμα.
 Τοῦρθε στὸ νοῦ του μεταξύ τους νὰ ὀρκιστοῦν
 καὶ τὰ δεξιὰ τους χέρια δώσουν οἱ γαμπροὶ
 καὶ στοῦ βωμοῦ τίς φλόγες νὰ χύσουν σπονδές,
 κι αὐτὰ νὰ βεβαιώσουν μὲ κατάρα τους : 60
 ὅποιου κι ἂν γένει ταίρι ἢ Τυνδαρίδα, αὐτὸν
 νὰ συμβοηθήσουν, ἂν ἀπὸ τὸ σπίτι του
 τὴν πάρει ἄλλος καὶ φύγει κι ἔτσι ἀφήσει αὐτόν·
 νὰ πολεμοῦν τὸν ἄρπαγα, νὰ τοῦ χαλνοῦν
 τὴ χώρα του ὅμοια, Ἑλληνικὴ καὶ βάρβαρη. 65
 Κι ἀφοῦ εἶχαν δώσει ὑπόσχεση, κι ἔτσι ὁμορφα
 μὲ στέρια γνώμη ὁ γέροντας Τυνδάραος
 τοὺς εἶχε καταφέρει, τότε ἀφήνει πιά
 τὴν κόρη του γιά νὰ διαλέξει ἓνα γαμπρόν,
 ὅποιον τῆς Ἄφροδίτης οἱ γλυκὲς πνοὲς
 θᾶφερναν. Κι ἔτσι ἐκείνη τὸ Μενέλαο 70
 διαλέγει, πού νὰ μὴν τὴν εἶχε πάρει αὐτός.
 Ἄπὸ τῆ χώρα τῶν Φρυγῶν σὰν ἔφτασε
 στὴ Σπάρτη ὁ Πάρης πού τίς θεὲς ἐδίκασε,
 ὡς λέν, στολὴ φορώντας ἀνθερὴ, λαμπρὸς
 μὲ τὸ χρυσάφι καὶ μὲ λοῦσο βάρβαρο,
 πόθησε τὴν Ἑλένη, τὸν ποθεῖ κι αὐτὴ 75
 καὶ τὴν ἄρπάζει κι ἔφυγε πρὸς τὰ μαντριά
 τῆς Ἴδας, σὰ δὲν ἦταν ὁ Μενέλαος
 στὸ σπίτι του. Κι ἐκεῖνος τότε σὰν τρελὸς
 ἀπὸ τὸν πόθο, στὴν Ἑλλάδα πρόβαλε
 τοὺς παλιοὺς ὄρκους τοῦ Τυνδάραου μαρτυριά,
 πῶς τὸν ἀδικημένο πρέπει νὰ βοηθοῦν. 80

Λοιπὸν ἄρματωμένοι οἱ Ἕλληνες ὄρμουῦν
 ἐδῶ μὲς στήν Αὐλίδα τῇ στενόπορῃ,
 μ' ὄπλα, καράβια, ἀμάξια κι ἄλογα πολλά.
 Κι ἐμὲ διαλέγουν στρατηγὸ, πού εἰμ' ἀδερφός
 τοῦ Μενελάου. Κι ἄμποτε τάξιωμα 85
 τοῦτο νὰ τῶχε κάποιος ἄλλος, κι ὄχι ἐγώ.
 Κι ἐνῶ μαζεύτηκε ὅλος ὁ στρατὸς ἐδῶ
 μὲς στήν Αὐλίδα, στέκουμε ἀταξίδευτοι.
 Κι ὁ μάντης Κάλχας στήν ἀνάγκη λάλησε
 νὰ δώσω ἐγὼ τὴν κόρη μου Ἴφιγένεια 90
 θυσία στοῦ τόπου τὴν προστάτισσ' Ἄρτεμη,
 κι ἔτσι θὰ πᾶμε καὶ τὴν Τροία θὰ πάρουμε·
 μὰ δίχως τὴ θυσία αὐτὰ δὲ γίνονται.
 Κι ἐγὼ εἶπα στὸν Ταλθύβιο, καθὼς τᾶκουσα,
 νὰ διαλαλήσει πῶς ἀφήνω τὸ στρατὸν 95
 ἐλεύτερο νὰ φύγει, γιατί δὲ βαστῶ
 τὴν κόρη μου νὰ σφάξω. Μὰ ὁ ἀδερφός μου πιὰ
 μὲ κάθε λόγο νὰ ὑπομείνω τὰ δεινὰ
 μ' ἔπεισε. Κι ἔτσι γράφω στὴ γυναῖκα μου
 τὴν κόρη μας νὰ στείλει γιὰ νὰ παντρευτεῖ 100
 τὸν Ἀχιλλέα, παινώντας τὴν ἀξία του,
 καὶ λέοντας πῶς δὲ φεύγει μὲ τοὺς Ἀχαιοὺς,
 ἂν δὲ θὰ πάρει νύφη ἀπὸ τὸ σπίτι μας.
 Σὲ τέτοιο γάμο ψεύτικο ἢ γυναῖκα μου
 θὰ πίστευε νὰ στείλει ἐδῶ τὴν κόρη μας. 105
 Καὶ μόνοι ἀπ' ὅλους τὴν ἀλήθεια ξέρομε
 ἐγὼ, ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Κάλχας κι ὁ Μενέλαος.
 Ὅσα ὅμως τότε δὲν τὰ σκέφτηκα καλά,
 τὰλλάζω τώρα, γέροντα, στὸ γράμμ' αὐτό,
 πού εἶδες νᾶνοιγοκλείνω στήν ἀστροφεγγιά. 110
 Ἐμπρός, πᾶρε τὸ γράμμα πιὰ καὶ πῆγαινε
 πρὸς τ' Ἄργος. Κι ὅσα κρύβει μὲς τίς δίπλες του
 θὰ σοῦ τὰ πῶ, γιατί εἶσαι στὴ γυναῖκα μου
 καὶ σ' ὅλο μου τὸ σπίτι πάντοτε πιστός.

Ἄναπαιστοι

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Λέγε καὶ ξήγα μου, γιὰ νὰ πῶ καὶ μὲ γλῶσσα 115
σύμφωνα μ' ὅσα γράφεις στὸ γράμμα σου τοῦτο.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἦ τῆς Λήδας βλαστάρι, σοῦ στέλνω
νέα γραφή κοντὰ στ' ἄλλο μου γράμμα,
νὰ μὴ στείλεις τὴν κόρη σου ἐδῶ 120
στὴν ἀκύμαντη Αὐλίδα, στῆς Εὐβοίας
τὴν πλατύκολπη τούτη φτερούγα.
Καὶ τὸ γάμο τῆς κόρης μας πλιὸ
θὰ τὸν κάνουμε σ' ἄλλον καιρό.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Κι ὁ Ἀχιλλέας ποὺ χάνει τὴ νύφη
δὲ θανάψει βαριά θυμωμένος 125
πρὸς ἐσὲ καὶ στὸ ταίρι σου; Αὐτὸ
φοβερό εἶναι. Γιὰ ξήγα τί λές.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τ' Ἀχιλλέα μόνο τῶνομα βγῆκε,
μὰ γιὰ γάμο δὲν ξέρει αὐτός, οὔτε
τὸ τί κάνουμε, οὐδὲ πῶχω τάξει 130
μὲ τὰ λόγια τὴν κόρη μου νύφη
στὴν ἀγκάλη του ἐγὼ νὰ τὴ δώσω.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Φῶβερή, βασιλιά μου, εἶχες τόλμη,
ποὺ ἐνῶ τάξεις τὴν κόρη σου ταίρι
νὰ τὴ δώσεις στὸ γιὸ τῆς θεᾶς,
στοὺς Δαναοὺς γιὰ σφαχτάρι τὴ φέρνεις. 135

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἦϊμέ, σάλεψε ὁ νοῦς μου!
Ἦϊμέ, πέφτω σὲ τύφλα βαρειά.
Τρέξε, κίνα τὰ πόδια γοργά,
τὰ γεράματα νίκα.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Τρέχω εὐτύς, βασιλιά μου. 140

Δ. Σάρρου.—Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Νὰ μὴν κάτσεις στοῦ λόγγου τὶς βρύσες,
γλυκὸς ὕπνος νὰ μὴ σὲ πλανέψει.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Μπᾶ, θεὸς νὰ φυλάξει.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Καὶ παντοῦ δὰ ὅπου ὁ δρόμος χωρίζει,
κοίτα μήπως ἀμάξι κανένα
σοῦ ξεφύγει περνώντας γοργά,
ποῦ θὰ φέρει τὴν κόρη μου ἐδῶ
στῶν Δαναῶν τὰ καράβια.

145

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Καλά.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κι ἂν θὰ βρεῖς τὴν πομπὴ πρὸς τὶς πύλες τῆς χώρας,
τὶς χαβιὲς τῶν ἀλόγων νὰδράξεις, καὶ πίσω
στὰ Κυκλώπεια κάστρα ξανὰ γύρισέ τὴν.

150

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Πές μου, ἡ κόρη σου πῶς θὰ πιστέψει
κι ἡ γυναίκα σου, τέτοια σὰν πῶ;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τὴ σφραγίδα αὐτὴ ποῦναι στὸ γράμμα μου αὐτὸ
φύλαξέ τὴν. Καὶ πήγαινε· ἀσπρίζει τὸ φῶς
τῆς λαμπρῆς χαραυγῆς καὶ τοῦ Ἥλιου
τὸ τετράζυγο πύρινο ἀμάξι.

155

Βόηθησέ με στὰ βάσανα πῶχω.

160

Δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον κανένας
ὡς τὸ τέλος νὰ ζήσει εὐτυχής.
Δίχως λύπες δὲν εἶναι κανεὶς.

Ὁ γέροντας φεύγει. Ὁ Ἀγαμέμνωνας μπαίνει στὴ σκηνὴ του.

2. ΠΑΡΟΔΟΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

*Ἐρχονται στὴν ὀρχήστρα 15 νιὲς Χαλκιδιώτισσες (7+7+1), ποὺ ἀπαρτίζουσαν τὸ Χορὸ. Ἀρχίζει ἡ Κορυφαία.

Η ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Στροφή 1.

Μὲς στῆς Αὐλίδας ἔφτασα τὰμμουδερό ἀκρογιάλι

165

τὸ στενορρέματο Εὐριπο περνώντας, σὰν ἀφῆκα
 τῆ χώρα μου Χαλκίδα ἐγώ, πού τὰ νερά τῆ θρέφουν
 τῆς ξακουστῆς Ἀρέθουσας, νὰ ἰδῶ στρατὸ καὶ στόλο 170
 τῶν ἀντρειωμένων Ἀχαιῶν, πού μὲ καράβια χίλια,
 καθὼς μᾶς λέν οἱ ἄντρες μας, τοὺς ὀδηγοῦν στὴν Τροία 175
 ὁ ἀφέντης Ἀγαμέμνονας μὲ τὸν ξανθὸ Μενέλαο,
 γιὰ τὴν Ἑλένη πού ἄρπαξεν ἀπ' τὸν καλαμοτρόφον
 Εὐρώτα ὁ Πάρης ὁ βοσκός, τῆς Ἀφροδίτης δῶρο, 180
 τότε πού μὲ τὴν Ἀθηνᾶ καὶ μὲ τὴν Ἥρα ἡ Κύπρη
 λογόφερνε κι ἐμάλωνε στὶς δροσερὲς βρυσοῦλες,
 καὶ πῆρε τὰ πρωτεῖα τῆς ὀμορφιάς αὐτή.

Ἀντιστροφή 1

Μὲς στ' ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδας, πού εἶδε πολλές θυσιές, 185
 μὲ κόκκινα ἦρθα μάγουλα κι ἀπὸ ντροπὴ ἀνθισμένα, 189
 νὰ ἰδῶ ὄπλα, ἀσπίδες καὶ σκηνές, νὰ ἰδῶ κι ἀλόγων πλῆθος
 κι ἄρματωμένους Ἕλληνες. Κι εἶδα τοὺς δυὸ συντρόφους
 τοὺς Αἴαντες, τοῦ Οἰλέα τὸ γιό κι αὐτὸν τοῦ Τελαμόνα,
 τῆς Σαλαμίνας καύχημα, τὸν Παλαμῆδη—ἀγγόνι 195
 τοῦ Ποσειδῶνα—καὶ μαζί τὸν Πρωτεσίλαο· παίζουν
 χαρούμενοι σὲ σχήματα πολὺπλοκα τὰ ζάρια·
 καὶ τὸ Διομήδη πού χαρὰ τὸ δίσκο εἶχε νὰ ρίχνει, 200
 καὶ τὸ Μηριόνη, θαυμαστὸ πολεμιστή, γιὸ τ' Ἄρη,
 καὶ τοῦ Λαέρτη εἶδα τὸ γιόν ἀπ' τὰ νησιώτικα ὄρη
 καὶ τὸ Νιρέα πού ὄλους περνάει στὴν ὀμορφιά. 205

Ἐπωδός

Εἶδα τὸ γοργοπόδαρο κι ἰσάνεμο Ἀχιλλέα,
 τάνάθρεμμα τοῦ Χείρωνα, τῆς Θέτιδας τῆ γέννα, 209
 πού στὰ χαλίκια τοῦ γιαλοῦ βαριά ὀπλισμένος τρέχει,
 κι ἀμάξι μ' ἄτια τέσσερα πασχίζει νὰ περάσει. 215
 Κι ὁ ἀμαξηλάτης Εὐμηλος, τ' Ἀδμήτου ὁ γιός, φωνάζει
 καὶ μὲ τὴ μάστιγα χτυπᾷ τὰ ζηλευτὰ ἄλογά του, 220
 πού χαλινάρια εἶχαν χρυσά, κι ἦταν τὰ δυὸ τῆς μέσης
 λευκόςτιχτα κι ἀσπρόμαυρα, καὶ τᾶλλα δυό, τᾶπόξω,
 ξανθότριχα, καὶ παρδαλὰ τὰ ποδοστράγαλα εἶχαν. 225
 Κι ὁ Ἀχιλλέας ἀκούραστος πηδᾷ βαριά ὀπλισμένος,

πάντα κοντὰ στ' ἁμάξι καὶ δίπλα στοὺς τροχοὺς. 230

Στροφή 2

Εἶδα κι ἑθαύμασα ἄμετρα καράβια, τὰ γυναίκεια
τὰ μάτια μου δὲ χόρταιναν ἀπ' τὴ χαρὰ νὰ βλέπουν.
Πενήντα πλοῖα πολεμικὰ πρὸς τὸ δεξιὸ τὸ μέρος 235
ὁ Ἀχιλλέας τὰ κυβερνᾷ, τῶν Μυρμιδόνων Ἄρης.
Στὶς πλῶρες τῶν ἀγάλματα χρυσὰ ἔχουν Νεράϊδων,
στὶς πρύμνες τὴ σημαία τ' Ἀχιλλεΐκοῦ στρατοῦ. 240

Ἀντιστροφή 2

Κοντὰ τοὺς πλοῖα Ἀργίτικα στέκονταν ἄλλα τόσα,
πού οἱ δυὸ ἀρχηγοὶ τὰ κυβερνοῦν, ὁ γιὸς τοῦ Μηκιστέα
ὁ Εὐρύαλος, κι ὁ Στένελος ὁ γιὸς τοῦ Καπανέα. 245
Κατόπι τοῦ Θησέα ὁ γιὸς μ' ἐξήντα πλοῖα, πῶχει
σ' ἁμάξια μ' ἄτια φτερωτὰ τὴ θεὰ Ἀθηνᾶ, πού δίνει 250
στοὺς ναῦτες ἢ θωριά τῆς ἐλπίδα καὶ χαρὰ.

Στροφή 3

Εἶδαμε καὶ τῶν Βοιωτῶν πενήντα πλοῖα πού εἶχαν
στῆς πρύμνης τῶν τὰκρόκορφα σημαδιακὸ στολίδι· 255
τὸν Κάδμο αὐτὸ παράσταινε, πού ἐκράτει χρυσὸ δράκο.
Εἶχαν τὸν ἥρωα Λήϊτον ἐκεῖνα γιὰ ἀρχηγό τους. 260
Κι ἀπὸ τὸ Θρόνιο τὰκουστὸ κίνησε ὁ γιὸς τοῦ Οἰλέα
καὶ φτάνει μ' ἄλλα τόσα καράβια Λοκρικὰ...

Ἀντιστροφή 3

Φέρνει κι ἀπ' τὴν Κυκλώπεια Μυκῆνα ὁ γιὸς τ' Ἀτρέα 265
σ' ἑκατὸ πλοῖα στρατὸν πολὺ (κι ἔχει συναρχηγό του
τὸ φίλο του Ἄδραστο)· γι' αὐτὴ νὰ ἐκδικηθῆ ἡ Ἑλλάδα,
πού ἄφησε τὰ παλάτια τῆς γιὰ γάμο βάρβαρο. Εἶδα 270
καὶ τὴ σημαία τοῦ Νέστορα τῆς Πύλου ὀρθὴ στὴν πρύμνη,
πού εἶχε μὲ πόδια ταύρου τὸν ποταμὸ Ἀλφειό... 275

Ἐπωδὸς

Μὲ τὸ Γουνέα ὡς ἀρχηγὸ τῶν Αἰνιάνων ἦταν
δώδεκα πλοῖα· καὶ σιμὰ τῆς Ἥλιδας οἱ ἀρχόντοι· 280
Ἐπειοὺς τοὺς ἔλεγε ὁ στρατός· τὸν Εὐρυτο εἶχαν πρῶτο.
Κι ὁ Μέγης τοῦ Φιλέα ὁ γιὸς, ἀπὸ τίς Ἐχινάδες, 285
τὰ κακοζύγωτα νησιά, τῶν Τάφρων κυβερνοῦσε
τὰ πλοῖα, πού εἶχαν στείλει μὲ τᾶσπρα τὰ κουπιά.

Κι ὁ Σαλαμίνιος Αἴαντας τὰ δυὸ πλευρὰ τοῦ στόλου,
 τὸ δέξιον καὶ τὰριστερό, σὲ μιὰ σειρὰ τὰ σμίγει 291
 μὲ δώδεκα γοργότατα καράβια ἀραδιασμένα.
 Ἔτσι ἄκουσα τὸ ναυτικὸ στρατὸ κι ἔτσι τὸν εἶδα· 295
 κι ἂν ξεμυτίσουν μπρὸς σ' αὐτὸν οἱ βάρκες τῶν βαρβάρων
 δὲ θὰ ξαναγυρίσουν πιά: τέτοιον ἐγὼ εἶδα στόλο. 300
 Ὅσο γιὰ τὸν πεζὸ στρατὸ, στὸ σπίτι μου ἔχω ἀκούσει
 πολλὰ, κι ἀνάγκη τώρα δὲν εἶναι νὰ τὰ πῶ. X

3. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Α΄.

Ὁ Μενέλαος πιάνει τὸν ἀποστελμένο μὲ τὸ γράμμα.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Μενέλαε, ἔχεις τόλμη κακὴν κι ἄπρεπην.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Φύγε· εἶσαι στοὺς ἀφέντες σου πολὺ πιστός.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Τιμὴ μοῦ φέρνει ἢ προσβολὴ πού μῶκαμες. 305

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Θὰ κλάψεις, ἂν θὰ κάνεις τὰ δὲν πρέπει σου.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Δὲν ἔπρεπε νὰνοίξεις γράμμα πού εἶχα ἐγώ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Μηδὲ κι ἐσύ νὰ φέρνεις σ' ὄλους συμφορές.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Μάλωνε μ' ἄλλους· κι ἄφησε σ' ἐμέν' αὐτό.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Δὲ θὰ τάφήσω.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Κι οὔτ' ἐγὼ τὸ παρατῶ. 310

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Σοῦ σπάζω μὲ τὸ σκῆπτρο τὸ κεφάλι σου.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Τιμὴ μου νὰ χαθῶ γιὰ τοὺς ἀφέντες μου.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἄφησ' το· οἱ δοῦλοι πρέπει λίγα νὰ μιλοῦν.

Μπαίνει βιαστικὰ ὁ Ἄγαμέμνωνας.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἄφεντη μου Ἀγαμέμνονα, ἀδικούμαστε·
αὐτὸς μὲ βιά τὸ γράμμα σου ἀπ' τὰ χέρια μου 315
μοῦ ἄρπαξε, καὶ δὲν κάνει τὰ πρεπούμενα.

Τροχαϊκὰ τετράμετρα.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μπά!

Τί εἶν' αὐτὴ ἡ λογομαχία κι οἱ φωνές μπρὸς στὴ σκηνή;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἐγὼ πρέπει νὰ μιλήσω κι ὄχι αὐτός, ἄκουσ' ἐμέ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μὰ Μενέλαε, τί μαλώνεις σὺ μ' αὐτὸν καὶ τὸν τραβᾶς;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ρίξε πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα γιὰ ν' ἀρχίσω νὰ σοῦ πῶ. 320

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Θαρρεῖς τρέμω νὰ κοιτάξω σέ, τ' Ἄτρεα γιὸς ἐγώ;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Βλέπεις τοῦτο δὰ τὸ γράμμα, ποῦ θὰ φέρει συμφορές;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Βλέπω, μὰ ἀπὸ τὰ δικά σου χέρια πρῶτα δός μου το.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ὅχι, πρὶν νὰ δείξω σ' ὄλους τοὺς Δαναοὺς, τί γράφει αὐτό.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μήπως τ' ἀνοιξες καὶ ξέρεις ὅσα ἐσὺ δὲν ἔπρεπε; 325

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ξέρω τίς κρυφές σου πράξεις, ὥστε ἐσὺ νὰ πικραθεῖς.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Χαρὰ στὴν ἀνεντροπία σου. Καὶ ποῦ τ' ὄπιασες αὐτό;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Καρτερώντας ν' ἄρθει ἡ κόρη σου ἀπὸ τ' Ἄργος στὸ στρατό;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Γιατί μὲ παραμονεύεις; Καὶ δὲν εἶναι ἀνεντροπία;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Μὲ κεντοῦσε ἡ περιέργεια· δοῦλος σου δὲν εἶμ' ἐγώ. 330

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Δὲ μ' ἀφήνουν νὰ εἶμαι κύριος τοῦ σπιτιοῦ μου; Τί ναι αὐτό;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Λοξά σκέπτεσαι, ἄλλα τώρα, ἄλλα κατόπι κι ἄλλα πρίν.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Λές κομπά: μὰ ἡ σοφή γλῶσσα μισητὴ εἶναι τῶν κακῶν.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Τᾶστατα μυαλὰ τοὺς φίλους τοὺς μπερδεύουν κι ἀδικοῦν.

Θέλω νὰ σ' ἀποξελέγσω, μὰ ἀπὸ τὴν ὀργή σου ἐσὺ 335
μὴν ξεφεύγεις τὴν ἀλήθεια: σύντομα θὰ σοῦ τὰ πῶ.

Ξέρεις, ὅταν προσπαθοῦσες πῶς νὰ γένεις ἀρχηγὸς
τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν Τροία—τάχα πῶς δὲν τῶθελες,
μέσα σου ὅμως τὸ ποθοῦσες—πόσον ἦσουν ταπεινὸς
σφιγγοντας τὸ κάθε χέρι, καὶ τίς θύρες σου ἀνοιχτές 340
εἶχες σ' ὄλους κι ἐχαιρέτας τὸν καθένα στὴ σειρά,

κι ἂν δὲν τῶθελεν ἀκόμα, νὰγοράσεις τὴν τιμὴ
μὲ τοὺς τρόπους σου ζητώντας; Μὰ σὰν πῆρες τὴν εὐτύς
τρόπους ἄλλαξες, στοὺς φίλους δὲ φερνώσουν ὅπως πρίν,
μέσα ἐκλείστης κι εἶχες γίνει δυσκολοπλησίαστος. 345

Ὁ καλὸς ποτὲ δὲν πρέπει, σὰν τὸν βρεῖ μεγάλη ἀκμὴ,
καὶ τοὺς τρόπους του νὰλλάζει, μόνον πρέπει νὰ φανεῖ
τότε σταθερὸς στοὺς φίλους, ποὺ εὐτυχώντας ἠμπορεῖ
νὰ τοὺς ὠφελεῖ. Τὰ βλέπεις ἀπ' ἀρχῆς σ' ἡῦρα κακόν.
Κι ὅταν ἦρθε στὴν Αὐλίδα τῶν Ἑλλήνων ὁ στρατὸς, 350
πάλι τίποτε δὲν ἦσουν, κι ἀπ' τῶν θεῶν τὴ συμφορὰ
τᾶχασες, ποὺ ἀέρας πρῦμος δὲ φυσοῦσε, κι οἱ Δαναοὶ
φώναζαν τὰ πλοῖα νὰφήσουν κι ἄδικα νὰ μὴ μοχθοῦν
στὴν Αὐλίδα, πόσον εἶχες ταραχὴ κι ἄθλια θωριά,

μὴ τὸν κάμπο τοῦ Πριάμου δὲ γεμίσεις μὲ στρατὸ 355
κυβερνήτης χίλιων πλοίων. Καὶ μ' ἐρώταες: «Τί πορεῖα

νὰβρω μὲς στὴν ἀποριά μου, δόξα νὰ μὴ στερηθῶ
χάνοντας τὴν ἐξουσία;» Κι ἅμα ὁ Κάλχας φώναξε
πῶς οἱ Ἄργεῖοι θὰ ξεκινήσουν τότε, ὅταν τὴν κόρη σου
στὴν Ἀρτέμιδα θυσιάσεις, πρόθυμα τὴν ἔταξες: 360

καὶ μηνᾶς μὲ θέλημά σου—μὲ βιὰν ὄχι, μὴν τὸ ἴπεις—
στὴ γυναῖκα σου νὰ στείλει ἐδῶ τὴν κόρη σου, ἀφορμὴ
τ' Ἀχιλλέα νὰ γένει ταίρι. Μὰ ἄλλαξες τὴ γνώμη εὐτύς
κι ἄλλα γράφεις, πῶς τῆς κόρης σου δὲ γίνεσαι φονιάς.

Κι εἶναι ὁ ἴδιος πάντα αἰθέρας, ὅπου τᾶκουσεν αὐτά. 365
 Κι ἄλλοι μύριοι τόχουν πάθει· γιὰ νάρθουν στὰ πράματα
 πρόθυμα κοπιάζουν πρῶτα, κι ἔπειτα τραβιοῦντ' αἰσχρά,
 πότε γιὰτὶ ἀκοῦν ἀνόητους, πότε δίκια, γιὰτὶ αὐτοὶ
 δὲ μποροῦν νὰ κυβερνήσουν. Κρίμα στὴν ταλαίπωρη
 τὴν Ἑλλάδα, πού ἐνῶ θέλει μὲ τιμὴ νάγωνιστεῖ, 370
 τῶρα τοὺς καντιποτένιους βάρβαρους θάφήσει πιὰ
 γιὰ τὴν κόρη τὴ δική σου καὶ γιὰ σὲ νὰ τὴ γελοῦν.
 Κυβερνήτη τῆς πατρίδας καὶ τῶν ὄπλων ἀρχηγὸ
 ἐγὼ δὲ θάβανα κανέναν ἀπὸ φιλοπροσωπία.
 Θέλει νοῦν ὁ στρατηλάτης, θέλει φρένα ὁ ἀρχηγός. 375

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Ὅταν τᾶδέρφια πέσουν σὲ μαλώματα,
 φέρνει ἢ λογομαχία τους πολὺ κακό.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Θέλω νὰ σοῦ κάμω λίγα καὶ καλὰ μαλώματα,
 δίχως νὰ ψηλοσηκώσω ἀνέντροπα τὰ μάτια μου,
 μὰ πραϊκὰ σὰν ἀδερφός σου· γιὰτὶ ντρέπεται ὁ καλός.
 Τί ἔχεις κόκκινο τὸ μάτι; ἴπες μου. Τί φυσομανᾶς; 380
 Ποιὸς σοῦ φταίει; Τί θέλεις νάχεις; Τὴν καλή σου ἐπιθυμεῖς;
 Δὲ μπορῶ νὰ σοῦ τὴ δώσω, ἀφοῦ τὴ φύλαξες κακὰ.
 Θέλεις γιὰ τὰ σφάλματά σου ἐγὼ ὁ ἀθῶος νὰ τραβῶ ;
 Ἡ σὲ καίει ἡ δική μου δόξα; Ἄλλὰ ζητᾶς στὴν ἀγκαλιά 385
 νάχεις ὁμορφὴ γυναῖκα; Μὰ σοῦ λείπουν τὰ μυαλὰ
 κι οἱ καλοὶ τρόποι σοῦ λείπουν. Ὁ κακὸς κακὰ ποθεῖ.
 Κι ἂν ἐγὼ ἄλλαξα κατόπι μιὰν ἀπόφαση στραβὴ,
 τάχα εἴμ' ἄμναλος; Ἐσύ ἴσαι πλειότερο, πού ἀφοῦ ἔχασες
 μιὰ ἀπιστὴ γυναῖκα, θέλεις νὰ τὴ λάβεις πάλι, ἐνῶ 390
 γιὰ καλὸ σου ὁ θεὸς τὴν πήρε. Στὸν Τυνδάραο ὀρκίστηκαν
 οἱ στραβόμυαλοι τῆς κόρης του γαμπροί· ἄλλ' αὐτὸ θαρρῶ
 τόκαμε ἢ ἐλπίδα ποῦχεν ὁ καθεὶς των, κι ὄχι ἐσύ.
 Πάρ' τους τῶρα καὶ πολέμα· γιὰτὶ εἶν' ἔτοιμοι οἱ μωροί.
 Μὰ ἔχει νοῦν ὁ θεὸς καὶ ξέρει τοὺς καταναγκαστικούς 395
 καὶ κακοδεμένους ὄρκους. Καὶ δὲ θὰ σκοτώσω ἐγὼ
 τὰ παιδιὰ μου, γιὰ νὰ λάβεις ἄδικη χαρὰν ἐσύ
 τὴν κακή σου συγκοιμήτρα σὰ θὰ τὴν ἐκδικηθεῖς,

ἐνῶ ἔμένα νύχτα μέρα δάκρυα μαῦρα θά με τρῶν,
 ποῦ παράνομα ἔχω σφάζει τὰ δικά μου τὰ παιδιά.
 "Ὅλα σύντομα σοῦ τὰ εἶπα, καθαρὰ κι ὀρθὰ κοφτά· 400
 κι ἂν ἐσὺ δὲ φρονιμέψεις, ξέρω τί θὰ κάμω ἐγώ.

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Αὐτὰ εἶν' ἐνάντια στὰ πρὶν λόγια, ἀλλὰ σωστά·
 και τὰ λυπιοῦνται τὰ παιδιά τους οἱ γονεῖς.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Δὲν εἶχα ὁ δόλιος συγγενεῖς νὰ με πονοῦν.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Θᾶχεις, ἂν τὸ χαμό τους δὲν ἀποζητᾶς. 405

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Και ποῦ θὰ δείξεις πῶχομεν ἓνα γονιό;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Σὲ φρόνιμα βοηθώντας κι ὄχι σὲ τρελά.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Οἱ δικοὶ πρέπει τοὺς δικούς νὰ συμπονοῦν.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ζήτα μου δίκια, κι ὄχι νὰ πικραίνεις με.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Μαζί με τὴν Ἑλλάδα αὐτὰ δὲν τὰ τραβῶ; 410

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μὲ σὲ κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι τρελή, ἀπ' ὀργή θεοῦ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Καμάρωνε τὸ σκῆπτρο σου, ἀφοῦ πρόδωκες
 τὸν ἀδερφό σου. Κι ἄλλους τρόπους θᾶβρω ἐγώ
 και φίλους ἄλλους.

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Ἄγαμέμνονα, ἀρχηγὲ

τῶν Πανελλήνων, ἦρθα φέρνοντας σ' ἐσὲ 415

τὴν κόρη σου Ἰφιγένεια. Τὴν ἀκολουθεῖ
 κι ἡ μάνα της, ἡ Κλυταιμῆστρα σου μαζί,
 κι ὁ γιός σου Ὀρέστης· βλέποντάς τους θὰ χαρεῖς,
 τόσον καιρὸ ἀφοῦ λείπεις ἀπ' τὸ σπίτι σου.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ και δρόμο τράβηξαν μακρὺ, 420

τάβρά τους πόδια πλαῖ σὲ βρύση δροσερή,

καθώς και τ'άλογά τους, ξεκουράζουσαν πιά·
καί στα χλωρά λιβάδια κάθισαν νὰ φᾶν.
Μὰ ἐγὼ μπροστὰ ἔχω τρέξει γιὰ νὰ ἐτοιμασθεῖς.
Κι ἡ κόρη σου πῶς ἦρθε, τῷμαθε ὁ στρατός, 425
γιατὶ γοργὸς ὁ λόγος πέταξε παντοῦ.
Καὶ τρέχουν ὅλοι τὴν κοπέλα γιὰ νὰ ἰδοῦν.
"Ὅλοι θαυμάζουν καὶ τιμοῦν τοὺς εὐτυχεῖς.
Καὶ λέγουν: «εἶναι γάμος ἢ τί γίνεται;
"Ἡ πόθησεν ὁ ἀφέντης Ἄγαμέμνονας 430
νὰ ἰδεῖ τὴν κορασιά του καὶ τὴν ἔφερε;»
Κι ἄλλοι εἶπαν: «τὴν παρθένα πρὶν τοῦ γάμου της
τὴ φέρνουν στῆς Αὐλίδας τὴν κυρὰ Ἄρτεμην.
Ἄλλὰ ποιὸς θὰ τὴν πάρει;» Τοίμασε λοιπὸν 435
γιὰ τοῦτα τὰ κανίστρια, στεφανώσετε
τὴν κεφαλή σας μ' ἄνθη, καὶ σύ, βασιλιά
Μενέλαε, γιὰ τὸ γάμο φρόντιζε· ἄς βροντοῦν
μέσ στις σκηνές σουραύλια καὶ χτύποι ποδιῶν·
γιατὶ ἦρθε ἡ μέρα τῆς κοπέλας ἡ λαμπρῆ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Σ' εὐχαριστῶ· μὰ σύρε μέσ στα δώματα· 440
καὶ τ'άλλα ἢ τύχη θὰ τὰ φέρει σὲ καλό.—
Φεύγει ὁ ἀγγελιοφόρος.
'Οἱμέ, ποῦθε νάρχισω ὁ δόλιος; Τί νὰ πῶ;
Σὲ τί ζυγὸν ἀνάγκης ἔπεσα σκληρῆς!
Θεὸς σοφώτερός μου μὲ κατάρτεξε,
καὶ μοῦ ἀναποδογύρισε τὰ σχέδια. 445
"ὦ πόσο χρήσιμ' εἶναι ἡ ταπεινὴ γενιά!
Γιατὶ νὰ κλάψουν εὐκόλα μποροῦν αὐτοί,
καὶ νὰ τὰ λέγουν ὅλα· ἐνῶ στοὺς εὐγενεῖς
αὐτὰ δὲν πρέπουν. Τὴ ζωὴ μας κυβερνᾷ
τὸ μεγαλεῖο καὶ τὸ λαὸ δουλεύουμε. 450
Ποῦ ἐγὼ νὰ βγάλω δάκρυ τώρα ντρέπουμεαι,
καὶ νὰ μὴν κλάψω πάλι ὁ δόλιος ντρέπουμεαι,
στις πιὸ μεγάλες συμφορὲς σὰν ἔφτασα.
Καὶ τί θὰ πῶ πιά τώρα στὴ γυναῖκα μου;
Πῶς θὰ τὴν ἀντικρύσω, πῶς θὰ τὴ δεχτῶ; 455

Κοντὰ στὰ πάθια πού εἶχα μ' ἀποχάλασεν
 ἀκάλεστη σὰ μοῦρθε. Κι ὅμως φυσικό
 νάκολουθαί τήν κόρη της, παντρεύοντας
 καί δίνοντας τὸ σπλάχνο της, ὅπου ἄσπλαχνο
 θὰ μ' εὖρει. Κλαίγω καί τὴ δόλια κορασιά... 460

Τί κορασιά; Που νύφη θὰ τὴν πάρει εὐτὺς
 ὁ Ἄδης· κι αὐτὴ θὰ με ἰκετεύει ἔτσι, θαρρῶ:
 «Πατέρα, μὲ σκοτώνεις; Τέτοια δὰ παντρειά
 κι ἐσὺ νὰ κάμεις κι ὅποιος εἶναι φίλος σου!».
 Κοντὰ θὰ κλαίει κι ὁ Ὀρέστης συγκινητικά, 465
 χωρὶς νὰ νοιώθει, γιατί ἀκόμα εἶναι μωρό.
 Ἄχ! τοῦ Πριάμου ὁ γιὸς μοῦ τᾶχει κάμει αὐτά,
 σὰν πῆρε τὴν Ἑλένη· αὐτὸς μ' ἐχάλασε.

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Κι ἐγὼ καταλυπιοῦμαι· γιὰ τοῦ βασιλιᾶ
 τὴ συμφορὰ κι οἱ ξένοι πρέπει νὰ θρηνοῦν. 470

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Δὸς μου, ἀδερφέ, νὰ σφίξω πιὰ τὸ χέρι σου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Πᾶρε το· ἐσὺ εἶσαι νικητῆς κι ἄθλιος ἐγώ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ὅρκίζομαι στὸν πάππο μας τὸν Πέλοπα,
 καθὼς καί στὸν Ἄτρεα, πού μᾶς γέννησε,
 νὰ σοῦ μιλήσω ἀπ' τὴν καρδιά μου καθαρά 475
 καί τίποτε πλασμένο, μόνον τί φρονῶ.

Σὲ εἶδα νὰ χύνεις δάκρυ ἀπὸ τὰ μάτια σου
 κι ἐπόνεσά σε κι ἀντιδάκρυσσα κι ἐγώ,
 καί φεύγω ἀπ' τὰ παλιά μου λόγια ξέμακρα.
 Δέ σε πικραίνω· κι ἔρχομαι στὴ γνώμη σου. 480

Σοῦ λέω νὰ μὴ σκοτώσεις τὸ παιδάκι σου,
 μήτε νὰ προτιμήσεις τὸ συμφέρο μου.
 Δὲν πρέπει ἐσὺ νὰ κλαῖς κι ἐγὼ νὰ χαίρομαι:
 νὰ χάνονται οἱ δικοί σου, κι οἱ δικοί μου ἄς ζοῦν.

Τί θέλω τάχα; Κι ἂν ποθῶ νὰ παντρευτῶ, 485
 μήπως δὲ βρίσκω ἄλλη γυναῖκα διαλεχτή;
 Νὰ χάσω ἐγὼ τὸν ἀδερφό μου εἶναι σωστό,

για νάβρω τὴν Ἑλένη, ἀντὶ καλοῦ κακό;
Μωρὸς πρὶν ἤμουν, κι ὕστερα κατάλαβα
τί πάει νὰ πεῖ νὰ σφάζεις τὸ παιδάκι σου. 490

Μὰ κι ἡ καρδιά μου γιὰ τὴ δόλια κορασιά,
σὰν πού εἶμαι συγγενῆς τῆς μὲ πονεῖ βαθιά,
πού αὐτὴ γιὰ τὴν παντρεία μου θὰ θυσιαστεῖ.
Τί φταίει γιὰ τὴν Ἑλένη ἢ θυγατέρα σου;
Ἄς φύγει ἀπ'τὴν Αὐλίδα σκόρπιος ὁ στρατός. 495

Κι ἐσύ, ἀδερφέ μου, δάκρυα νὰ μὴ χύνεις πιά,
κι ἐμένα νὰ μὴν κάνεις πιά νὰ κλαίω μ' ἐσέ.
Κι ἂν μῶδωκε ὁ χρησμός κάποιο δικαίωμα
στῆς κόρης σου τὴν τύχη, δὲν τὸ θέλω πιά.
Σ'ἐσένα ἀφήνω ἐγὼ τὸ δίκιο μου. Θὰ πεῖς
πὼς ἔχω ἀλλάξει ἀπὸ τὰ λόγια τὰ πικρά; 500
Σωστά· καὶ τὸ μετάνοιωσα, γιὰτὶ ἀγαπῶ
τὸν ἀδερφό μου. Πρέπει κάθε φρόνιμος
ἔτσι νὰ κάνει πάντα τὰ καλύτερα.

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Εὐγενικά εἶπες κι ὡς πρέπει σ'ἀπόγονο
τοῦ Δία· δὲ θὰ ντροπιάσεις τοὺς παπποῦδες σου. 505

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μενέλαε, τώρα σ' ἐπαινῶ· δὲν πίστευα
πὼς θ'ἀλεγες τέτοια σωστά, πού σου ἄξιζαν.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Τὴ σύγχυση στ' ἀδέρφια φέρνει ὁ Ἔρωτας
κι ἡ ἀχορταγιά στὸ μοίρασμα· μακριὰ ἀπὸ μὲ
τέτοια συγγένεια καὶ στὶς δυὸ μεριές πικρὴ. 510

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κι ὅμως σ' ἀνάγκη ἔφτασα ἀναπόφευχτη,
τῆς κόρης μου νὰ κάμω τὴ σκληρὴ σφαγή.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Πῶς; Ποιὸς θὰ σὲ ἀναγκάσει νὰ τὴ σφάζεις πιά;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ὅλο μαζί τῶν Ἀχαιῶν τὸ στράτευμα.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἄσ' ἔχει, σὰν πάλι στ' Ἄργος ξαναστείλεις τὴν. 515

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἄν θὰ ξεφύγω τόνα, τάλλο θά με βρεῖ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Τὸ ποιό; Νά μὴ φοβᾶσαι τόσο τὸ λαό.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ὁ Κάλχας στὸ στρατό μας τὸ χρησμὸ θά πεῖ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἦχι, ἂν πεθάνει πρῶτα, κι εὐκόλο εἶν' αὐτό.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Γένος κακὸ εἶναι οἱ μάντιες καὶ φιλόδοξο. 520

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Κι ἀνώφελο εἶναι πάντα κι ἀχρησίμευτο.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μὰ δὲ φοβᾶσαι ἐκεῖνο πού στοχάζουμαι;

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἄν δὲν τάκούσω, πῶς μπορῶ νάποκριθῶ;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ὅλα τὰ ξέρει αὐτὰ τοῦ Σίσυφου ἢ σπορά.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Δὲ θὰ μᾶς βλάψει ὁ Ὀδυσσεάς σὲ τίποτε. 525

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Πάντα εἶναι πονηρὸς καὶ λαοκόλακας.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Ἐχει καὶ τὸ κακὸ ποῦναι φιλόδοξος.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Λοιπὸν φαντάσου στοὺς Ἄργιτες νὰ σταθεῖ
καὶ πεῖ ὅσα ὁ Κάλχας μάντεψε, καὶ πεῖ γιὰ μὲ
πὼς ἔταξα θυσία στὴν Ἄρτεμιδα 530

κι ἔπειτ' ἄρνιοῦμαι· θὰ ἐρεθίσει τὸ στρατό
καὶ τοὺς Ἄργιτες θὰ προστάξει, ἐσὲ κι ἐμὲ
σκοτώνοντας, νὰ σφάξουν καὶ τὴν κόρη μου.

Κι ἂν πάγω στ' Ἄργος θὰ μ' ἄρπάξουν, σὰν ἐρθοῦν
μὲς στὰ Κυκλώπεια κάστρα, καὶ τὴ χώρα εὐτύς 535
θάπορημάξουν. Τέτοια εἶναι τὰ πάθια μου!

Ὁϊμέ, σὲ τί ἀγωνία μ' ἔρριξαν οἱ θεοί!

Μενέλαε, κὰν φυλάξου, στὸ στρατό σὰν πᾶς,

νὰ μὴν τὰ μάθει ἀκόμα ἢ Κλυταιμῆστρα αὐτά,
 πρὶν στείλω ἐγὼ στὸν Ἄδη τὸ παιδάκι μου, 540
 ὥστε νὰ κλαίω στὰ πάθια μου λιγώτερο.
 Κι ἐσεῖς γι' αὐτὰ μὴν πείτε, ξένες, τίποτε.

Φεύγει ὁ Μενέλαος.

4. ΣΤΑΣΙΜΟ Α΄.

ΧΟΡΟΣ

Στροφή

Καλότυχοι ὅσοι ἀπόλαψαν μὲ φρόνηση καὶ μέτρο
 τῆς Ἄφροδίτης τις πνοές καὶ δέχτηκαν πραϊκὰ 545
 τοῦ χρυσομάλλη τοῦ Ἔρωτα τοὺς μανιασμένους οἴστρους,
 ποὺ ρίχνει σαϊτίες διπλές στὸν πόθο ὡς τις βουτᾶ, 549
 ποὺ ἄλλες εὐφραίνουν τὴ ζωὴ, κι ἄλλες τὴ φαρμακώνουν.
 Πανώρια Κύπρη, σπῖτι μας αὐτὲς νὰ μὴν ἰδῶ.
 Ἄς ἔχω μέτρια χάρη ἐγὼ, μὰ εὐγενικούς τοὺς πόθους. 555
 Πραϊκὴ τὴν Κύπρη θέλω, βαρεῖα τὴν παραιτῶ.

Ἄντιστροφή

Στοὺς τρόπους καὶ στὸ φυσικὸν οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν.
 Μὰ τὸ καλὸ εἶναι φανερό. Στὴν ἀρετὴ ὀδηγοῦν 560
 ἢ ἀνατροφή κι ἢ μάθηση. Κι εἶν' ἡ ντροπὴ σοφία,
 πῶχει καὶ τᾶξιο χάρισμα μὲ φωτισμένο νοῦν 565
 νὰ βλέπει τὰ πρεπούμενα, ποὺ φέρνουν δόξα αἰώνια.
 Μεγάλο πρᾶμα νὰ ζητοῦν σεμνὰ τὴν ἀρετὴ 570
 κρυφὰ οἱ γυναῖκες σπῖτι τους, κι οἱ ἄντρες μὲς στοῦ κόσμου
 τὰ πλήθη, ἐκεῖ ποὺ αὐξάνουν τῆς χώρας τὴν ἀκμὴ.

Ἐπωδές

Ἦρθες, ὦ Πάρη, ἐσὺ ἀπὸ κεῖ
 ποὺ μεγάλωσες βουκόλος,
 στ' ἀσπρομόσχαρα τῆς Ἰδης, 575
 βαρβαρικὰ συρίζοντας,
 καὶ μὲ Φρυγικὲς φλογέρες
 ἔπαιζες σκοποὺς τοῦ Ὀλύμπου.
 Γελάδες καλομάσταρες
 βόσκαες, ὅταν πρόσμενέ σε
 τῶν τριῶν θεῶν ἡ κρίση, 580

πού στην Ἑλλάδα σ'ἔστειλε.

Καὶ σὰν εἶδες τὴν Ἑλένη
στὰ ἑλεφάντινα παλάτια,
πόθο σκορπιᾶς στὰ μάτια της, 585
μὰ κι ἐσύ ἐποθοφλογίστης.

Καὶ μιὰ ἀμάχη μ'ἄλλη ἀμάχη,
στῆς Τροίας τὴν ἀκρόπολη
φέρνει τώρα τὴν Ἑλλάδα
μὲ στρατὸ καὶ μὲ καράβια.

5. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β΄.

*Ἐρχονται σὲ μιὰ ἀρμάμαξα ἡ Κλυταιμῆστρα μὲ τὴν Ἴφιγένεια καὶ μὲ τὸν Ὀρέστη.

Η ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

*Ανάπαιστοι

*ὦ! μεγάλη ἡ εὐτυχία τῶν μεγάλων! 590

Τοῦ μεγάλου τ'ἀφέντη γιὰ ιδέστε

τὴν κοπέλα Ἴφιγένεια, ιδέστε

τὴ βασίλισσα τὴν Κλυταιμῆστρα

τοῦ Τυνδάρου τὴν κόρη!

*Ἐχουν δὰ ἀπὸ μεγάλους βλαστήσει

καὶ σὲ τύχες λαμπρὲς ἔχουν φτάσει.

Γιὰ θεοὺς τοὺς θαρροῦν τοὺς τρανοὺς κι εὐτυχεῖς 595

οἱ θνητοί, πῶχουν μοῖρα κακὴ.

Τῆς Χαλκίδας κοπέλες ἐδῶ νὰ σταθοῦμε,

τὴ βασίλισσα νὰ ὑποδεχτοῦμε,

ἀπὸ τὰμάξι σὰ βγεῖ, μὴ σκοντάψει στὴ γῆ.

Μ' ἀβρὰ χέρια καὶ μ' ἦθος γλυκό, 600

μὴ σκιαχτεῖ, ποὺ μᾶς ἔρχεται πρώτη φορά

ἢ ξακουστὴ τ' Ἀγαμέμνονα κόρη,

κι ἄς μὴ δώσουμε οἱ ξένες

παραζάλη κι ἐνόχληση 605

στὶς Ἀργίτισσες ξένες.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Αὐτὸ θαρρῶ πὼς εἶναι καλομάντεμα

τὰ λόγια τὰ γλυκὰ κι ἡ καλωσύνη σου.

κι ἔχω μιὰ ἐλπίδα πῶς σέ γάμους τυχεροῦς
 ἦρθα νυφοδηγήτρα. Τώρα βγάλτ' ἐσεῖς 610
 ἀπὸ τάμαξια τὰ προικιά τῆς κόρης μου,
 καὶ φέρτε τα προσεχτικὰ μὲς στὴ σκηνή.
 Κι ἐσύ ἔβγα ἀπὸ τάμαξι τώρα, κόρη μου,
 καὶ πάτα ἄβρα καὶ σιγανὰ τὸ πόδι σου.
 Κι ἐσεῖς, κοπέλες, πάρτε τὴν στὴν ἀγκαλιά 615
 κι ἀπὸ τάμαξι βγάλτε τὴν. Τὸ χέρι σας
 δόστε κι ἐμένα κάποια νάποβασταχτῶ,
 τὸ κάθισμα τῆς ἄμαξας ἀφήνοντας.
 Κι οἱ ἄλλες σταθεῖτε στῶν φοράδων τὸ ζυγό,
 γιατί τὸ δειλὸ μάτι τους ξαφνίζεται. 620
 Πάρτε καὶ τὸν Ὀρέστη, τοῦ Ἀγαμέμνονα
 τοῦτον τὸ γιό, γιατί εἶναι ἀκόμα νήπιο αὐτός.
 Γιέ μου, κοιμᾶσαι; Ἡ ἄμαξα σέ κούρασε;
 Σήκω στῆς ἀδερφῆς σου τὴ λαμπρὴ χαρά·
 πού ἐσύ εὐγενῆς θὰ κάμεις διαλεχτὸ γαμπρό, 625
 τὸ γιὸ τῆς θεᾶς Νεράϊδας τὸν ἰσόθεο.
 Ἔλα σιμά μου, κόρη μου Ἴφιγένεια,
 καὶ στάσου πλάϊ στὴ μάνα σου, καὶ κάνε με
 τοὔπτες οἱ ξένες νά με ποῦν καλότυχη.
 Τώρα χαιρέτα τὸν καλὸν πατέρα σου.— 630

Μπαίνει στὴ σκηνὴ ὁ Ἀγαμέμνωνας.

Ὦ βασιλιά Ἀγαμέμνονα, καμάρι μου,
 νά, φτάσαμε στὸ κάλεσμά σου πρόθυμες.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μάνα μου, μὴ θυμώσεις πῶτρεξα μπροστά
 γιὰ νὰ σφιχταγκαλιάσω τὸν πατέρα μου.
 Κι ἐγὼ θέλω, πατέρα μου, τὰ στήθια σου 635
 σφιχτὰ νὰ τάγκαλιάσω, πού τόσον καιρὸ
 γιὰ νά σε ἰδῶ ποθοῦσα· καὶ μὴ θυμωθεῖς.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κόρη μου, ἀλήθεια· τὸν πατέρα σου ἀγαπᾶς
 πλειότερο ἀπ' ὅλα τὰ παιδιὰ πού γέννησα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατέρα μου, πῶς σ'εἶδα μὲ πολλὴ χαρά! 640

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

"Όμοια κι ἔσένα, κόρη μου, ὁ πατέρας σου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Νά εἶσαι καλά· κοντά σου καλά μ' ἔφερες.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Δὲν ξέρω τοῦτο, κόρη μου, πῶς νὰ τὸ πῶ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μπά!

Χαίροντας μ' εἶδες, κι ὅμως εἶσαι ἀνήσυχος!

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Πολλὴν ἔχει ἔγνοια ὁ βασιλιάς κι ὁ στρατηγός. 645

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δικός μου γίνε τώρα, καὶ μὴ σκέπτεσαι.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μά εἶμαι δικός σου ἀκέριος τώρα, κόρη μου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Γιὰ ἰλάρυνε τὸ φρύδι καὶ τὸ μάτι σου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Νά, χαίρουμαι ὅσο χαίρουμαι θωρώντας σε.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Κι ἔπειτα χύνεις δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια σου; 650

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Γιατὶ θὰ χωριστοῦμε γιὰ πολὺν καιρό.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καλὲ πατέρα, δὲν τὸ νοιώθω αὐτὸ ποὺ λές.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τὰ φρόνιμά σου λόγια πλειότερο μὲ καῖν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

"Αν θὰ σ'εὐχαριστήσω, ἀνόητα νὰ σοῦ πῶ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

"Αχ· νὰ σωπάσω δὲ μπορῶ! Καλὰ μιλάς. 655

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μεῖνε, πατέρα, σπίτι μὲ τὰ τέκνα σου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τὸ θέλω, δὲ μπορῶ ὅμως καὶ πικραίνουμαι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Λόγχες καὶ πίκρες τοῦ Μενέλαου νὰ χαθοῦν!

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

*Ἄλλους θὰ κάψουν πρῶτα, κι αὐτὸ καίει ἐμέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μὲς στὴν Αὐλίδα κάθισες πολὺν καιρό.

660

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Καὶ δὲ μπορῶ νὰ στείλω ἀκόμα τὸ στρατό.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καὶ ποῦ εἶναι ὁ τόπος τῶν Φρυγῶν, πατέρα μου;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

*Ἐκεῖ ποὺ ὁ Πάρης νὰ μὴ βρίσκονταν ποτέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατέρα, θὰ μ' ἀφήσεις καὶ θὰ πᾶς μακριά;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κι ἐσύ τὸ ἴδιο, κόρη μου, καθὼς κι ἐγώ.

665

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

*Ἀχ!

*Ὅς ταίριαζε κοντά σου νᾶπαιρνες κι ἐμέ!

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

*Ἐχεις κι ἐσύ ταξίδι, νὰ μὴ μὲ ξεχνάς.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Θὰ πάγω μοναχὴ μου ἢ μὲ τὴ μάνα μου;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Δίχως γονεῖς, μονάχη, καταμόναχη.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατέρα, σ' ἄλλα σπίτια δέ με στέλνεις πιά;

670

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Φτάνει· δὲν πρέπει οἱ κόρες τέτοια νὰ ρωτοῦν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Γοργὰ ἀπ' τὴν Τροία νὰ μας ἔρθεις νικητής.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Πρέπει νὰ κάνω πρῶτα μιὰ θυσία ἐδῶ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Κι ἐγὼ ὅμως πρέπει τᾶγιο πρᾶμ' αὐτὸ νὰ ἰδῶ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Θὰ ἰδεῖς· γιατί θὰ στέκεις στὸ βωμὸ κοντά. 675

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Θὰ στήσουμε τριγύρω στὸ βωμὸ χορούς ;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Καλότυχή μου, πού δὲν ξέρεις τίποτε!

Πήγαινε μέσα νὰ σε ἰδοῦν οἱ κορασιές.

Πικρὸ φίλημα δός μου καὶ τὸ χέρι σου,
γιατί θὰ εἶσαι μακριά μου γιὰ πολὺν καιρόν.— 680

Ἦ μάγουλα καὶ στήθια καὶ ξανθὰ μαλλιά,

ἢ Τροία κι ἡ Ἑλένη τί πληγὴ μᾶς ἀνοιξαν!

Παύω τὰ λόγια· γιατί μόλις σ' ἔγγιξα

τρέχουν τὰ δάκρυα τῶν ματιῶν μου ἀκράτητα.

Πήγαινε μέσα.—Μὰ συμπάθα με κι ἐσύ, 685

κόρη τῆς Λήδας, ἂν ἐψυχοπόνεσα,

πού τ' Ἀχιλλέα θὰ δώσω ἐγὼ τὴν κόρη μου.

Κι εἶν' ἡ παντρεῖα καλότυχη, μὰ τοὺς γονεῖς

τσιμπάει κατάκαρδα, ὅταν δίνει τὰ παιδιά

σ' ἄλλα σπίτια ὁ πατέρας πού παιδεύτηκε. 690

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Δὲν εἶμαι τόσο ἀνόητη νὰ μὴ νοιώθω σου

τὸν πόνο· αὐτὰ θὰ πάθω, πίστεψε, κι ἐγώ,

σὰ θὰ τὴ βγάζω νιόνυφη τὴν κόρη μου·

μὰ αὐτὰ ἢ συνήθεια τὰπρααίνει κι ὁ καιρός. 695

Τῶνομα ξέρω τοῦ γαμπροῦ πού διάλεξες·

τώρα ποῦθ' εἶναι πές μου κι ἀπὸ ποιά γενιά;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἡ Αἴγινα ἦταν θυγατέρα τ' Ἀσωποῦ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μ' αὐτὴν ποιός θεὸς ἢ ποιός θνητὸς παντρεύτηκε;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ὁ Δίας· καὶ τὸν προεστὸ Αἰακὸ γεννᾷ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τὸν Αἰακὸ ποιὸς γιὸς του διαδέχτηκε; 700

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Πηλέας, ποῦχε τοῦ Νηρέα τὴν κορασιά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὲ θέλημα τῶν θεῶν τὴν πῆρε ἢ μὲ τῆ βιά;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τὴν τάζει ὁ Δίας, καὶ τῆ δίνει ὁ κύρης της.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ ποῦ ἔγινεν ὁ γάμος; Ἡ στὰ κύματα;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Στὸ Πήλιο τὸ ἱερό, ὅπου μένει ὁ Χεῖρωνας. 705

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ποῦ λὲν πῶς τῶν Κενταύρων κάθεται ἡ γενιά;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἐκεῖ ἔκαμαν τοὺς γάμους τοῦ Πηλέα οἱ θεοί.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τὸν Ἀχιλλέα ὁ γονιὸς του ἢ ἡ Θέτη ἀνάθρεψε;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ὁ Χεῖρωνας, γιὰ νὰ μὴ μάθει ἦθη κακά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ποῦ ἀνάθρεψε σοφός, πῶδωκε πιὸ σοφός. 710

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τέτοιος ἄνθρωπος θᾶναι ἄντρας τῆς κόρης σου.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ σὲ ποιά χώρα μένει; Δὲν εἶν' ἄσκημος.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Στὴ Φθία, στὸ ποτάμι Ἀπιδανὸ κοντά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐκεῖ μακριὰ θὰ πάγει αὐτὸς τὴν κόρη μας;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Αὐτός ποῦ θὰ τὴν ἔχει αὐτὰ θὰ τὰ σκεφτεῖ. 715

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἄς εὐτυχοῦν. Ποιά μέρα ὁ γάμος γίνεται;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ]

Σὰν καλορθεῖ τὸ γέμισμα τοῦ φεγγαριοῦ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Στὴ θεὰ θυσία γιὰ τὸν πρόγαμο ἔσφαξες;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τὸ μελετῶ· γι' αὐτὴν ἑτοιμαζόμαστε.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τοῦ γάμου τὸ τραπέζι θᾶχχει ὕστερα; 720

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Σὰ θυσιάσω στοὺς θεοὺς ὅσα χρωστῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἐμεῖς ποῦ τίς γυναῖκες θὰ δειπνήσουμε;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κοντὰ ἐδῶ στὰ καράβια τὰ καλόπρυμνα.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καλά· κι αὐτὸ ἀπ' ἀνάγκη θὰ ὑποφέρουμε.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ζέρεῖς, γυναῖκα, τί νὰ κάμεις; Ἄκου με. 725

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τί πρᾶμα; Νά σ' ἀκούω τὸ συνήθισα.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἐμεῖς ἐδῶ, ποῦ τώρα βρίσκεται ὁ γαμπρός,

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Χωρὶς τὴ μάνα ὡς πρέπει τί θὰ κάμετε;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

μὲ τοὺς Δαναοὺς τὴν κόρη θὰ παντρέψουμε.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἐγὼ ποῦ πρέπει τότε δὰ νὰ βρισκῶμαι; 730

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Στ' Ἄργος νὰ πᾶς, τίς κόρες μας νὰ γνιιάζεσαι.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Νάφῃσω τὴν κοπέλα; Στὴ λαμπάδα ποιόν;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἐγὼ τοῦ γάμου τὴ λαμπάδα θὰ κρατῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ νόμος, μὴ λὲς ἄτοπα.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Δὲν πρέπει νὰ εἶσαι μὲς στὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ. 735

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πρέπει ὅμως νὰ παντρέψω ἐγὼ τὰ τέκνα μου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Κι οἱ κόρες νὰ μὴ μένουν σπίτι μοναχές.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καλὰ στοὺς παρθενῶνες τοὺς φυλάγονται.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

*Ἄκουσ' ἐμέ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὰ τὴν Ἀργίτισσα θεά,
κοίταζε ἐσὺ τὰ ἔξω, καὶ τὸ σπίτι ἐγώ, 740

τὸ τί στὸ γάμο χρειάζεται τῆς κόρης μας.

Μπαίνει μέσα.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

*Οἶμέ· χαμένα πάσκισα, ἄδικα ἔλπισα
μακριὰ νὰ ξαποστείλω τὴ γυναῖκα μου.
Σοφίζουμαι καὶ τρόπο προσπαθῶ νὰ βρῶ
γιὰ τοὺς δικούς μου, ἀλλὰ σκοντάφτω ἐγὼ παντοῦ. 745

Θὰ πάω στὸ μάντη Κάλχα νὰ ξετάσουμε

τὸ θέλημα τῆς θεᾶς, ποῦναι πικρὸ σ' ἐμέ,

καὶ θλιβερὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα.—Ὁ φρόνιμος

ἢ πρέπει νάχει μιὰ γυναῖκα σπίτι του

καλὴ καὶ τίμιαν, ἢ νὰ μὴν παντρεύεται. 750

Φεύγει.

6. ΣΤΑΣΙΜΟ Β΄.

ΧΟΡΟΣ

Στροφή

Μὲς στοῦ Σιμόη τάργυρά γυρίσματα θά φτάσει
 μὲ τὰ καράβια ὁ Ἑλληνικός στρατός ἀρματωμένος,
 ἐκεῖ στῆς Τροίας τὰ χῶματα, μὲς στ' Ἀπολλώνιον Ἴλιον, 755
 πού ἀκούω πῶς ρίχνει τὰ ξανθὰ μαλλιά της ἡ Κασσάντρα,
 μὲ δάφνης χλωροφούντωτο στεφάνι στολισμένη, 760
 θεόπνευστη, ὅταν ἔχει προφητικὴν ὀρμή.

Ἄντιστροφή

Θάντισταθοῦν στὰ κάστρα τους καὶ στὴν ἀκρόπολὴ τους
 οἱ Τρῶες, ὅταν ὁ στρατός ὁ Ἑλληνικός ζυγώσει 765
 μὲς στοῦ Σιμόη τὰ ρέματα μὲ χάλκινες ἀσπίδες,
 μὲ πλοῖα γοργὰ κι ὠριόπλωρα, νὰ φέρει στὴν Ἑλλάδα
 τῶν δύο αἰθέριων Διόσκουρων τὴν ἀδερφήν Ἑλένη 770
 μ' ἀσπίδες καὶ κοντάρια καὶ λόγχες τῶν Ἀχαιῶν.

Ἐπωδός

Κι ἀφοῦ τῆς Τροίας τὸ Πέργαμο τὸ πυργοτειχισμένο
 κυκλώσει ὁ Ἄρης φονικός, καὶ κόψει τὰ κεφάλια 775
 τῶν Τρῶων καὶ τὴ χώρα τους χαλάσει, τοῦ Πριάμου
 θὰ γένουν μυριοθρήνητες κι οἱ κόρες κι ἡ γυναίκα. 780
 Κι ἡ Ἑλένη ἡ κόρη τοῦ Διὸς θὰ χύσει μαῦρο δάκρυ,
 γιὰτ' ἄφησε τὸν ἄντρα της κι ἔφυγε. Τέτοιος φόβος
 μήτε σ' ἐμὲ νὰ ῥθει ποτὲ μηδὲ καὶ στῶν παιδιῶν μου 785
 τὰ τέκνα, καθὼς θὰ θρηνοῦν κοντὰ στοὺς ἀργαλειοὺς των
 οἱ χρυσοστόλιστες Λυδὲς κι οἱ Φρύγισσες γυναῖκες,
 ἢ μιὰ στὴν ἄλλη λέγοντας: «Ποιὸς τάχα δακρυσμένη 790
 θὰ δρᾶξαι με ἀπ' τὰ ὠριόπλεχτα μαλλιά καὶ θά με σύρει
 μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου τὴν καταρημαγμένη;
 γιὰ σένα Ἑλένη, γέννημα τοῦ μακρολαίμη κύκνου—
 ἂν εἶναι αὐτὸ σωστὸ πού λέν πῶς ἔτυχεν ἡ Λήδα 795
 τὸ Δία σὰν πεταχτὸ πουλὶ παραλλαγμένον, εἶτε
 ψέματα λέν στὸν κόσμον οἱ μῦθοι τῶν ποιητῶν.» 800

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ΄.

Ἐρχεται ὁ Ἀχιλλέας σὲ λίγο κι ἡ Κλυταιμῆστρα.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ποῦ νᾶναι ὁ πρωτοστράτηγος τῶν Ἀχαιῶν;
 Ποιός θὰ τοῦ πεῖ ἀπὸ σᾶς πῶς τοῦ Πηλέα ὁ γιός,
 ὁ Ἀχιλλέας, στή σκηνή του τὸν ζητῶ;
 Κι ὅμοια δὲ μένουμ' ὅλοι ἐδῶ στὸν Εὐριπο;
 Ἄλλοι ἀπὸ μᾶς ἀνύπαντροι τὰ σπίτια τους 805
 τᾶφησαν ἔρμα κι ἐδῶ πέρα κάθονται,
 κι ἄλλοι γυναῖκες καὶ παιδιὰ παράτησαν·
 τόσο ἄγριος στὴν Ἑλλάδα πόθος ἔπεσεν
 ἀπ' τοὺς θεούς γι' αὐτὴν τὴν ἐκστρατεία μας.
 Ἐγὼ λοιπὸν πρέπει νὰ πῶ τὸ δίκιο μου· 810
 κι ἄλλος ποιός θέλει ἄς πεῖ κι αὐτὸς τὸν πόνου σου.
 Τὴ Φάρσαλο καὶ τὸν πατέρα μου ἄφησα
 καὶ μένω ἐδῶ στοῦ Εὐρίπου τίς ψιλὲς πνοές,
 κι ὅσο κρατῶ τοὺς Μυρμιδόνες, πού μοῦ λέν:
 «Τί περιμένουμε, Ἀχιλλέα; πότε πιὰ 815
 θάρθει ὁ καιρὸς στὴν Τροία νὰ κινήσουμε;
 Κάμε ἂν θὰ κάμεις κάτι, ἢ πίσω γύρνα μας·
 μὴν καρτερεῖς τίς ἄργητες τῶν Ἀτρειδῶν.»

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἦω γιὲ τῆς θεᾶς Νεράϊδας, καθὼς ἄκουσα
 τὰ λόγια σου ἀπὸ μέσα, βγήκα νὰ σε ἰδῶ. 820

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἦω θεία Ντροπή, ποιά νᾶναι ἡ μεγαλόπρεπη
 τούτη γυναίκα, πού θωροῦν τὰ μάτια μου;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πρώτη φορὰ μὲ βλέπεις, τί παράξενο
 νὰ μὴ με ξέρεις; Σοῦ ἐπαινῶ τὸ σεβασμό.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Καὶ ποιά εἶσαι; Τί ἤρθες στῶν Ἑλλήνων τὸ στρατό, 825
 γυναίκα ἐσὺ μὲς σ' ἄντρες ἀσπιδόφραχτους;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τῆς Λήδας εἶμαι κόρη, ἡ Κλυταιμῆστρα ἐγώ,
κι εἶν' ἄντρας μου ὁ ἀφέντης Ἀγαμέμνωνας.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Καλά εἶπες ὅσα πρέπει σύντομα· μὰ ἐγὼ
τῶχω ντροπή μου μὲ γυναῖκες νὰ μιλῶ. 830

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μεῖνε· τί φεύγεις; Καὶ τὸ δεξιὸ χέρι σου
δῶσε μου, ἀρχὴν τοῦ γάμου σου καλότυχη.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τί λές; Σ' ἐσὲ τὸ χέρι μου; Θὰ ντρέπουμε
τὸν ἄντρα σου, ἂν θάγγιξω τὰ δὲν πρέπει μου

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μπορεῖς, ἀφοῦ τὴν κόρη μου παντρεύεσαι,
γιὰ τῆς θεᾶς Νεράϊδας τῆς θαλασσινῆς. 835

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τί γάμους λές, κυρά μου. Τί νὰ πῶ, ἀπορῶ·
ἐξὸν ἂν σ' ὅ,τι λές παραλογίζεσαι.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σ' ὅλους συμβαίνει, τοὺς καινούργιους συγγενεῖς
σὰ βλέπουν, καὶ γιὰ γάμο μὲ ντροπή ὁμιλοῦν. 840

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ποτέ, κυρά, τὴν κόρη σου δὲ ζήτησα,
κι οὐδὲ ἀπὸ τοὺς Ἀτρεΐδες μοῦρθε προξενιά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Λοιπὸν τί νᾶναι; Ἀπόρα μὲ τὰ λόγια μου·
γιατὶ μ' αὐτὰ ποὺ μοῦ εἶπες ἀπορῶ κι ἐγώ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἀπεικάζε· κι οἱ δύο μας νάπεικάσουμε·
γιατὶ κι οἱ δύο ἴσως ψέματα δὲ λέγουμε. 845

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὰ φοβερὰ ἔχω πάθει; Γάμο ἀνύπαρχτον,
ὡς φαίνεται, ἐτοιμάζω· ντρέπουμε γι' αὐτά.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἴσως κανεὶς περὶπαιξε κι ἐσὲ κι ἐμέ.

Μὴν τὰ προσέχεις ὅμως καὶ λησμόνα τα.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σὲ χαιρετῶ· δὲν ἔχω μάτια νὰ σε ἰδῶ,
σὰ βγῆκα ψεύτρα κι ἔπαθα ὡς δὲ μῶπρεπε.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τὸ ἴδιο κι ἀπὸ μέρος μου· τὸν ἄντρα σου
πάω νὰ ζητήσω μὲς σ'αὐτὰ τὰ δώματα.

Ἐνῶ βγαίνει ὁ Ἀχιλλέας τὸν σταματᾷ ὁ γέροντας.

Τροχαϊκὰ τετράμετρα

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Αἰακίδη ξένε, στάσου, ἐσένα λέω, τοῦ γιοῦ τῆς θεᾶς, 855
καὶ τῆς Λήδας κόρη, ἐσένα, κάτι θέλω νὰ σᾶς πῶ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ποίος μισάνοιξε τὴ θύρα; Πῶς περίφοβος μιλεῖ!

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Δοῦλος εἶμαι, δὲν καυχιοῦμαι· δὲ μ' ἀφήνει ἡ τύχη μου.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τίνος εἶσαι; Δικός μου ὄχι· θὰ εἶσαι τοῦ Ἀγαμέμνονα.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Τούτης ποῦναι μπρὸς στὸ σπίτι, μ'ἔδωκε ὁ πατέρας της. 860

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Στάθηκα· τί θέλεις λέγε, γιατί μ' ἐσταμάτησες;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Εἶστε τάχα μοναχοί σας, ποὺ ἐδῶ πέρα στέκεστε;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ναὶ μονάχοι, πές τί θέλεις, ἔβγαίν' ἔξω κι ἔλα ἴδῶ.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἦω προσπάθεια μου καὶ τύχη, σώσεται ὅποιους θέλω ἐγώ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Πάει ὁ λόγος σου σὲ μᾶκρος κι ἔχει κάποια καυχησιά. 865

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σ' ἐξορκίζω λέγε ἀμέσως, ὅ,τι θέλεις νὰ μοῦ πεῖς.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ζέρεις βέβαια πόσο ἐσένα καὶ τὰ τέκνα σου ἀγαπῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Παλιό λάτρη τοῦ σπιτιοῦ μου πάντοτε σὲ ξέρω ἐγώ.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Κι ὅτι προῖκα σου μ' ἐπῆρε ὁ Ἄγαμέμνωνας κι ἐμέ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ναὶ μαζί μου στ' Ἄργος ἦρθες, καὶ μοῦ στάθηκες πιστός.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ναί, καὶ πλειότερο ἐγώ σένα ἀπὸ τὸν ἄντρα σου ἀγαπῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τέλος πάντων τώρα πές μας ξέσκεπα, τί θὰ μᾶς πεῖς. 870

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Μὲ τὸ χέρι του θὰ σφάζει τὴν κοπέλα σου ὁ γονιός.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πῶς; Μακριὰ ἀπὸ μᾶς ὁ λόγος, γέροντα! παραλαλεῖς.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Τὸν ἄσπρο λαιμὸ τῆς δόλιας κόβοντας μὲ τὸ σπαθί. 875

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

᾽ὦ τί χαλασμός πού μ' ἤϋρε. Μὴν τρελάθη ὁ ἄντρας μου;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἔχει τὰ μυαλά του, ὄχι ὅμως γιὰ τὴν κόρη σου κι ἐσέ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Γιὰ ποιό λόγο; Ποιός ὀλέθριος δαίμονας τὸν κυνηγᾷ;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Θεοῦ χρησμός, ὡς λέει ὁ Κάλχας, γιὰ νὰ ξεκινᾷ ὁ στρατός.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ποῦ; Τρισάθλια ἐγώ κι ἐκείνη, πού θὰ σφάζει ἓνας γονιός!

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Πρὸς τὴν Τροία, γιὰ νὰ λάβει τὴν Ἑλένη ὁ ἄντρας της.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ γιὰ νὰρθ' ἡ Ἑλένη πρέπει ἡ Ἰφιγένεια νὰ χαθεῖ;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ναί· ἔταξε θυσία τὴν κόρη σου στὴν Ἄρτεμη ὁ γονιός.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ τί πρόφαση εἶχε ὁ γάμος, ὅπου μ' ἔφερεν ἐδῶ;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Χαίροντας νὰ φέρεις νύφη τοῦ Ἀχιλλέα τὴν κόρη σου. 885

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κόρη μου, ἦρθες γιὰ χαμό σου, μὲ τὴ μάνα σου μαζί.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Καὶ στὶς δυὸ φριχτό· ὦ τί τόλμη πῶλαβ'ὸ Ἀγαμέμνονας.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἵοιμὲ χάθηκα· τὰ δάκρυα νὰ βαστάξω δὲ μπορῶ.

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἄφοῦ χάνεις τὸ παιδί σου, εἶναι τὸ δάκρυ σου πικρό.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἐσύ ποῦθε, γέροντά μου, τᾶμαθες αὐτὰ ποὺ λές; 890

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἔρχομουν σ' ἐσὲ νὰ φέρω κι ἄλλο γράμμα, δεύτερο.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Γιὰ νὰ φέρω ἢ νὰ μὴ φέρω στὴ σφαγὴ τὴν κόρη μου;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Νὰ μὴ φέρεις τὴν· φρονοῦσε τότε ὁ ἄντρας σου σωστά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἔπειτα τὸ γράμμα ἐκεῖνο πῶς δὲν τῶφες σ' ἐμέ;

ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ὁ Μενέλαος μοῦ τὸ πῆρε, ποῦναι ὁ αἴτιος τῶν κακῶν. 895

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τοῦ Πηλέα καὶ τῆς Νεραΐδας τέκνο ἐσύ, τᾶκοῦς αὐτά;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἄκουσα τὴ συμφορὰ σου· αὐτὸ κι ἐγὼ δὲν τὸ βαστῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὲ τοῦ γάμου σου τὸ δόλο θὰ μοῦ σφάξουν τὸ παιδί.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Κι ἐγὼ ψέγω σου τὸν ἄντρα. Κι ἔτσι αὐτὸ δὲν τὸ βαστῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πέφτοντας στὰ ἴπποδια τοῦ Ἀχιλλέα.

Δὲ θάποντραπῶ νὰ πῆσω στὸ δικό σου γόνα ἐμπρός, 900

μιὰ θνητὴ στῆς θεᾶς τὸ τέκνο. Τί καμάρι θάχω ἐγώ;
 Πλειότερο ἀπὸ τὸ παιδί μου γι' ἄλλο τί θὰ στοχαστῶ;
 Γιὲ τῆς θεᾶς, στή συμφορὰ μου βόηθα με, καὶ σῶσε αὐτήν,
 πού, ἂν καὶ ψέματα, ἀλλ' ἀκούστη πὼς θὰ γίνει ταίρι σου.
 Νύφη ἀνθοστεφανωμένη ἐγὼ τὴν ἔφερνα γιὰ σέ, 904
 τώρα στή σφαγὴ τὴ δίνω· καὶ ντροπὴ θάναι γιὰ σέ
 πού δὲν τὴ βοηθᾷς· κι ἂν γάμος δέ σ' ἀντάμωσε μ' αὐτήν,
 ὅμως ταίρι ὀνοματίστης τῆς τρισάθλιας κορασιᾶς.
 Ναί, στή μάνα σου σ' ὀρκίζω, καὶ στὸ χέρι πού κρατῶ,
 καὶ στὸ γένιο σου πού ἔγγιζω· τὸνομά σου μὲ χαλνᾷ. 910
 Βόηθα, ἄλλον βωμὸ δὲν ἔχω καταφύγιο παρὰ σέ·
 συγγενὴς δὲν προσγεῖᾷ μου· ὁ Ἄγαμέμνονας, τὰκοῦς,
 σκληρὸς κι ἄσπλαχνος πὼς εἶναι· κι ἦρθα ἐδῶ, γυναικὰ ἐγώ,
 σὲ στρατὸ ναυτῶν, ὡς βλέπεις, ἀνυπάκουο καὶ θρασύ,
 μὰ καὶ χρήσιμο, ὅταν θέλουν. Κι ἂν μου δώσεις χέρι ἐσύ, 915
 θὰ γλυτώσουμε· κι ἂν ὄχι, χαλασμός θὰ μᾶς εὔρει.

ΧΟΡΟΣ

Κακό εἶναι νᾶχεις τέκνα· ἀπ' τὴν ἀγάπη τους
 οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν βάσανα πολλὰ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Βαθιὰ πονεῖ ἡ ψυχὴ μου ἡ μεγαλόβουλη,
 πού ξέρει μέτρια στὰ κακὰ νὰ θλίβεται 920
 καὶ μέτρια στήν πολλὴ εὐτυχία νὰ χαίρεται.
 Καὶ λογικὰ φρονοῦν οἱ τέτοιοι οἱ ἄνθρωποι,
 πού πάντα τὴ ζωὴ τους φρόνιμα περνοῦν.
 Κάποτε ἡ μέτρια φρόνηση εἶν' εὐχάριστη,
 καὶ κάποτε εἶναι χρήσιμη ἡ βαθυγνωμιά. 925
 Μὰ ἐγώ, πού ὁ δίκιος Χείρωνας μ' ἀνάθρεψεν,
 ἔμαθα νᾶχω πάντα ἀπλοὺς τοὺς τρόπους μου.
 Καὶ τοὺς Ἄτρεϊδες, ὅταν κυβερνοῦν καλά,
 θὰ τοὺς ἀκούω· ἀλλ' ὄχι, κι ὅταν ἄσκημα·
 κι ἐδῶ καὶ στήν Τρωάδα, πάντα ἐλεύτερος, 930
 τὸν Ἄρη θὰ τιμῶ μὲ τὸ κοντάρι μου.
 Κι ἐσέ, πού ὁ ἀγαπημένος σου σὲ πίκρανε,
 θὰ σεπραῦνω, ὅσο ταιριάζει σ' ἄντρα νιόν,

- ἀφοῦ ἡ καρδιά μου τόσο σὲ συμπόνεσε.
 Ποτὲ δὲ θὰ σφαχτεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα της 935
 ἢ κόρη, ποῦ δική μου ὀνοματίστηκε.
 Δὲ δίνω τὸ κορμί μου ἐγὼ στὸν ἄντρα σου
 νὰ πλέκει σχέδια. Γιατὶ ἐγὼ τῆς κόρης σου
 φονιάς θὰ γίνω, ἂν καὶ σπαθὶ δὲ σήκωσα.
 Ὁ ἄντρας σου εἶναι φταίχτης· μὰ δὲ θάνατι πιὰ 940
 καὶ τὸ κορμί μου ἀμόλυντο, ἂν χαθεῖ γιὰ μὲ
 καὶ τὸ δικό μου γάμον ἢ κοπέλα αὐτή,
 πῶπαθε συμφορὰ φριχτὴ κι ἀβάσταχτην.
 Ὁ πιὸ ἄθλιος ἐγὼ θὰ ἤμουν μὲς στοὺς Ἀχαιοὺς,
 τὸ τίποτε ἐγὼ θὰ ἤμουν, ὁ Μενέλαος 945
 θὰ ἦταν ἄντρας, δὲ θὰ ἤμουν τοῦ Πηλέα γιός,
 μὰ ἐνὸς κακούργου, ἂν τῶνομά μου σκότωνε
 τὴν κόρη σου. Μὰ τὸ Νηρέα, πῶζησε
 μέσα στὰ ὕγρα τὰ κύματα, τὸ φυτουργὸ
 τῆς Θέτιδας ἐκείνης ποῦ μὲ γέννησε,
 τὴν κόρη δὲ θάγγιξει ὁ Ἀγαμέμνωνας, 950
 οὐδὲ μὲ τὰκροδάχτυλα στοὺς πέπλους της·
 ἀλλιῶς μονάχα ἢ πολιτεία ἢ Σίτυλος
 θὰ ὑπάρχει στῶν βαρβάρων τίς ἀκροτοπιές,
 ὅθε ἢ γενιὰ κρατιέται τῶν δυὸ στρατηγῶν,
 καὶ τῶνομα τῆς Φθίας πιὰ δὲ θάκουστεϊ.
 Πικρὰ γιὰ τὴ θυσία αὐτὴν θὰ ἐτοιμαστεϊ 955
 κι ὁ μάντης Κάλχας. Καὶ τί μάντης εἶναι αὐτός,
 ποῦ λέει ἀλήθειες λίγες καὶ πολλὲς ψευτιές,
 ἂν ἐπιτύχει· ἂν ὄχι, ἀποξεχάνεται;
 Δὲν τό εἶπα γιὰ νὰ παντρευτῶ τὴν κόρη σου.
 καὶ μύριες κόρες γι' ἄντρα τους μὲ λαχταροῦν· 960
 τό εἶπα γιὰτ' ὁ Ἀγαμέμνωνας μὲ πρόσβαλε.
 Κι ἔπρεπεν ἀπὸ μένα τῶνομά μου αὐτὸς
 γιὰ δόλωμα τῆς κόρης νὰ ζητοῦσε, ἀφοῦ
 μ' ἐμὲ νὰ τὴν παντρέψει ἐδέχτη ἢ μάνα της.
 Θὰ τῶδινα στοὺς Ἕλληνας, ἂν σκόνταφτε 965
 σ' αὐτὸ τῆς Τροίας τὸ ταξίδι· τοῦ στρατοῦ
 ναῦξήσω δὲ θάρνιόμουν τὸ κοινὸ καλό.

Μὰ τώρα οἱ στρατηλάτες μὲ καταφρονοῦν,
καὶ κάνουν ὅ,τι θέλουν ἀνεμπόδιστα.
Γοργὰ θὰ ξέρει τὸ σπαθί μου, πρὶν βρεθῶ 970
στὴν Τροία, πού θὰ τὸ βάψω μ' αἷμα φονικόν,
ἂν ἀπὸ μὲ τὴν κόρη σου πάρει κανεὶς.
Ἦσυχη μένε· θεὸς ἐγὼ θὰ σου φανῶ
μεγάλος, χωρὶς νὰ εἶμαι· ἀλλ' ὅμως θὰ γενῶ.

ΧΟΡΟΣ

Γιὲ τοῦ Πηλέα, μίλησες ὡς ἄξιζε 975
σ' ἐσὲ καὶ στὴ σεμνὴ θαλασσινὴ θεά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

* Ἀχ· πῶς νὰ σ' ἐπαινέσω γιὰ νὰ μὴ φανῶ
μῆτε πῶς κολακεύω, μῆτ' ἀχάριστη;
Γιατ' οἱ καλοί, σὰν τοὺς παινοῦν ὑπέμετρα,
κάπως μισοῦν ἐκείνους πού τοὺς ἐπαινοῦν. 980

Ντρέπουμε μὲ τοὺς θρήνους μου νὰ σ' ἐνοχλῶ,
γιὰ τὰ δικά μου πάθια, ἐσὲ τὸν ἄπαθον.
Εἶν' ὁμορφο ὅμως πρᾶμα νὰ ὠφελεῖ ὁ καλὸς
τοὺς δυστυχεῖς, ἂν κι εἶναι ὁ πόνος χωριστά.
Λυπήσου με, γιατί' εἶμαι ἀξιοθρήνητη. 985

Πού πρῶτα ἐνῶ γαμπρό μου σὲ φαντάστηκα,
ἔλαβα ἐλπίδα κούφια, κι ἔπειτα ταχιά
θὰ εἶναι κακὸ σημεῖο γιὰ τὸ γάμο σου,
πού ἐσύ θὰ κάμεις, ἂν ἡ κόρη μου χαθεῖ,
κι ἀνάγκη ἐσύ ἀπὸ τοῦτο νὰ προφυλαχτεῖς.
Μὰ τό εἶπες ὡς τὸ τέλος ἀπ' ἀρχῆς καλά· 990
κι ἂν ἐσύ θέλεις θὰ γλυτώσει ἡ κόρη μου.

Θέλεις νὰ πέσει ἰκέτισσα στὸ γόνα σου;
Σὲ κόρη αὐτὸ δὲν πρέπει· ἀλλ' ἂν τὸ δέχεσαι,
ντροπαλὴ θάρθει μὲ τὸ βλέμμα ἐλεύτερο.
Μ' ἂν κάμεις ὅσα μοῦ εἶπες δίχως νάρθει αὐτή, 995
στὸ σπίτι ἄς μείνει· τὰ σεμνὰ φέρνουν τιμὴ.
Ὅσο εἶναι δυνατὸ ὅμως χρειάζεται ἡ ντροπή.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μῆτε νὰ φέρεις μπρὸς μου ἐσύ τὴν κόρη σου,
μῆτε, κυρά μου, ἐγὼ νὰ κακολογηθῶ:

γιατ' ὁ στρατὸς σὰν ὄλος μένει ἄργος μαζὶ 1000
κακογλωσσιές καὶ κατηγορίες ἀγαπᾷ.

Κι ἂν παρακάλια θὰ μοῦ κάνετε κι ἂν μὴ,
γιὰ μένα εἶναι τὸ ἴδιο· ἐγὼ θάγωνιστῶ
γιὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὶς συμφορές.
Ἄκουε, καὶ μάθε πῶς δὲ σοῦ εἶπα ψέματα. 1005

Ψέματ' ἂν εἶπα κι ἄδικα περίπαιξα,
νὰ σβήσω· κι ἂν τὴν κόρη σώσω, τότε ἄς ζῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Νᾶχεις καλό, γιατί βοηθᾷς τοὺς δυστυχεῖς.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τῶρ' ἄκουε, γιὰ νὰ πᾶν καλὰ τὰ πράματα.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Λέγε τί θέλεις, καὶ σ' ἀκούω πρόθυμα. 1010

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Νάλλάξει γνώμη τὸν πατέρ' ἄς πείσουμε.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Εἶναι δειλός, φοβᾶται τὸ στρατὸ πολὺ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Οἱ λόγοι ὅμως τοὺς λόγους πάντα τοὺς νικοῦν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐλπίδα κρύα· ἀλλ' ὅμως τί νὰ κάμω πές.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Πρῶτα νὰ μὴ σκοτώσει, παρακάλει τον, 1015
τὸ τέκνο του· κι ἂν ἐπιμένει, ἔλα σ' ἐμέ.

Γιατὶ ἂν τὸν καταπείσεις, δὲ θὰ πρέπει ἐγὼ
νὰ μπῶ στὴ μέση, ἀφοῦ γλυτώνει ἡ κόρη σου.

Κι ἐγὼ θὰ τᾶχω μὲ τὸ φίλο πιὸ καλὰ,
μὰ κι ὁ στρατὸς δὲ θὰ με κατακρίνει κἄν, 1020

ἂν λογικὰ ἐνεργήσω κι ὄχι μὲ τὴ βιά.

Κι ἂν πάει καλὰ τὸ πρᾶμα, θᾶναι εὐχάριστο
σ' ἐσένα καὶ στοὺς φίλους, καὶ χωρὶς ἐμέ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Φρόνιμα ποῦ εἶπες! Ἄς τὰ κάνουμε ὅσα λές.

Κι ἂν δὲν πετύχω ἀπ' ὅσα θέλω τίποτε, 1025
 ποῦ θά σε ἰδῶ καὶ πάλι; Ποῦ νάρθῶ ἢ πικρὴ
 νὰ βρῶ βοηθὸν τὸ χέρι σου στὰ πάθια μου;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἐγὼ ὅπου πρέπει θὰ φυλάξω, κι ἔγνοια σου,
 νὰ μὴ σε ἰδεῖ στὸ πλῆθος τῶν Δαναῶν κανεὶς
 σκιαγμένη νὰ διαβαίνεις· καὶ μὴ ντρόπιαζε
 τὸ πατρικὸ σου σπίτι, ποῦ ὁ Τυνδάραος 1030
 εἶναι μεγάλος καὶ πολὺς στοὺς Ἕλληνες,
 καὶ δὲν ἀξίζει: νὰ κατηγοριέται αὐτός.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Θὰ γίνεῖ ὅ,τι εἶπες. Θὰ σ' ἀκούσω· πρόσταξε.
 Κι ἂν εἶναι θεοί, σὰ δίκιος ποῦ εἶσαι θὰ εὐτυχεῖς·
 ἂν ὄχι, γιατί τάχα νὰ μοχθοῦμε πιά; 1035

8. ΣΤΑΣΙΜΟ Γ΄.

ΧΟΡΟΣ

Στροφὴ

Τί γάμος τάχα γένονταν μὲ Λιβυκὲς φλογέρες
 καὶ μὲ κιθάρες καὶ χοροὺς καὶ καλαμοσουραύλια,
 πῶστησαν ὅλοι μιὰ βοή στὸ Πήλιο, τότε ποῦρθαν
 μὲ τίς ὠραῖες πλεξίδες τους οἱ Πιερίδες Μοῦσες 1040
 μὲς στὸ τραπέζι τῶν θεῶν, στοὺς γάμους τοῦ Πηλέα,
 κρούοντας στὴ γῆς τὰ πόδια τους μὲ τὰ χρυσὰ σαντάλια,
 καὶ λέγοντας τῆς Θέτιδας καὶ τοῦ Πηλέα τραγούδια, 1045
 μὲς στῶν Κενταύρων τὸ βουνό, μὲς στοῦ Πηλίου τὰ δάση;
 Καὶ τοῦ Δαρδάνου ὁ ἀπόγονος, ὁ Φρύγιος Γανυμήδης, 1050
 ἢ ἀγαπημένη ἀπόλαψη τῆς ἀγκαλιᾶς τοῦ Δία,
 νέκταρ κερνοῦσε ἀπὸ χρυσὰ καὶ βαθυουλὰ κροντήρια.
 Καὶ στήν ἀσπριδερεὴ ἀμμουδιὰ πενήντα νιὲς Νεράϊδες 1055
 κυκλοστριφογουρίζοντας ἐχόρευαν στὸ γάμο.

Ἀντιστροφὴ

Μ' ἔλατα καὶ κατάχλωρα στεφάνια στολισμένους
 κι ὁ θίασος τῶν Κένταυρων καρβάλλα στ' ἀλογά του 1060
 ἦρθε στὸ δεῖπνο τῶν θεῶν, στοῦ Βάκχου τὸ κροντήρι.

Δ. Σάρρου.—Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι.

Καὶ τραγουδοῦσαν κι ἔλεγαν: «ὦ κόρη τῶ Νηρέα,
 τό εἶπε ὁ προφήτης Χείρωνας, πού ξέρει ἀπὸ μαντεῖες, 1065
 στή Θεσσαλία μέγα φῶς μιά μέρα θά γεννήσεις·
 μέ Μυρμιδόνες πάνοπλους ὁ γιός σου αὐτός θά φτάσει
 στοῦ Πρίαμου τὴν ξακουστὴ τὴ χώρα νὰ τὴν κάψει, 1070
 φορώντας πανοπλία χρυσή, τεχνούργημα τοῦ Ἡφαίστου,
 πού δῶρισμα τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τὴ θεά του μάνα,
 τὴ Θέτη, πού τὸν γέννησε. Τότ' οἱ θεοὶ εἶχαν κάμει 1075
 τὴ μυριοζήλευτὴ χαρὰ τῆς ἀρχοντοθρεμμένης
 πρώτης Νεραΐδας Θέτιδας καὶ τοῦ Πηλέα τὸ γάμο.»

Ἐπωδὲς

Κι ἐσένα, κόρη, οἱ Ἕλληνες θά στεφανώσουν τώρα 1080
 τὴν κόμη τὴν καλόπλεχτὴ σὰν παρδαλὴ μοσχούλα
 βουνήσια, ἀπὸ τίς πέτρινες σπηλιές της, πού τὴ φέρνουν
 γιὰ τὴ θυσία ἀπεύραχτη, καὶ τὸν ὠραῖο λαιμό σου
 θά κόψουν· πού δὲν ἐξήσες ἐσὺ μὲς στὰ σουραύλια 1085
 καὶ στῶν βουκόλων τὰ βοητά, μὸν ἔχεις μεγαλώσει
 στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας σου, γιὰ ἐνοῦ Ἴναχίδη ταίρι.
 Τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ντροπῆς τὸ πρόσωπο ποῦ τάχα 1090
 μπορεῖ νὰ κάμει τίποτες, ὅταν κρατεῖ ἡ ἀσέβεια
 τὴ δύναμη στὰ χέρια της; ὅταν περιφρονιέται
 ἀπὸ τὸν κόσμον ἡ ἀρετὴ; κι ὅταν νικαίει τοὺς νόμους 1095
 ἡ ἀνομιά, κι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀγωνίζονται ὅλοι
 γιὰ νὰποφύγουν τὴ θεϊκὴν ὀργὴν μὲ κάθε τρόπο;

9. ΕΞΟΔΟΣ

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐβγήκα ἀπὸ τὸ σπίτι θέλοντας νὰ ἰδῶ
 τὸν ἄντρα μου, πού λείπει τώρα ὥρες πολλές.
 Καὶ δακρυσμένη ἡ δόλια θυγατέρα μου 1100
 πολλοὺς συνάλλαξε ὄδυρμούς, σὰν ἄκουσε
 τὸ θάνατο, πού μελετᾷ ὁ πατέρας της.
 Αὐτὸν λοιπὸν εἶχα στὸ νοῦ μου πῶρχειται
 κοντά μου, νὰ τος, καὶ γοργὰ θάποδειχτεῖ
 πῶς κάνει στὰ παιδιὰ του πράματ' ἄνομα. 1105

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τῆς Λήδας γέννα, ἐδῶ ὄξω σ' ἠϋρα γιά καλό,
νὰ σοῦ μιλήσω χῶρια ἀπὸ τὴν κόρη μας,
πού νὰ τὰκούει δὲν πρέπει, σὰ μελλόνυμφη.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ τί εἶναι αὐτὸ πού βρῆκες τὴν περίσταση;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Στείλε μαζί μου στὴ θυσία τὴν κόρη μας · 1110
κι εἶν' ἔτοιμα καὶ τὰ νερὰ γιὰ τὶς σπονδῆς
καὶ τὰ κριθάρια κι ἡ καθαρτικὴ φωτιά,
καὶ τὰ μοσκάρια, πού τὸ μαῦρον αἷμα τους
θὰ τρέξει πρὶν τοῦ γάμου, γιὰ τὴ θεὰ Ἄρτεμη.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καλὰ τὰ λές μὲ λόγια, ἀλλὰ τὰ ἔργα σου 1115
δὲν ξέρω πῶς μποροῦσα νὰ τὰ πῶ καλά.—
Ἔβγα, κόρη μου, τώρα· ξέρεις βέβαια
τί μελετᾷ ὁ γονιός σου. Καὶ στὰ πέπλα σου
τὸν ἀδερφό σου Ὀρέστη πᾶρε τέκνο μου.—
Νά την ὀποῦρθε, ὑπάκουη στοὺς λόγους σου. 1120
Ὅσο γιὰ τᾶλλα ἐγὼ μπροστά της θὰ τὰ πῶ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τί κλαῖς, παιδί μου, καὶ θλιμμένη κάρφωσες
στὴ γῆς τὰ μάτια, καὶ κρατεῖς τὰ πέπλα ἐμπρός;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ποῦθε νὰρχίσω, οἶμέ, νὰ πῶ τὰ πάθια μου;
Γιατὶ ἐγὼ σ' ὄλα πρώτη βγαίνω πάντοτε· 1125
δὲ βρίσκω τέλος, μήτε μέση, μήτε ἀρχή.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Τί τρέχει; Κι ὄλοι πῶς μου συμφωνήσατε,
μὲ σύγχυση καὶ ταραχὴ στὸ πρόσωπο!

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σ' ὅσα θὰ σε ρωτήσω ἀπάντα καθαρά.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Γι' αὐτὸ μὴ με προστάξεις· μόνον ρώτα με. 1130

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τὴν κόρη μας νὰ τὴ σκοτώσεις μελετᾶς;

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Μπά!

Φριχτά εἶπες, κι ὅσα εἶν' ἄπρεπτο φαντάζεσαι.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐσύχασε· στὸ πρῶτο ξαναπάντα μου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἄν' λογικὰ ρωτᾶς, θάκούσεις λογικά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τέτοια ρωτῶ, κι ἐσύ μὴ μου τὰ λές ἄλλοιῶς. 1135

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ἔω μοῖρα μου καὶ τύχη κι ἄγριος δαίμονας!

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι αὐτῆς κι ἐμένα· τί κακοτυχιὰ στοὺς τρεῖς!

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Ποιός σ' ἔφταιξε;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἄπὸ μένα τὸ ρωτᾶς αὐτό;

Δὲν ἔχει νόημα τούτη ἢ ἐξυπνάδα σου.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Χάθηκα· τὰ κρυφὰ μου πιὰ προδόθηκαν. 1140

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ὅλα ὅσα μέλλεις νὰ μοῦ κάμεις τᾶμαθα.

Ἐ σιωπὴ σου κι οἱ συχνοὶ σου στεναγμοὶ

τὰ μαρτυροῦν. Μὴν κάνεις κόπτο νὰ μοῦ πείς.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Νά, σιωπῶ. Ποιὰ ἀνάγκη μὲς στὴ συμφορὰ

κι ἀνεντροπιὰ νὰ δείξω, λέοντας ψέματα; 1145

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἄκου λοιπόν· θὰ σοῦ μιλήσω ξέσκεπα,

δὲ θὰ σοῦ πῶ πιὰ αἰνίγματα στρεψόλογα.

Καὶ πρῶτα—γιὰ νὰ σοῦ πρωταναπιάσω αὐτό—

δίχως νὰ θέλω πῆρες με γυναῖκα σου.

- τὸν πρῶτο μου ἄντρα Τάνταλο ἀφοῦ σκότωσες, 1150
καὶ κατὰ γῆς τὸ βρέφος μου τὸ χτύπησες,
ἄγρια ἀπὸ τὰ βυζιά μου σὰ μοῦ τάρπαξες.
Τότε τὰ δύο μου ἀδέρφια, τοῦ Διὸς παιδιὰ,
μὲ τὰ λαμπρὰ ἄλογά τους σ' ἐκυνήγησαν·
κι ὁ γέροντας πατέρας μου σ' ἐγλύτωσε 1155
σὰν πρόσπεσές του, κι ἔγινες πάλι ἄντρας μου.
Κι ἀφοῦ μ' ἐσένα ἀγάπησα, δὲ θάρνηθεις
πῶς στάθηκα στὸ σπίτι καὶ σ' ἐσὲ πιστή·
στὴν Ἀφροδίτη φρόνιμη, καὶ πάσκιζα
γιὰ τοῦ σπιτιοῦ σου τὸ καλό, ὥστε μπαίνοντας 1160
νὰ χαίρεσαι καὶ βγαίνοντας νὰ εἶσαι εὐτυχής.
Σπάνιο σ' ἄντρα νᾶβρει τέτοιο ταίρι του·
κι ἔχουν κακὲς γυναῖκες βέβαια οἱ πλειότεροι.
Αὐτὸν τὸ γιὸ σὲ κόρες τρεῖς σοῦ γέννησα,
κι ἐσὺ τῆ μιὰ μ' ἀποστερεῖς σκληρόκαρδα. 1165
Κι ἂν σε ρωτήσουν: τὴ σκοτώνεις; μὰ γιατί;
Τί θὰ πεῖς; λέγε, ἢ πρέπει νάπαντήσω ἐγώ;
Γιὰ νᾶβρει τὴν Ἑλένην ὁ Μενέλαος!
Λαμπρὰ, γιὰ μιὰ κακὴ γυναῖκα νὰ χαθοῦν
τὰ τέκνα μας. Τὴν πίκρα νάγοράσουμε 1170
μὲ τὴ χαρὰ μας. Κι ἂν θάφήσεις σπίτι ἐμέ,
σὰν πᾶς μὲ τὸ στρατό, κι ἀργήσεις χρόνια ἐκεῖ,
μὲ τί καρδιά θὰ μένω σπίτι ἐγὼ θαρρεῖς,
ὅταν θὰ ἰδῶ ἀδειανούς ὄλους τοὺς τόπους της,
κι ἀδεια τὰ δώματά της, καὶ μὲ δάκρυα 1175
θὰ κάθουμαι μονάχη, ὅλο θρηνώντας την:—
Σὲ σκότωσεν, ὦ κόρη μου, ὁ πατέρας σου,
κι ὄχι ἄλλος, μὸν ὁ ἴδιος μὲ τὸ χέρι του.
Τέτοιο μισθὸν ἀφήνεις μὲς στὸ σπίτι σου.—
Γιατὶ μικρὴ μονάχα χρειάζεται ἀφορμὴ 1180
σ' ἐμὲ καὶ στὰ παιδιὰ σου, ποὺ μᾶς παρατᾶς,
γιὰ νὰ σε ὑποδεχτοῦμε καθὼς πρέπει σου.
Λοιπὸν, μὴν ἀναγκάσεις με γιὰ τοὺς θεοὺς
κακὴ σ' ἐσὲ νὰ γένω, μήτ' ἐσὺ γενοῦ.
Καλὰ· θὰ θυσιάσεις τὸ παιδάκι σου· 1185

Αφροδίτη μανιέ δις κωλύει

μὰ τότε ποιῆς εὐχῆς θὰ πεῖς; Τί θὰ εὐχηθεῖς
καλὸ γιὰ σένα, σφάζοντας τὸ τέκνο σου;
Κακό σου γυρισμό, σὰν ξεκινᾷς αἰσχρά;
Κι ἐγὼ εἶναι δίκιο νὰ εὐχηθῶ καλὸ γιὰ σέ;
Γιὰ ἀνόητους βέβαια θὰ θαρροῦμε τοὺς θεοὺς
ἂν εὐχηθοῦμε τῶν φονιάδων τὸ καλὸ. 1190

Καὶ θάγκαλιάσεις τὰ παιδιὰ σου σὰν ἐρθεῖς
στ' Ἄργος; Ὅχι, ποτέ. Καὶ ποιό τὰ μάτια του
σ' ἐσεῖ θὰ ρίξει ἂν θὰ σκοτώσεις κάποιον τους;
Αὐτὰ τὰ ἐσυλλογίστης; ἢ φιλοδοξεῖς
νὰ εἶσαι μονάχα βασιλιάς καὶ στρατηγός; 1195

Πῶπρεπε δίκαιο λόγο στοὺς Ἄργεῖους νὰ πεῖς:
«Θέλετ', Ἀχαιοί, νὰ πᾶτε στῶν Φρυγῶν τῆ γῆ;
Κληρώστε τίνος κόρη πρέπει νὰ χαθεῖ».
Τὸ δίκιο αὐτὸ ἦταν, κι ὄχι ἐσὺ τὴν κόρη σου
χώρια νὰ δώσεις γιὰ σφαγὴ στοὺς Δαναοὺς· 1200
ἢ κὰν τὴν Ἑρμιόνη γιὰ τὴ μάνα της
ν' ἀσφαζε στὴν ἀνάγκη του ὁ Μενέλαος.

Μὰ τώρα χάνω ἐγὼ ἢ πιστὴ γυναῖκα σου
τὸ τέκνο μου, κι ἢ φταίχτρα μὲ τὴν κόρη της
θὰ ζεῖ εὐτυχῆς στὴ Σπάρτην, ὅταν ξαναρθεῖ. 1205
Σ' αὐτὰ νὰ μου ἀπαντήσεις, ἂν δὲ λέω καλὰ.
Κι ἂν ὅμως καλὰ τά εἶπα, μὴ σκοτώνεις πιά
τὴν κόρη μας, καὶ πάντα θὰ εἶσαι φρόνιμος.

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Ἄκου την, βασιλιά μου. Καὶ τὰ τέκνα τους
πρέπ' οἱ γονεῖς νὰ σώζουν· ποιὸς τ' ἀρνιέται αὐτό; 1210

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τοῦ Ὀρφέα ἂν εἶχα τὴ φωνή, πατέρα μου,
νὰ συγκινεῖ τις πέτρες τὸ τραγούδι μου,
κι ὁ λόγος μου ὅσους ἤθελα νὰ μάγευε,
σ' αὐτὰ θὰ ἐρχόμουν. Μὰ τώρα ἢ ἀξιάδα μου
στὰ δάκρυα στέκει· σοῦ τὰ δίνω· αὐτὰ μπορῶ. 1215
Κι ὡς κλῶνον ἱκετήριο στὰ γόνατα
σοῦ ρίχνω τὸ κορμί μου, ποῦ σοῦ ἐγέννα αὐτὴ.
Μὴ μ' ἀγουροσκοτώνεις· ἄς χαρῶ τὸ φῶς·

καὶ μὴ με βιάζεις τᾶφαντα τῆς γῆς νὰ ἰδῶ.

Πρώτη σὲ εἶπα πατέρα· κι ἐσὺ κόρη ἐμέ· 1220

καὶ πρώτη ἐγὼ στὰ γόνατά σου ἐκάθισα

καὶ γλυκὰ χὰδια σῶδωκα καὶ μῶδωκες.

Καὶ μῶλεγες: «Παιδί μου, τάχα θὰ σε ἰδῶ

σὲ σπίτι ἀντρὸς εὐτυχισμένη μιὰ φορὰ,
νὰ ζεῖς καὶ νὰ προκόβεις, καθὼς πρέπει μου;» 1225

Κι ἐγὼ πάλι, χαϊδεύοντας τὰ γένεια σου,

πού τώρα μὲ τὸ χέρι ἐγγίζω, σῶλεγα:

«Τάχα κι ἐγὼ, πατέρα μου, θὰ σε δεχτῶ

γέροντα πιὰ γλυκὰ-γλυκὰ στὸ σπίτι μου,

τοὺς κόπους νὰ πληρώσω, πού μ'ἀνάθρεψες;».— 1230

Αὐτὰ τὰ λόγια ἐγὼ θυμοῦμαι, ὅμως ἐσὺ

τὰ λησμονᾶς καὶ θέλεις νὰ σκοτώσεις με.

Μὴ, στὸν Ἄτρεα σ' ὀρκίζω καὶ στὸν Πέλοπα,

καὶ στή μάνα μου αὐτή, πού ἀφότου μ' ἔκαμε

τώρα λαβαίνει δεῦτερον πόνον πικρό. 1235

Τί φταίω γιὰ τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Πάρη ἐγὼ

τὸ γάμο; Τί ἦρθε γιὰ δικό μου χαλασμό;

Πατέρα, κοίταξέ με, δός μου φίλημα,

γιὰ ἐνθύμησή σου κᾶν νὰ τῶχω σὰ χαθῶ,

ἂν δὲν καταπεισθεῖς στὰ λόγια μου. Ἄδερφέ, 1240

εἶσαι μικρὸς νὰ με βοηθήσεις, μὰ κι ἐσὺ

κλάψε, καὶ τὸν πατέρα παρακάλεσε

νὰ μὴν πεθάνει ἢ ἀδερφή σου· αἰστάνονται

πάντα καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ τίς συμφορές.

Νά, σὲ παρακαλεῖ κι αὐτὸς ἀμίλητος, 1245

πατέρα μου. Ἄχ σπλαχνίσου κᾶν τὰ νιάτα μου.

Ναί, σὲ παρακαλοῦμε δυὸ παιδιὰ σου ἐμεῖς

ἐγγίζοντας τὰ γένεια σου, πουλάκι αὐτός,

κι ἐγὼ αὐξημένη. Θὰ σοῦ ἴπῳ κοντολογῆς:

γλυκύτατο εἶν' τὸ φῶς, στὸν Ἄδη εἶν' ὁ χαμός· 1250

κι ὅποιος ζητάει τὸ θάνατο θᾶναι τρελός.

Κάλλια κακὴ ζωὴ, παρά καλὴ θανά.

ΧΟΡΟΣ

Γιὰ σέ, τρισάθλια Ἑλένη καὶ τὸ γάμο σου

πικρὰ οἱ Ἄτρεϊδες σκάζουσι καὶ τὰ τέκνα τους.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

- Ἐγὼ ἀγαπῶ τὰ τέκνα μου κι αἰστάνομαι 1255
 τί εἶναι πικρὸ καὶ τί ὄχι· ἀλλιῶς θὰ ἤμουν τρελός.
 Φρίττω νὰ τὰ τολμήσω αὐτὰ, γυναῖκα μου,
 φρίττω κι ἂν δὲν τὰ πράξω. Τί νὰ κάμω ἐγώ;
 Βλέπετε πόσος καραβόφραχτος στρατός,
 κι Ἑλληνες πόσοι ἐδῶ μὲ χάλκινα ἄρματα, 1260
 ποὺ νὰ κινήσουν γιὰ τὴν Τροία δὲ μποροῦν,
 μήτε νὰ πάρουν τὰκουσμένο κάστρο της,
 ἂν, καθὼς λέει ὁ Κάλχας, δὲ θυσιάσω ἐσέ.
 Καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁ στρατὸς ποθεῖ τρελὰ
 στὸν τόπο τῶν βαρβάρων νὰ βρεθεῖ γοργά, 1265
 καὶ πάψει τους νὰρπάζουν Ἑλληνίδες πιά·
 ποὺ στ' Ἄργος θὰ σκοτώσουν τὰ κορίτσια μου
 κι ἐσᾶς κι ἐμένα, ἂν δὲν τιμήσω τὸ χρησμό.
 Δὲ μ' ἔχει, κόρη, δοῦλο του ὁ Μενέλαος,
 οὐδὲ κι ἐκείνου κάνω ἐγὼ τὸ θέλημα, 1270
 μὰ ἢ Ἑλλάδα, ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ θυσιάσω ἐσέ,
 θέλω δὲ θέλω· αὐτὴ ἔναι ἀνώτερη ἀπὸ μᾶς.
 Καὶ πρέπει, ὅσο ἀπὸ σένα κι ἀπὸ μὲ περνᾷ,
 ἐλεύτερη νὰ μένει, μηδὲ οἱ βάρβαροι
 νὰρπάζουν τῶν Ἑλλήνων τις γυναῖκες πιά. 1275

Φεύγει

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἄν' ἀνὰ παιστοί

- ὦ παιδί μου, ὦ καλές μου,
 δυστυχία σ' ἐμὲ μὲ τὸ χάρο ποὺ σ' ἤρρε.
 Σ' ἔχει δώσει στὸν Ἄδη καὶ φύγει ὁ γονιός σου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

- Ἄχ, ἀλίμονο μάνα, κι οἱ δυό μας
 ὅμοια κλαῖμε τὴ μαύρη μου μοῖρα! 1280
 Δὲν ὑπάρχει γιὰ μένα πιά φῶς
 μηδὲ λάμψη τοῦ ἡλιοῦ, συμφορά μου!

Παρ 43 εἰς 57 Ἡραίου
Αἰετῆ

Χιονισμένο λαγγάδι τῆς Τροίας
καὶ τῆς Ἴδας βουνά, πού σ' ἐσᾶς
εἶχε ὁ Πρίαμος ρίξει σὰν πῆρε 1285
τρυφερό ἀπὸ τῆ μάνα του βρέφος
μιὰ φορὰ γιὰ νὰ τὸ θανατώσει
τὸ παιδί του τὸν Πάρη, πού οἱ Τρῶες
ἀπὸ τότε τὸν εἶπαν Ἴδαϊο. 1290

Νὰ μὴν ἔφταν' αὐτὸς ὁ βουκόλος,
πού μεγάλωσε μέσα στὰ βόδια,
στὸ καθάριο νερὸ νὰ καθίσει,
πού εἶναι οἱ βρύσες ἐκεῖ τῶν Νεραΐδων, 1295
καὶ λιβάδι πού ἀνθίζουν λουλούδια
τρυφερά, κι οἱ θεές ρόδι' ἄνθη
κι ὑακίνθινα κόφτουν ἐκεῖ.

Μιὰ φορὰν ἐκεῖ πῆγε ἡ Παλλάδα 1300
κι ἡ δολόφρονη Κύπριδα κι ἡ Ἥρα
μέ τοῦ Δία τὸν ἄγγελο Ἑρμῆ·
γιὰ τὸν ἔρωτα ἡ Κύπρη καυχιόνταν,

γιὰ τὸ δόρυ ἡ Παλλάδα, κι ἡ Ἥρα 1305
πού κοιμώνταν μαζί μέ τὸ Δία
στή θεϊκὴ του τὴν κλίνη. Ἐκεῖ πῆγαν
γιὰ τῆ μαύρη τοὺς κρίση, ὅταν εἶχαν
γιὰ τὰ κάλλη τους μάλωμα οἱ τρεῖς τους.

Αὐτὸ θάνατο φέρνει σ' ἐμένα,
μὰ στοὺς Ἕλληνες δόξα, κοπέλες. 1310

ΧΟΡΟΣ

Πρόθυμα γιὰ τὴν Τροία, σὲ πῆρε ἡ Ἄρτεμη.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Κι ὁ γονιός μου τῆ δόλιαν ἐμένα,
ἄχ μανοῦλα, μανοῦλα,
φεύγει, κι ἔρμη μ' ἀφήνει.
Ἦ ἡ τρισάμοιρη ἐγώ, πού πικρὴ 1315
πικρὴν εἶδα τῆ μαύρην Ἑλένη,

καὶ φονεύομαι, χάνομαι, οἶμέ,
 πού με σφάζει ἄνομα ὁ ἄνομός μου πατέρας.
 ὦ ἢ Αὐλίδι στους κόρφους τῆς τούτους
 νὰ μὴν εἶχε τὶς πρύμνες δεχτεῖ 1320
 καραβιῶν χαλκοκόνταρων τόσων,
 πρὸς τὴν Τροία νὰ τὰ προβοδίσει,
 μήτ' ἐνάντιο στὸν Εὐριπο ἀέρα
 νᾶχε ὁ Δίας φυσήσει,
 πού πραῦνει ὅταν θέλει τὴν αὖρα, 1325
 καὶ σ' ἄλλ' ἄρμενα δίνει βοήθεια
 καὶ χαρά, σ' ἄλλα λύπη, κι ἄλλοῦ
 τἀναγκάζει νὰ στέκονται, κι ἄλλα
 νὰ διαβαίνουν τὰ κύματα, κι ἄλλα
 τὰ πανιὰ νὰ μαζεύουν, κι ἄλλοῦ
 μ' ἀγωνία νὰ προσμένουν. Ἀλήθεια, 1330
 τί πολύπαθη ποῦναι ἢ γενιὰ τῶν θνητῶν
 τί πολύπαθη ποῦναι!
 Τί κακὸ στους ἀνθρώπους σὰ μάθουν
 ὅσα ἢ μοῖρα τους γράφει νὰ πάθουν!

ΧΟΡΟΣ

Ἄχ, τί μεγάλα πάθια, καὶ τί βάσανα
 φόρτωσε ἡ κόρη τοῦ Τυνδάρου στους Δαναούς. 1335
 Ἐγὼ σε κλαίω μὲ τὸ κακὸν ὀπῶπαθες,
 πού ἄμποτε νὰ μὴν τῶχες πάθει, κόρη μου.
 Ἔρχεται ὁ Ἀχιλλέας.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μάνα μου, πλῆθος ἀνθρώπων βλέπω πῶρχεται σ' ἐμᾶς.
 ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Εἶν' ὁ γιὸς τῆς θεᾶς, παιδί μου, πού γι' αὐτὸν ἦρθες ἐδῶ.
 ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ζεσφαλίστε μου τὶς θύρες, ὑπηρέτρες, νὰ κρυφτῶ. 1340
 ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὰ γιατί, παιδί μου, φεύγεις;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ντρέπομαι τὸν ἄντρ' αὐτόν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ γιατί;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ντροπή μου φέρνει τῆς παντρειάς μου ἡ ἀτυχιά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σέ περίσταση δὲν εἶσαι πιά γιὰ ἀβρότητα πολλές.

Μόνον μείνε· καὶ δὲν εἶναι νὰ ντρεπόμαστε καιρός.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ἦω ταλαίπωρη, τῆς Λήδας γέννα,

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ψέματα δὲ λές. 1345

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

φοβερὰ βοοῦν οἱ Ἄργίτες.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τί βοή; Γιὰ λέγε μου.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Γιὰ τὴν κόρη σου,

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σημεῖον εἶν' ὁ λόγος σου κακό.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

πὼς ἀνάγκη νὰ τὴ σφάζουν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ δὲ λέγει ὄχι κανεῖς;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Κι ἐγὼ σ' ἔναν κίντυνο ἦρθα,

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τί λογῆς τάχα, καλέ;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

νά με συμπετροβολήσουν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ποῦ τὴν κόρη μου βοηθᾶς; 1350

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Ναί.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Και ποιός θάποτολμοῦσε νά σοῦ ᾽γγίξει τὸ κορμί;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

᾽Ολ'οἱ Ἕλληνες.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Και ποῦναι ὁ Μυρμιδονικός στρατός;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Αὐτὸς ἦταν ἐχτρός πρῶτος.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κόρη μου, χαθήκαμε.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μ'εἶπαν δοῦλο τῆς παντρειάς μου.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τί τοὺς ἀποκρίθηκες;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Νὰ μὴ σφάξουν τὴ δική μου τὴ μελλόνυφη,

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Σωστά. 1355

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

ποῦ ὁ γονιός της μῶχει τάξει.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἀπὸ τ'Ἄργος ἔφερε.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μὰ οἱ κραυγές τους μὲ νικοῦσαν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

᾽Ο λαὸς εἶναι κακό.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μὰ θά σε βοηθήσω.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μόνος στοὺς πολλοὺς θάντισταθεῖς;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Βλέπεις τούτους ὀπλισμένους;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Νὰ χαρεῖς τὴ γνώμη σου.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Θὰ χαροῦμε.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Δὲ θὰ σφάξουν τὸ παιδάκι μου λοιπόν; 1360

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

᾽Οχι, θέλοντάς μου.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Θάρθουν νὰ μ' ἄρπάξουν τὸ παιδί;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

᾽Ο ᾽Οδυσσεάς θὰ φέρει μύριους.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τοῦ Σισύφου ὁ ἀπόγονος;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Αὐτὸς ὅλος.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Θέλει ὁ ἴδιος, ἢ τὸν ἔβαλε ὁ στρατός;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

᾽Ἦθελε καὶ τὸν διαλέξαν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Γιὰ κακό, γιὰ φονικό!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μὰ ἐγὼ θὰ τὸν ἐμποδίσω.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Θὰ τὴν πάρει στανικῶς; 1365

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

᾽Απὸ τὰ ξανθὰ μαλλιά της.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τότε τί νὰ κάνω ἐγώ;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Νὰ κρατεῖς σφιχτὰ τὴν κόρη.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κι ἔτσι πιά δὲ θὰ σφαχτεῖ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Μὰ γιὰ τοῦτο θάρθει ἐκεῖνος.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Διακόφτοντας τὸ διάλογο μὲ γενναία ἀπόφαση:

Μάνα μου, γιὰ ἀκοῦστε ἐμέ·
 γιὰτὶ βλέπω ποὺ θυμώνεις μὲ τὸν ἄντρα σου ἄδικα.
 Κι εὐκόλο σ' ἐμᾶς δὲν εἶναι νὰ ζητοῦμε ἀδύνατα. 1370
 Γιὰ τὴν προθυμιά τὸν ξένο δίκιο νὰ παινέσουμε.
 Κοίταξε ὅμως κι ἐσύ μήπως στὸ στρατὸ κατακριθεῖς,
 δίχως ὄφελος κανένα, κι αὐτὸς πάθει συμφορά.
 Ἄκουσε, μητέρα, τώρα, τί μοῦ μπῆκε μὲς στὸ νοῦ :
 θέλω νὰ πεθάνω· ἀλλ' ὅμως νὰ τὸ πράξω ἐπιθυμῶ 1375
 τιμημένα, σὰν ἀφήσω κάθε ἀναξιοπρεπεία.
 Γιὰ μαζί μου σκέψου, μάνα, πόσον ὀμιλῶ καλά:
 τώρα ὅλ' ἡ μεγάλη Ἑλλάδα ἔχει τὰ μάτια της σ' ἐμέ·
 τὸ ξεκίνημα τῶν πλοίων καὶ τῶν Τρώων ὁ χαλασμός
 σ' ἐμὲ στέκουν, καὶ στὸ μέλλον βάρβαροι νὰ μὴ μποροῦν 1380
 τῆς καλότυχης Ἑλλάδας τις γυναῖκες πιά νάρπουν,
 σὰν πληρώσουν τῆς Ἑλένης τὴν ὀλέθριαν ἀρπαγή.
 Ἄν πεθάνω, αὐτὰ θὰ λείψουν, θάχω δόξα ζηλευτή,
 καὶ γιὰ πάντα θὰ με λέγουν τῆς Ἑλλάδας λυτρωτή.
 Καὶ δὲν πρέπει τὴ ζωὴ μου νὰ λυποῦμαι δὰ πολὺ. 1385
 Μ' ἔκαμες γιὰ τὴν Ἑλλάδα, κι ὄχι μοναχὰ γιὰ σέ.
 Κι ὅταν μύριοι ἄντρες μ' ἀσπίδες, κι ἄλλοι μύριοι μὲ κουπιὰ,
 σὰν ὑβρίστηκε ἡ πατρίδα, θὰ χτυπήσουν τοὺς ἐχτροὺς
 κι ἀφοβα γιὰ τὴν Ἑλλάδα θὰ πεθάνουν, πῶς ἐγὼ
 ποὺ εἶμαι μιὰ ψυχὴ μονάχα, σ' ὅλ' αὐτὰ θάντισταθῶ; 1390
 Σὰν τί δίκιο τάχα λόγο θάχω νάντιλογηθῶ;
 Ἐπειτα κι ἐκεῖνο ἄς ποῦμε : αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ πιαστεῖ
 μ' ὄλους τοὺς Ἀργεῖους γιὰ χάρη μιᾶς γυναίκα καὶ χαθεῖ.
 Παρὰ μύριες δὰ γυναῖκες ἕνας ἄντρας κάλλια ἄς ζεῖ.
 Κι ἂν ἡ Ἄρτεμη νὰ πάρει τὸ κορμί μου ἐπιθυμῶ, 1395
 στὴ θεὰ νὰ γένω ἐμπόδιο ἐγὼ θνητὴ πῶς ἤμπορῶ;
 Ὅχι. Δίνω τὸ κορμί μου στὴν Ἑλλάδα. Ἐμπρὸς λοιπὸν
 θυσιάστε το, τὴν Τροία πάρτε την. Μ' αὐτὰ θὰ ζεῖ
 τῶνομά μου· τέκνα, γάμος καὶ τιμὴ σ' ἐμὲ εἶν' αὐτά. 1399
 Πρέπει τοὺς βαρβάρους, μάνα, οἱ Ἕλληνες νὰ κυβερνοῦν
 κι ὄχι ἄλλιῶς· γιὰτὶ εἶναι δοῦλοι αὐτοί, κι ἡμεῖς ἐλεύτεροι.

ΧΟΡΟΣ

Εὐγενικὸ ἔχεις, κόρη μου, τὸ φρόνημα·
ὅμως κακὴ σου ἡ τύχη κι ἡ θεὰ Ἄρτεμη.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Καλότυχον θά μ' ἔκανε κάποιος θεός,
ἂν σ' εἶχα ταίρι, ὦ κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα. 1405

Γιὰ σέ εἶν' ἡ Ἑλλάδα ζηλευτὴ, κι ἐσύ γι' αὐτήν.

Τὰ εἶπες καλὰ κι ἀντάξια τῆς πατρίδας σου.

Κι ἀφοῦ ἔχεις ὑποκύψει στὸ θεϊκὸ χρησμὸ,

τὰ ὠφέλιμα καὶ τἀναγκαῖα λογάριασες.

Καὶ πλειότερο ποθῶ σε γιὰ γυναῖκα μου, 1410

τὸ φυσικὸ σου βλέποντας τὸ εὐγενικὸ.

Κοίταξε· ἐγὼ νὰ σε γλυτώσω ἐπιθυμῶ

καὶ σπῖτι μου νὰ σ' ἔχω· μὰ τῇ Θετίδα,

θλίβομαι ἂν δὲ σέ σώσω, ἀφοῦ σ' ἀμάχη ἐρθῶ

μὲ τοὺς Δαναοὺς· φριχτὸ κακὸ εἶναι ὁ θάνατος. 1415

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Αὐτὰ τὰ λέω μ' ἀκλόνητην ἀπόφαση·

Φτάνει ἡ Ἑλένη πού στοὺς ἄντρες ἔβαλε

φόνους κι ἀμάχες· μὴ, καλέ μου, χάνεσαι

γιὰ μένα ἐσύ, μήτ' ἄλλον νὰ σκοτώσεις καν.

Ἄφσε νὰ σώσω τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἤμπορῶ. 1420

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

Τί νὰ σου πῶ δὲν ξέρω, ὦ μεγαλόκαρδη,

σὰν ἔχεις τέτοια ἀπόφαση κι εὐγενικὰ

φρονεῖς· πῶς τὴν ἀλήθεια νὰ μὴν πεῖ κανεὶς;

Ἄλλ' ὅμως ἴσως καὶ νὰλλάξεις φρόνημα.

Γι' αὐτὸ σοῦ λέω νὰ ξέρεις τί θὰ κάμω ἐγώ. 1425

Θάρθῶ μὲ τούτους τοὺς βαριά ὀπλισμένους μου

πλάϊ στὸ βωμό, νὰ μὴ σ' ἀφήσω νὰ χαθεῖς.

Θὰ μεταχειριστεῖς κι ἐσύ τὰ λόγια μου,

ὅταν θὰ ἴδεις πλάϊ στὸ λαιμὸ σου τὸ σπαθί.

Δὲ θὰ σ' ἀφήσω ἀπ' ἀπερισκεψία σου 1430

γιὰ νὰ χαθεῖς. Πηγαίνω στὸ ναὸ τῆς θεᾶς

κι ἐκεῖ μὲ τοῦτα τάρματα σὲ καρτερῶ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μάνα μου, γιατί χύνεις δάκρυα ἀμίλητη;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἔχω τὸν πόνο ἢ δύστυχη κατάκαρδα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πάψε, μή με δειλιάζεις· κι ἄκου νὰ σοῦ πῶ. 1435

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Λέγε, ὅ,τι θέλεις ἀπὸ μένα, κόρη μου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μήτε νὰ κόψεις τὰ πλεχτά σου τὰ μαλλιά,

μήτε μὲ μαύρους πέπλους νὰ περιντυθεῖς.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κόρη μου, αὐτὸ πῶς τό εἶπες, ἀφοῦ σ' ἔχασα;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἦχι· θὰ ζῶ, κι ἐσὺ γιὰ ἐμὲ θὰ φημιστεῖς. 1440

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πῶς εἶπες; Νὰ μὴν κλαίω τὴ ζωὴ σου ἐγώ;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἦχι, διόλου, δὲ θὰ ὑπάρχει τάφος μου.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Μὰ πῶς; Δὲ φκιάνουν τάφο πάντα στοὺς νεκρούς;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μνημα μου εἶν' ὁ βωμὸς τῆς θεᾶς κόρης τοῦ Διός.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Παιδί μου, θὰ σ' ἀκούσω· κι ὁμιλεῖς σωστά. 1445

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σὰν εὐτυχῆς καὶ τῆς Ἑλλάδας λυτρωτῆς.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Καὶ τί νὰ πῶ στίς ἀδερφοῦλες σου ἀπὸ σέ;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μὲ μαύρους πέπλους νὰ μὴ ντύσεις μηδ' αὐτές.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Νὰ πῶ ἀπὸ σένα στὰ κορίτσια τίποτε;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Νᾶναι καλά· καὶ τὸν Ὁρέστη ἀντρείωνε. 1450.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἀγκάλιασέ τον ποῦ δὲ θὰ τὸν ξαναἴδεις.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀγάπη μου, ὅσο μπόρεσες μὲ βόηθησες.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω στ' Ἄργος, κόρη μου;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ναί, τὸ γονιό μου κι ἄντρα σου νὰ μὴ μισᾷς.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Βαρὺν ἀγῶνα θὰ τραβήξει αὐτὸς γιὰ σέ. 1455

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα μὲ θυσίασε ἄθελαι.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Πρόστυχα, δόλια, καὶ τοῦ Ἄτρεα ἀνάξια.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ποιὸς θὰ με πᾶει πρὶν σύρουν με ἀπὸ τὰ μαλλιά;

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐγὼ μαζί σου,

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν τὸ λές καλά· ὄχι ἐσύ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

τὰ πέπλα σου κρατώντας. 1460

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μάνα μου, ἄκου με·

μείνε : κι αὐτὸ ἔναι γιὰ τίς δυὸ καλύτερο.

Κι ἄς μ' ὀδηγήσει τοῦ πατρός μου ἀκόλουθος

μὲς στὸ λιβάδι τῆς θεᾶς, ποῦ θὰ σφαγῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Κόρη μου, φεύγεις;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καὶ δὲ θὰ γυρίσω πιά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Ἐφήνοντας τῆ μάνα;

1465

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Αὐτὸ δέ σ' ἄξιζε.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Στάσου, μὴ φεύγεις.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δάκρυα νὰ μὴ χύνεις πιά.

Κι ἐσεῖς παιᾶν' ἀρχίστε γιὰ τὴν τύχη μου
στοῦ Δία τὴν κόρην Ἄρτεμη, κοπέλες μου.

Μ' εὐλόβεια ἄς στέκουν οἱ Δάναοί. Καὶ τὰ ἱερὰ
κανίστρια ἄς φέρει κάποιος, καὶ νὰ καίει ἡ φωτιά
μὲ τὰ χυτὰ κριθάρια, κι ὁ πατέρας μου
δεξιὰ νὰ στέκει στὸ βωμό, γιὰτὶ ἔρχομαι
νὰ δώσω νίκη καὶ νὰ σώσω τοὺς Δαναοὺς.

1470

Πρὸς τὸ βωμὸ ὀδηγᾶτε με τὴν καστροκαταλύτρα 1475
τοῦ Ἰλίου καὶ τῶν Φρυγῶ·
Φέρτε στεφάνια, δόστε μου τὰ σύμπλεχτα μαλλιά μου
νὰ στεφανώσω ἐγώ.

Μὲ τῆς θυσίας τὰ νερὰ στῆς θεᾶς τριγύρω ἐλάτε 1480
τὸν ἱερὸ νασό·

τριγύρω στῆς καλότυχης τῆς Ἄρτεμης γυρνᾶτε
τὸν ἱερὸ βωμό.

Κι ἀφοῦ εἶν' ἀνάγκη, τὸ αἶμα μου κι ἡ ζωὴ μου θὰ πληρώσει
τῆς θεᾶς τὴν προσταγή. 1485

Μανούλα μου, τὰ δάκρυα μου σοῦ δίνω· στὴ θυσία
χρειάζεται σιγή. 1490

Κοπέλες Χαλκιδιώτισσες, γιὰ συνδοξολογᾶτε
τὴν Ἄρτεμη τῆ θεά,

ἐδῶ, ποὺ σταματοῦν γιὰ μὲ πολεμικὰ κοντάρια, 1495
στ' Αὐλιδικὰ στενά,

Ἔω μάνα γῆς Πελασγική, καὶ χώρα μου Μυκῆνα,—

ΧΟΡΟΣ

Γιὰ τοῦ Περσέα τὴν πόλη λές καὶ τὰ Κυκλώπεια κάστρα;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

μ' ἀνάθρεψες ἐσὺ 1500
 νὰ γένω τῆς Ἑλλάδας φῶς· καὶ πρόθυμα τῇ ζωῇ μου
 θὰ δώσω ἐγὼ γιὰ αὐτή.

ΧΟΡΟΣ

Αἰώνια σου ἡ τιμή.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἦ μέρα λαμπροφώτιστη, καὶ φῶς τοῦ Δία, χαίρε· 1505
 κι ἐγὼ σ' ἄλλη ζωῇ
 καὶ σ' ἄλλον τόπο ἐκίνησα γιὰ πάντα ἐκεῖ νὰ μείνω.
 Χαῖρε, γλυκό μου φῶς!

Ἐνῶ ἡ Ἰφιγένεια φεύγει ἀπὸ τὴ σκηνὴ καὶ προχωρεῖ ἄφοβα πρὸς τὸν τόπο
 τῆς σφαγῆς ὁ χορὸς τραγουδεῖ:

ΧΟΡΟΣ

Στροφή

Γιὰ ἰδέστε τὴ νικήτρια τοῦ Ἰλίου καὶ τῶν Τρώων 1510
 πάει στὸ βωμὸν ἐμπρός.
 Στὴν κεφαλὴ τῆς ἐβαλαν στεφάνια, τὴ ραντίζουν
 μὲ τὸ ἱερὸ νερό.
 Καὶ τὸν αἱματοδίψαστο βωμὸ τῆς θεᾶς θὰ βρέξει
 μὲ τὸ αἷμα τῆς τάγνῃ. 1515
 Θὰ κόψουν τὸν ὠραῖο τῆς λαιμό. Σὲ περιμένει
 μὲ δροσονέρι ἐκεῖ,
 κόρη, ὁ γονιός σου, κι ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν, ποὺ θέλει
 στὴν Τροία νὰ βρεθεῖ. 1520

Ἀντιστροφή

Μὰ στὴ μεγάλη θεὰ Ἄρτεμη ὕμνον ἄς ποῦμε, τοῦτα
 νὰ βγοῦνε σὲ καλό.
 Σεβάσμια θεά, σὰ χάρηκες θυσία ἀνθρώπου, στείλε
 στὴ χώρα τῶν Φρυγῶν 1525
 τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, στὴν ἄπιστη τὴν Τροία,
 καὶ δῶσε ἐσὺ θεὰ
 νὰ βάλει ὁ Ἀγαμέμνωνας στεφάνι τιμημένο
 μὲ τὰ ὄπλα τ' Ἀχαιϊκὰ

τριγύρω στο κεφάλι του, και νάχει ή 'Ελλάδα δόξα 1530
λαμπρή παντοτινά.

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

᾽ὦ Κλυταιμήστρα, κόρη τοῦ Τυνδάραου,
γιὰ πέρασ' ἔξω, γιὰ νὰκούσεις τί θὰ πῶ.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

᾽Άκουσα τῆ φωνή σου κι ἦρθα ἡ δύστυχη 1535
λαχταρισμένη ἀπό τρομάρα φοβερή,
μὴν ἦρθες νὰ μου φέρεις κι ἄλλη συμφορὰ
κοντὰ σὲ τούτην.

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

᾽Ὅχι, γιὰ τὴν κόρη σου
θέλω σπουδαῖα νὰ σοῦ πῶ και θαυμαστά.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

Λοιπὸν γιὰ πὲς μου γλήγορα και μὴν ἄργεις.

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Καλὴ κυρά μου, θὰ τὰ μάθεις καθαρά, 1540
κι ὄλ' ἀπ' ἀρχῆς, ἂν δὲ σκοντάψει ἡ γνῶμη μου
και μοῦ μπερδέψει λέγοντας τῆ γλῶσσα μου.

Τὴν κόρη σου ὀδηγώντας καθὼς φτάσαμε
μὲς στ' ἄλσος και στ' ἀνθόσπαρτα τῆς ᾽Αρτεμης 1545
λιβάδια, ποὺ ὄλος ὁ στρατὸς συνάζονταν,
εὐτὺς Ἑλλήνων πλῆθος συμμαζεύονταν.

Και καθὼς εἶδε ὁ ἀφέντης ᾽Αγαμέμνονας
τὴν κόρη ποὺ βαδίζει ἐκεῖ γιὰ τῆ σφαγῆ
ἀναστενάζει· στρέφει τὸ κεφάλι του
και κλαίει πεπλοσκεπάζοντας τὰ μάτια του. 1550

Κι αὐτὴ πλαῖ στο γονιό της ἀφοῦ στάθηκε
τέτοια τοῦ λεί: « Κοντὰ σου ἦρθα, πατέρα μου,
και τὸ κορμί μου ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα μου
και γιὰ ὄλην τὴν Ἑλλάδα στο βωμὸ τῆς θεᾶς
πρόθυμα δίνω νὰ τὸ θυσιάσετε, 1555
σὰν εἶναι τοῦτο θέλημα θεοτικό.

Μὲ τὴ θυσία μου εἶθε νὰ εὐτυχήσετε
και νικηφόροι στὴν πατρίδα νάρθετε.

Τώρα κανείς νὰ μὴ με ἔγγιξει κι ἄφοβα,
 δίχως μιλιὰ, θὰ δώσω τὸ λαιμὸ μου ἐγώ.»— 1560

Τόσα εἶπε· κι ὄλοι ἐθαύμασαν ἀκούοντας
 τῆς κορασιᾶς τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀρετὴ.
 Κι ἀφοῦ στὴ μέση στάθηκε ὁ Ταλθύβιος
 σιγὴ κηρύττει στὸ στρατὸ καὶ προσοχὴ· 1565
 κι ὁ Κάλχας σὲ χρυσοῦ κανίστρι ἀπόθηκε
 τάψν μαχαίρι ἀπὸ τὴ θήκη ὡς τῶσυρε,
 καὶ τὸ κεφάλι τῆς κόρης στεφάνωσε.

Κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ βωμὸ τριγύρισε
 μὲ τὸ κανίστρι καὶ τὸ χερονίψιμο 1570
 κι εἶπε: «Τοῦ Δία κόρη, ἀγριμοφόνισσα,
 ὅπου τὴ νύχτα στρέφεις τὸ λαμπρὸ σου φῶς,
 δέξου τὸ θῦμ' αὐτὸ ποῦ σοῦ προσφέρνουμε
 ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κι ὁ Ἀγαμέμνωνας,
 ἀμόλυντο αἶμα καλοπάρθενου λαιμοῦ.

Δῶσε καλὸ ταξίδι στὰ καράβια μας 1575
 καὶ τῆς Τροίας τὰ κάστρα νὰ πατήσουμε.»—
 Στέκουν οἱ Ἀτρεΐδες κι ὁ στρατὸς ἀμίλητοι.

Κι ὁ ἱερέας τὸ μαχαίρι παίρνοντας
 προσεύχεται, κι ἀποκοιτάζει τὸ λαιμὸ,
 ποῦ νὰ χτυπήσει. Ἐμένα πόνεσε ἡ ψυχὴ, 1580
 κι ἔβλεπα χάμω· μὰ εἶδα θαῦμα ξαφνικὸ :
 τοῦ μαχαιριοῦ τὸ χτύπο θᾶκουσε ὁ καθεὶς,
 ἀλλὰ δὲν εἶδε ποῦ ἡ παρθένα χάθηκε.

Φωνάζει ὁ ἱερέας, βόησε κι ὁ στρατὸς
 θεϊκὸ σὰν εἶδαν θέαμ', ἀνεπάντεχο, 1585
 ποῦ ἐνῶ τὸ βλέπουν, δὲν τὸ καλοπίστευαν :
 σπαρταριστὴ ἔλαφίνα κείτονταν στὴ γῆς,
 μεγάλη καὶ πανώρια, ποῦ ραντίζονταν
 ὁ βωμὸς ὅλος τῆς θεᾶς μὲ τὸ αἶμα της.

Καὶ τότε ὁ Κάλχας λέει καταχαρούμενος : 1590

«Ἔω ἀρχηγοὶ μας τοῦ Παναχαϊκοῦ στρατοῦ,
 βλέπετε τὴ θυσία πῶβαλε ἡ θεὰ
 μπρὸς στὸ βωμὸ, ἔλαφίνα βουνοπλάνητην.
 Αὐτὴν ἀντὶ τῆς κόρης θέλει πλειότερο,

μη μολευτεί ὁ βωμός της μ' αἷμα εὐγενικό. 1595

Πρόθυμ' αὐτὸ τὸ δέχτηκε καὶ δίνει μας
καλὸ ταξίδι, καὶ τῆς Τροίας τὸ πάρσιμο.»—

Μὲ τοῦτα ὁ κάθε ναύτης ἀναθάρρηψε

κι ἔτρεχε στὸ καράβι του, ποὺ πρέπει εὐτύς

τοὺς κόρφους τῆς Αὐλίδας πιά νάφήσουμε

1600

καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου τὸ κῦμα νά περάσουμε.

Κι ἀφοῦ τοῦ Ἡφαίστου ἠ φλόγα κατανθράκωσε

τὸ θῦμα, ὁ Κάλχας προσευχήθη, ὡς ἔπρεπε,

γιά τοῦ στρατοῦ τὸ γυρισμό. Κι ὁ βασιλιάς

μ' ἔστειλε τοῦτα νά σοῦ πῶ, καὶ ποιά ἔλαβεν

1605

ἠ κόρη μοῖρα ἀπὸ τοὺς θεοὺς κι ἀθάνατη

μὲς στήν Ἑλλάδα δόξα. Μὲ τὰ μάτια μου

τό εἶδα καὶ λέω: ἠ κόρη πέταξε στοὺς θεοὺς.

Μετρίασε τῆ λύπη καὶ ξεθύμωσε

τάντρός σου. Δίνουν οἱ θεοὶ τάνέλπιστα·

1610

'ποιοὺς ἀγαποῦν τοὺς σώζουν· γιὰτ' ἠ μέρα αὐτῆ

εἶδε νεκρῆ καὶ ζωντανῆ τὴν κόρη σου.

ΧΟΡΟΣ

Πῶς χαίρουμαι μ' αὐτὰ ποὺ ἀκούω· τὸ τέκνο σου

λέγει πῶς μένει ζωντανὸ μὲ τοὺς θεοὺς.

1615

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

ᾤ κόρη μου, ποιός τάχα σ' ἄρπαξε θεός;

Πῶς νά σε χαιρετίσω; Καὶ πῶς νά μὴν πῶ

πῶς στὰ χαμένα μὲ παρηγοροῦν μ' αὐτά,

γιά νά μὴ κλαίγω τὸν πικρὸ σου τὸν καημό ;

ΚΟΡΥΦΑΙΑ

Μὰ νά κι ἀτός του ὁ βασιλιάς μας πῶρχεται,

γιά νά σου πεῖ καὶ μόνος του τὰ λόγια αὐτά.

1620

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑΣ

Γυναίκα μου, ἀπ' τὴν κόρη μας ἐγίναμε

καλότυχοι· καὶ τώρα αὐτῆ 'ναὶ στοὺς θεοὺς.

Κι ἐσύ, ἀφοῦ πάρεις τοῦτο τὸ βλαστάρι μας,

πρέπει νά πᾶς στὸ σπίτι· κι ὁ στρατὸς κινᾶ.

Σ' ἀφήνω γειά. Μὲ χρόνια θὰ ἰδωθοῦμε πιά,
σὰν ἔρθω ἀπὸ τὴν Τροία· καλὴν ἀντάμωση!

1625

Ἄναπαιστοι.

ΧΟΡΟΣ

Μὲ καλὸ στή Φρυγία νὰ φτάσεις, Ἄτρείδη,
καὶ καλὰ νὰ ξανάρθεις, καὶ λάφυρα
νὰ μᾶς φέρεις λαμπρὰ ἀπὸ τὴν Τροία.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΝ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ (στ. 1—163).

6 κ.έ. **Τάστρο τὸ λαμπρό... στήν ἐφτάστερη Πούλεια σιμά.** Τὸ ἀρχαῖο κείμενο ἔχει: «Τίς ποτ' ἄρ' ἀστήρ ὄδε πορθμεύει | σείριος ἐγγύς τῆς ἐπταπόρου | Πλειάδος ἔσσων ἔτι μεσήρης;» Ἔγινε καὶ γίνεται μεγάλη συζήτηση ἀπὸ τοὺς φιλολόγους γιὰ τὸ ἄστρο αὐτό. Μερικοὶ εἶπαν ὅτι εἶναι ὁ Σείριος ἀστήρ, ἄλλοι ὁ Aldebaran, ἄλλοι ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Κυνὸς (J. E. Harry, 1915), καὶ ἄλλοι ὅτι εἶναι ἕνας λαμπρὸς πλανήτης κοντὰ στίς Πλειάδες (H. Weil, Δ. Βερναρδάκης, A. E. Hausmann). Καὶ σήμερα ἀκόμα τραγουδοῦν στήν Ἡπειρο (Βίτσα τοῦ Ζαγοριοῦ, Κούρεντα καὶ ἄλλοῦ) τὸ τραγοῦδι:

Ἄπ' ὄλα τᾶστρα τοῦρανοῦ—

ρηγο—ρηγοπούλα μου—

κανενα δέ μ' ἀρέσει,

ρηγοπαπαδοπούλα μου—

*καὶ ἐκεῖνο τᾶστρι τὸ λαμπρό, ποῦναί σιμά στήν Πούλεια,
να μοῦ τὸ χάρις ὁ οὐρανός, να μοῦ τῶδιε ἡ Πούλεια !!*

Πρβλ. καὶ Ἄραβαντινοῦ Συλλογὴν Ἡπειρ. ἄσμ. (1880) σ. 252. Σ' ἄλλο τραγοῦδι λέγεται: «ἐξ ἀστέρια σέρνει ἡ Πούλεια».

Γιὰ τᾶστρα καὶ τοὺς ἀστερισμοὺς κατὰ τίς λαϊκὰς δοξαστεῖς ἰδὲ τοῦἀοιδίμου Ν.Γ. Πολίτου τὰ Λαογραφικὰ Σύμμεκτα, τόμ. Β, 180 κ.έ.

11. **Εὐριπος.** Ὁ πορθμὸς τῆς Εὐβοίας, κοινὰ Ἔγριπος. Ἀπ' αὐτὸν Ἔγριπος ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐλέγονταν καὶ ὄλο τὸ νησί τῆς Εὐβοίας. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὁ πορθμὸς ἐλέγονταν canal de Négreponte, καὶ τὸ νησί Négrepont.

13. **Αὐλιδα.** Σήμερα Βαθύ. Εἶναι στὸ μέρος τῆς Βοιωτίας. Τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴ Χαλκίδα ὁ πορθμὸς Εὐριπος.

30. **Ἄτρεας.** Εἶναι ὁ πατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ τοῦ Μενέλαου, οἱ ὅποιοι ἀπ' αὐτὸν ἐλέγονταν καὶ Ἄτρείδες.

39. **Πινακίδι.** Ἀπὸ πεύκινο ξύλο ποῦ ἔγραφαν. Ἰδὲ Ἰππόλυτό μου, σημ. στ. 1253.

49—114. Ὁ ἀδύνατος αὐτὸς πρόλογος τοῦ Εὐριπίδη, τὸν ὅποιον ψέγουν πολλοὶ κριτικοί, ἔγινε γιὰ χάρη τῶν θεατῶν. Δίνει περίληψη ὅλης τῆς τραγωδίας.

49. **Θεσιάδα Λήδα.** Ὁ Θεστῖος ἦταν βασιλιάς τῶν Αἰτωλῶν. Ἡ θυγατέρα του Λήδα εἶχε παντρευτεῖ τὸν Τυνδάρρα, βασιλιά τῆς Σπάρ-

ψῆφον - λαμπροῦν.

της, κι ἐγέννησε τρεῖς κόρες, τὴ Φοίβα, τὴν Κλυταιμῆστρα καὶ τὴν Ἑλένη, τὴν ὅποιαν Ἑλένη ὁ πατέρας της Τυνδάραος τὴν ἔδωκε, καθὼς καὶ τὸ θρόνο του, στὸ Μενέλαο. Τὴ Λήδα τὴν εἶχεν ἐρωτευτεῖ ὁ θεὸς Δίας, καὶ γιὰ αὐτὴν τὴν ἀπολάφει μεταμορφώθηκε σὲ μακρολαίμη κύκνο (στίχ. 795). Ἀπὸ τὸ Δία ἐγέννησε ἡ Λήδα τοὺς δυὸ Διοσκούρους (ἀγόρια τοῦ Δία) : τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκη, ποὺ ζοῦσαν στὸν οὐρανὸ (πρ. στ. 770) καὶ τὴν Ἑλένη (στ. 795).

62. **Τυνδαρίδα**—ἡ θυγατέρα τοῦ Τυνδάραου Ἑλένη.

71. **Φρυγῶν**—Τρώων πρβ. στ. 662.

76. **Ἴδας μαντριά.** Ἴδῃ ἔδω εἶναι βουνὸ τῆς Τροίας.

90. **Κάλχας.** Περίφημος μάντης.

95. **Ταλθύσιος.** Κήρυκας Σπαρτιάτης. Οἱ κήρυκες εἶχαν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, κι ὅταν τὴν ἀσκοῦσαν κρατοῦσαν σκῆπτρο (πρ. στ. 1563).

102. **Ἀχαιοί.** Οἱ Ἕλληνες ἐλέγονταν καὶ Δαναοί (135), κι Ἀργεῖοι (532, σὴ μετάφραση Ἀργῖτες).

152. **Κυκλώπεια κάστρα.** Εἶναι τὰ περίφημα κάστρα τῆς Μυκῆνας, ποὺ καὶ σήμερα θαυμάζονται. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν πὼς τὰ ἔχτισαν οἱ μυθολογούμενοι Κύκλωπες (Κυκλώπεια τείχη).

159. **Τοῦ Ἥλιου τὸ τετράζυγο (ἢ τετράλογο) πύρινο ἀμάξι** (ἄρμα) τὸ ἔσπερναν τέσσερ' ἄλογα (πῦρ θερίππων τῶν Ἀελίου). Πρβ. Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Β'. 110 : «Ὁ Ἥλιος κατὰ τοὺς δημῳδοὺς μύθους».

2. ΠΑΡΟΔΟΣ (164–302).

170. **Ἀρέθουσα.** Βρῦση τῆς Χαλκίδας. Ὑπῆρχαν κι ἄλλες τρεῖς ἀκόμα ξακουστὲς Ἀρέθουσες : στὴ Συρακούσα (τῆς Σικελίας), στὴ Σμύρνη καὶ στὴν Ἰθάκη.

184. **Κύρη.** Ἐλέγονταν ἡ Ἀφροδίτη ἢ ἴδια καὶ Παφία καὶ Κυθήρεια. (Ἴδῃ στὸν Ἰππόλυτό μου, σημ. στ. 2).

Γιὰ τὴ φιλονικία της μὲ τὴν Ἀθηνᾶ καὶ τὴν Ἥρα ἰδῃ καὶ στ. 1300 κ.έ.

185. κ.έ. ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν πολεμιστῶν τῆς Τροίας πρβλ. καὶ Ἰλιάδα, Β, 494 κ.έ.

195. **Πρωτεσίλαος** Βασιλιάς τῆς Φυλάκης, στὴ Θεσσαλία, ἀρχηγὸς τοῦ Θεσσαλικοῦ στρατοῦ. Πρῶτος ἀπ' ὄλους τοὺς Ἕλληνες ἐπήδησε στὴν Τρωϊκὴ γῆ (Ὀμήρου Ἰλιάδ. Β, 695), ἀλλὰ καὶ πρῶτος σκοτώθηκε ἀπὸ τὸν Ἔκτορα.

196. **Τὰ ζάρια.** Οἱ ἀρχαῖοι τᾶλεγαν πεσσοῦς. Πρ. Μήδεια στ. 68.

198. **Παλαμῆδης.** Γιὸς τοῦ Ναυπλίου (ποὺ ἱδρυσεν τὴν Ναυπλίαν), ἐγγονὸς τοῦ θεοῦ Ποσειδῶνα, φημισμένος γιὰ τὴ φρόνησή του καὶ τὴν εὐρεση τῶν γραμμάτων ζ, θ, φ, χ, καὶ τῶν «ψήφων καὶ πεσῶν καὶ κύβων καὶ μέτρων καὶ σταθμῶν» κατὰ τὸν Σουΐδαν.

199. **Διομήδης.** Βασιλιάς τοῦ Ἄργους. Πρβλ. Ἰλιάδας Ε.

201. **Μηριόνης.** Ἦρωας ἀπὸ τὴν Κρήτη.

204. **Λαέρτη γιός.** Ὁ περίφημος Ὀδυσσεύς, βασιλιάς τῆς Ἰθάκης. Νησιώτικα ὄρη, δηλ. νησιά μὲ βουνά.

205. **Νιρέας.** Ἀπὸ τὸ νησι τῆς Σύμης, γιός τοῦ Χαρόπου καὶ τῆς Ἀγλαίας. Ἄλλος εἶναι ὁ Νηρέας, (ἰδὲ ἀμέσως παρακάτω).

207. **Ἀχιλλέας.** Ὁ περίφημος γιός τοῦ Πηλέα καὶ τῆς Θέτιδας, βασιλιάς τοῦ λαοῦ τῶν Μυρμιδόνων, στὴ Θεσσαλία, ὁ ἥρωας τῆς Ἰλιάδας κι ὁ ἀντρείτερος κι ὠραιότερος ἀπ' ὄλους τοὺς Ἕλληνες ποὺ πῆγαν στὴν Τροία. Εἶχε δάσκαλο στὴ μουσικὴ καὶ στὴ γιατρικὴ τὸν Κένταυρο Χείρωνα (σημ. στ. 705). Ἡ μάνα του Θέτη ἦταν Νηρηίδα (στ. 625) δηλ. θυγατέρα τοῦ Νηρέα, γιοῦ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Γαίας, βασιλιᾶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὑπὸ τὸ θεὸ τῆς θάλασσας Ποσειδῶνα. Ὁ Νηρέας εἶχε γεννήσει 50 Νηρηίδες (ἰδὲ σημ. στ. 700).

217. **Εὐμηλος.** Γιός τοῦ Ἀδμήτου κι ἔγγονος τοῦ Φέρητα, ἀρχηγὸς τῶν Θεσσαλῶν ἀπὸ τίς Φερέες. Πρ. Ἰλιάδα, Β, 763 καὶ Ψ, 376.

248. **Τοῦ Θησέα ὁ γιός.** Ὁ Ὀμηρος στὴν Ἰλιάδα Β, 546 κ.έ. ἀναφέρει τὸ Μενεσθέα ὡς γιὸ τοῦ βασιλιᾶ τῆς Ἀττικῆς Θησέα.

277. **Αἰνιᾶνες.** Φυλὴ Θεσσαλική.

286. **Ἐχινάδες.** Σύμπλεγμα ἀπὸ 9 νησάκια στὸ Ἰόνιο πέλαγος, κοντὰ στὶς ἐκβολές τοῦ Ἀχελώου (Ἀσπρὸπτόταμου). Οἱ κάτοικοι μιᾶς ἀπ' αὐτές, οἱ Τάφιοι, ἀναφέρονται ὡς ληστρικὸς ἄνθρωποι, (Πρ. καὶ Ὀδυσσειαν, Ο, 427) γι' αὐτὸ κι ὁ Εὐριπίδης τίς λέγει «νήσους ναυβάταις ἀπροσφόρους», δηλ. κακοζύγωτα νησιά.

3. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Α' (303—542).

317—401. Τροχαϊκὰ τετράμετρα, γιὰ τὴν ταραχὴ καὶ βιαστικὴ κίνηση, ὅπως καὶ οἱ στίχοι 855—916 καὶ 1338—1401. (Γιὰ τὴ χρῆση τους ἰδὲ Εἰσαγωγή μου στὸ ἀρχαῖο δράμα, σ. 57).

355. **Πρίαμος.** Βασιλὸς τῆς Τροίας, πατέρας τοῦ Πάρι.

360. **Ἀρτέμιδα.** Ἡ Ἄρτεμις ἦταν θεὰ τῆς παρθενίας, τοῦ κυνηγίου κτλ. Ἰδὲ Ἰππόλυτον στ. 64. Συνταυτίζεται καὶ μὲ τὴ Σελήνη καὶ τὴν Ἑκάτη. Πρβ. στ. 1571.

433. **Τὴν παρθένα πρὶν τοῦ γάμου της.** Ἰδὲ σημ. στ. 718.

520. Πρβλ. Σοφοκλῆ Ἀντιγόνη, 1055 : «Ὅλ' οἱ μάντιες ἀγαποῦν τὰ κρήματα».

524. **Ἡ σπορὰ τοῦ Σίσυφου.** Ἐνοεῖ τὸν Ὀδυσσεύα πρβλ. καὶ στ. 1362, καὶ Κύκλωπα στ. 104, καὶ Σοφοκλ. Φιλοκτήτη στ. 417. Ὁ Σίσυφος, βασιλιάς τῆς Κορίνθου, ἦταν φημισμένος γιὰ τὴν πανουργία του. Κατὰ τὸ Σχολιαστὴ τοῦ Αἴαντα τοῦ Σοφοκλῆ, στ. 190, ἐμυθολογοῦσαν οἱ παλαιοὶ ὅτι ἡ Ἀντίκλεια πηγαίνοντας ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν στὴν Ἰθάκην ἀπαντρεῖται τὸ βασιλιᾶ Λαέρτη, ἔσμιξε στὸ δρόμο μὲ τὸ Σίσυφο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τάχα γεννήθηκε ὁ Ὀδυσσεύς.

4. ΣΤΑΣΙΜΟ Α' (543—589).

543. **Καλότυχοι ὄσοι μέτρια.** Ὁ Εὐριπίδης πάντα ἐπαινεῖ τὰ μέτρια (πᾶν μέτρον ἄριστον) σ' ὄλα. Καί παρακάτω σ. 920. Πρ. καὶ Μή-
δεια 627, Ἰππόλυτο 264 κ.έ., 1115 κ.έ.

576 κ.έ. **Ὁ Ὀλυμπος.** Ἐδῶ εἶναι ὁ περίφημος αὐλητῆς καὶ μελο-
ποιὸς ἀπὸ τῆ Φρυγίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μαθητῆς τοῦ Μαρσούα. Οἱ
Φ ρ υ γ ι κ ῆ ς φ λ ο γ ἔ ρ ε ς (Φρύγιοι αὐλοί), κι οἱ μελωδίαι (Φρύγιοι
μέλος), ἦταν περίφημα στὴν ἀρχαιότητα.

582. **Ἐλεφάντινα παλάτια.** Τὸ παλάτι τοῦ Μενελάου ἦταν στο-
λισμένο μὲ χρυσάφι, ἤλεκτρο, ἄργυρο καὶ φίλδισι (ἐλέφαντα). Πρβ.
Ὀδυσσεΐας δ, 71 κ.έ.

587. **Καὶ μία ἀμάχη μ' ἄλλη ἀμάχη.** Ἡ ἀμάχη (ἔρις) τῶν θεαι-
νῶν φέρνει τὸν πόλεμο τῶν Ἑλλήνων.

599. **Μὴ σκοντάφει.** Τὸ σκόνταμα τῆς νύφης ἦταν κακὸ σημεῖο
καὶ τότε καὶ τῶρα.

5. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β' (590—750).

626. **Τῆς θεᾶς Νεραΐδας.** Δηλ. τῆς Θέτιδας, θυγατέρας τοῦ Νη-
ρέα, μάνας τοῦ Ἀχιλλέα (ιδεῖ σημ. στ. 207). Γιὰ τὶς Νεραΐδες τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ λαοῦ ιδεῖ Ν. Γ. Πολίτου Νεοελλην. Μυθολ. καὶ Λαογραφικὰ
Σύμμεκτα τ. Α' καὶ Γ'.—Λεξικογρ. ἀρχεῖον τ. Ε'.—Σ. Κυριακίδη Ἑλλην.
Λαογραφία τ. Α, σ. 184.—Μεγ. Ἐγκυκλοπαιδεία καὶ Λεξικὸν Ἑλευθερου-
δάκη.

662. **Φρύγες.** Ἔννοεῖ τοὺς Τρῶες, καθὼς καὶ στοὺς στ. 788, 1197,

697 κ.έ. **Αἴγινα.** Ἐδῶ ἔννοεῖ τὴ νύφη Αἴγινα, θυγατέρα τοῦ Ἀσω-
ποῦ, ποῦ γέννησε ἀπὸ τὸ Δία τὸν Αἰακὸ, τὸν πρῶτο βασιλιὰ τοῦ νη-
σιοῦ τῆς Αἴγινας.

Ὁ **Αἰακὸς** ἦταν πατέρας τοῦ Πηλέα (πάππος τοῦ Ἀχιλλέα) καὶ τοῦ
Τελαμώνα.

700. **Νηρέας.** Ὁ πατέρας τῆς Θέτιδας. Ἰδ. στ. 207.

705. κ.έ. **Χείρωνας... Κένταυρος.** Ὁ Χείρωνας, γιὸς τοῦ Κρόνου
καὶ τῆς Φιλύρας, ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς Κενταύρους, ξακουσμένος γιὰ τὴ σο-
φία του, τὴν καλωσύνη του καὶ τὶς πολεμικῆς, γιατρικῆς καὶ μαντικῆς γνώ-
σεις του. Ἦταν δάσκαλος τοῦ θεοῦ τῆς γιαιτρικῆς Ἀσκληπιοῦ, τοῦ Ἡρα-
κλῆ, τοῦ Ἀχιλλέα (σ. 207) καὶ ἄλλων.—Οἱ Κένταυροί ἦταν ἀρχαῖοι
μεγαλόσωμοι κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας. Ἐμυθολογοῦσαν (μετὰ τὸν Ὀμη-
ρο) ὅτι ἀπὸ τῆ μέση κι ἐπάνω ἦταν ἀνθρώποιο κι ἀπὸ τῆ μέση καὶ κάτω
ἦταν ἄλογα.

713. **Ὁ Ἀπιδανὸς ποταμὸς.** Σήμερα λέγεται Φερσαλίτης
(ἦταν στὴ Φθία, ἡ ὁποία τότε ἦταν πολιτεία τῆς Θεσσαλίας). Ἐνώνεται
μὲ τὸν ποταμὸ Ἐνιπέα (τῶρα Τσεναρλῆ) καὶ χύνεται στὸν Πηνειό. Ὁ
Ἀπιδανὸς στὴν Ἐκάρβη (στ. 452) λέγεται «ῶραίων νερῶν πατέρας,
ποῦ λιπαίνει τὰ χωράφια».

717. **Σάν καλορθεῖ τοῦ φεγγαριοῦ τὸ γέμισμα** (ὄταν σελήνης εὐτυχῆς ἔλθῃ κύκλος). Τὸ γέμισμα τοῦ φεγγαριοῦ (πλησιφαῆς σελήνη) καὶ σήμερα θεωρεῖται αἴσιος οἰωνὸς γιὰ τοὺς γάμους, γιὰ τὴ φυτεία κ.τ.λ.

718. **Στῆ θεὰ θυσία γιὰ τὸν πρόγαμο ἔσφαξες** (προτέλεια δ' ἤδη παιδὸς ἔσφαξας θεᾶ); Προγάμια ἢ προτέλεια ἐλέγονταν ἢ πρὶν τοῦ γάμου γιορτὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ κόρη ἢ οἱ γονεῖς τῆς πρόσφεραν θυσία στὴ θεᾶ Ἥρα ἢ στὴν Ἄρτεμη (πρ. καὶ στίχ. 433 καὶ 1110 κ.έ.). Καὶ σήμερα ἀκόμα στὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, κὶ ἄλλοῦ στὴν Ἑλλάδα, πρὶν τοῦ γάμου πηγαίνουν προσφορὰ στὴν ἐκκλησία καὶ μεταλαβαίνουν ἢ νύφη κὶ ὁ γαμπρός. Ἐκεῖ ὁ γάμος στὶς εὐχῆς λέγεται τέλεια (τρισύλλαβον). Ἔτσι στοὺς ἀρραβῶνες εὐχονται «καὶ στὴν τέλεια (ἢ στὰ τέλεια) με ὑγεία».

732. **Στῆ λαμπάδα ποῖόν;** Ἡ μάνα κρατοῦσε τὴ λαμπάδα στὸ γάμο τῶν παιδιῶν τῆς. Πρ. Μήδεια 1027, Φοίνισσες 344 κ.έ.

738. **Ἀργίτισσα θεά.** Ἡ Ἥρα ἦταν ἡ πολιοῦχος θεὰ τοῦ Ἄργους, ἢ προστάτισσα τοῦ γάμου. Αὐτὴν ἐπικαλεῖται ἡ Κλυταιμῆστρα.

6. ΣΤΑΣΙΜΟ Β' (751—800).

751. **Σιμόης** (Σιμόεις, γεν. Σιμόεντος). Ποτάμι τῆς Τροίας ποὺ εἶχε «ἀργυροειδεῖς δίνας».

755. **Στῆς Τροίας... στὸ Ἀπολλώνιον Ἴλιο.** Τὸ Ἴλιον, πρωτεύουσα τῆς Τρωϊκῆς χώρας, ἦταν ἀφιερωμένο στὸν θεὸν Ἀπόλλωνα ἢ Φοῖβον, ὁ ὁποῖος ἦταν πολιοῦχος καὶ θεμελιωτῆς τῶν κástρων τῆς.

757. **Κασσάντρα.** Ουγατέρα τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τροίας Πριάμου. Αὐτὴ εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ θεὸν Ἀπόλλωνα μαντικὴ δύναμη. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἀνταποκρίθηκε στὸν ἔρωτα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, τὴν καταράστηκε κὶ αὐτὸς νὰ προφητεύει μόνον τὰ κακά, χωρὶς ὁμως νὰ τὴν πιστεύει κανένας. Ἀφοῦ πῆραν οἱ Ἕλληνες τὴν Τροία, τὴν πῆρε σκλάβου τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τὴ ἔφερε στὴν Μυκῆνα, ὅπου (κατὰ τὴν Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου λ, 420 κ.έ.) τὴ σκότωσε κοντὰ στὸν Ἀγαμέμνονα ἢ φόνισσα γυναίκα τοῦ Κλυταιμῆστρα.

770. **Διόσκουροι.** Οἱ δύο ἀδερφοὶ τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας Κάστορας καὶ Πολυδεύκης, παιδιὰ τοῦ Δία ἀπὸ τῆ Λήδα, ποὺ ζοῦσαν στὸν Οὐρανόν. Ἰδὲ σμ. 49.

773. **Πέργαμον.** Ἡ ἀκρόπολις τῆς Τροίας.

775. **Ὁ Ἄρης φονικός**—ὁ φονικὸς πόλεμος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἄρης ἦταν θεὸς καὶ προσωποποίηση τοῦ πολέμου. Ἰδὲ Ἀντιγόνη μου στ. 124.

788. **Λυδῆς καὶ Φρύγισσες.** Οἱ γυναῖκες τῶν Λυδῶν καὶ τῶν Φρυγῶν, λαῶν γειτόνων καὶ συγγενῶν με τοὺς Τρῶες, με τοὺς ὁποῖους πολλὰς φορὲς συνταυτίζονται ὅπως κὶ ἐδῶ (πρβ. καὶ στ. 662).

795. **Ἑλένη γέννημα τοῦ κύκνου.** Ἰδὲ σημ. 49. Πρβ. καὶ Εὐριπίδη Ἑλένη, στ. 17—21 κ.έ.

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ' (801—1035).

812. **Φάρσαλος.** Σήμερα Φάρσαλα, πολιτεία τῆς Θεσσαλίας.

814. **Μυρμιδόνες.** λαὸς στὴ Θεσσαλία. Ἰδὲ στ. 207.

821 κ.έ. Δὲν ἐπιτρέπονταν στὶς τίμιες νιὲς γυναῖκες νὰ βγαίνουν μόνες τοὺς ἔμπρὸς σ' ἓνα ξένον καὶ νὰ ὀμιλοῦν θαρρευτὰ μ' αὐτόν. Τὸ ἴδιο σύστημα διατηρεῖται καὶ σήμερα ἀκόμα στὴν Ἠπειρο καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας.

821. **Ἦ θεία Ντροπή** (Ἦ πότνια Αἰδώς). Ἡ **Ντροπή** (Αἰδώς) προσωποποιεῖται καὶ στὸν Ἰππόλυτο, στ. 78.

855—916. Στιχομυθία σὲ τροχαῖο τετραμετρο. Ἰδὲ σημ. 317—401.

855. **Αἰακίδη** (Αἰακοῦ γένεθλον). Ἐννοεῖ τὸν Ἀχιλλεῖα ποῦ ἦταν γιὸς τοῦ Πηλέα καὶ ἕγγονος τοῦ Αἰακοῦ. Ἰδὲ σημ. 207 καὶ 697.

Νᾶχεις παιδιὰ κακὸ εἶναι. Τὸ ἴδιο νόημα μᾶς δίνει ὁ Εὐριπίδης καὶ στὶς Φοίνισσες στ. 358, καὶ στὴ Μήδεια 1090 κ.έ. Καὶ ὁ Σοφοκλῆς στὴν Ἠλέκτρα 770 κ.έ. Καὶ ὁ Αἰσχύλος στοὺς Ἐπιτάπειοι 1031. Τὶς ἴδιες σκέψεις κάνει καὶ ὁ λαὸς μας.

920. **Μέτρια.** Ἰδὲ σημ. 543.

931. **Ἄρη.** Ἰδὲ σημ. στ. 775.

952. **Σίπουλος.** Πολιτεία στὴ Λυδία τῆς Μικρασίας, στὰ ριζὰ τοῦ διώωνμου βουνοῦ. Ἀπὸ κεῖ κατάγονταν ὁ Τάνταλος, πρόγονος τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ Μενελάου.

8. ΣΤΑΣΙΜΟ Γ' (1036—1097).

1036. **Μὲ Λιβυκὲς φλογέρες** (διὰ λωτοῦ Λίβυος). Οἱ φλογέρες (αὐλοὶ) τῆς Λιβύας (στὴν Ἀφρική) ἀπὸ ξύλο λωτοῦ, ἦταν φημισμένες. Πρβ. καὶ στ. 439 (σουραῦλια ἀπὸ λωτό), Φοίνισσες σ. 793, Ἑλένη σ. 170, Ἄλκηστ. 346. Πρβλ. καὶ Φρυγικὲς φλογέρες, στ. 576.

1038. **Καὶ μὲ καλαμοσουραῦλια** (συρίγγων θ' ὑπὸ καλαμοεσάν). Ἐννοεῖ φλογέρες τοῦ (θεοῦ τῶν βοσκῶν) Πανός, ἀπαρτισμένες ἀπὸ πολλὰ καλάμια καὶ διάφορες ἀπὸ τὴ φλογέρα τοῦ Λιβυκοῦ λωτοῦ.

1040. **Πιερίδες (Μοῦσες).** Κατὰ τὴ Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου (53, 915) οἱ Μοῦσες γεννήθηκαν ἀπὸ τὸ Δία καὶ τὴ Μνημοσύνη στὴν Πιερία, κοντὰ στὸ Θεσσαλικὸ Ὀλύμπο.

1046. **Στῶν κενταύρων τὸ βουνό,** δηλ. στὸ φημισμένο Πήλιο.

1048 κ.έ. Ὁ Γανυμήδης ἦταν Δαρδανίδης δηλ. ἀπόγονος τοῦ Δαρδάνου, γενάρχη τῆς Τροίας. Ἐδῶ λέγεται καὶ Φρύγιος=Τρωαδίτης. Μυθολογοῦσαν πὼς τὸ Γανυμήδη τὸν ἄρπαξεν ὁ Δίας ζωντανὸ στὸν οὐρανὸ.

1056. **Πενήντα νιὲς Νεράϊδες (ἢ Νεροκόρες)** (πεντήκοντα κόραι Νηρέως) (Ἰδὲ καὶ στ. 1295). Γιά τὶς Νεράϊδες, ἀρχαῖες καὶ νέες, ἔγραψεν ἔκτενῶς ὁ ἀοιδιμος Ν. Γ. Πολίτης. Ἰδὲ σημ. 626, καὶ «Ἰχνευτὰς Σατύρους» μου σημ. στ. 35.

1060. **Στὸ θεῖνο τῶν θεῶν τοῦ Βάκχου τὸ κροντήρι.** Ποιητικά, δηλ. στὸ φαγοπότι τῶν θεῶν. Ὁ Βάκχος ἦταν θεὸς τοῦ σταφυλίου καὶ τοῦ κρασιοῦ. Γιὰ τὸ Βάκχο ἰδὲ Ἐἰσαγωγὴ μου στὸ Ἀρχαῖο δράμα σ. 9 καὶ Ἀντιγόνη μου σημ. στ. 1115.

1064-6. **Χείρωνας... Μυρμιδόνες** ἰδὲ στ. 207 καὶ 705.

9. ΕΞΟΔΟΣ (1098-1629).

1071. **Ὁ Ἥφαιστος,** γιὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἦταν θεὸς καὶ προσωποποίηση τῆς φωτιάς καὶ περίφημος τεχνουργὸς τῶν μετάλλων.

1088. **Ἰναχίδη**=γιοῦ ἢ ἀπογόνου τοῦ Ἰνάχου, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ πρῶτος μυθικός βασιλιάς τοῦ Ἄργους.—Ἰνάχος καὶ ποταμὸς τοῦ Ἄργους.

1090-1095. Γράφοντας αὐτὰ ὁ Εὐριπίδης εἶχε στὸ νοῦ του βέβαια τὴ μεγάλη διαστροφή τῶν ἡθῶν στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν ὀλέθριο Πελοποννησιακὸ πόλεμο. Ἰδὲ Θουκυδίδη III, 82 κ.έ.

1111-12. **Νερά γιὰ τίς σπονδᾶς** (χέρνιβες)..... κριθάρια (οὐλοχῦται ἢ προχῦται) ποὺ τάρριχναν στὴ φωτιά τῆς θυσίας, καὶ καθαρτικὴ φωτιά (πῦρ καθάρσιου). Ἰδὲ καὶ στ. 1470 κ.έ. καὶ Ἠλέκτρας Εὐριπίδη 801 κ.έ. Πρβλ. καὶ τὰ Ὀμηρικά, Ἰλιάδας Α 449, 458.

1150. **Τάνταλος.** Γιὸς τοῦ Θυέστη, ἕγγονος τοῦ Πέλοπα καὶ δισέγγονος τοῦ μυθικοῦ γιοῦ τοῦ Διὸς βασιλιᾶ Ταντάλου.

1153. **Τὰ δύο μου ἀδέρφια.** Τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκη (σημ. 49).

1159. **Στὴν Ἀφροδίτη φρόνιμη.** Στὸν ἔρωτα φρόνιμη.

1197. **Φρυγῶν γῆ**=ἡ Τροία (πρ. σημ. στ. 662).

1211. **Ὀρφῆας.** Περίφημος μυθικός ποιητὴς καὶ μουσουργὸς τῶν Ἑλλήνων. Πρ. Βάκχες 562. Περισσότερα ἰδὲ στὸν Ἰππόλυτο, σημ. 953. Ἀνάλογα μὲ τὴν Ἰφιγένεια λέγει ὁ Εὐριπίδης στὴν Ἀλκίση σ. 357, βάνοντας τὰ στὸ στόμα τοῦ Ἀδμήτου. Πρβ. καὶ Ἀλκίση σ. 966.

1216. **Ἰκετήριο κλῶν** (ἰκετηρία). Οἱ ἰκέτες προσφεύγοντες κατέθεταν στοὺς βωμοὺς ἢ στὰ γόνατα τοῦ προσώπου ποὺ ἰκέτευαν κλῶνους ἐλιάς ποὺ κρατοῦσαν στὰ χέρια τους.

1233. **Ὁ Ἀτρέας** ἦταν πατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονα, κι ὁ Πέλοπας πάππος.

1236. **Ὁ Πάρης** ἐλέγονταν τιμητικὰ καὶ Ἀλέξανδρος.

1241. **Ἀδερφέ μου.** Ἐπικαλεῖται τὴ βοήθεια τοῦ Ὀρέστη.

1247. **Ἐγγίζοντας τὸ γένειο σου** (πρὸς γενεῖο). Οἱ ἀρχαῖοι ἰκετεύοντας ἐγγίζαν τὸ γένειο καὶ τὰ γόνατα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ζητοῦσαν τὴν προστασία.

1250. Τὸ ἴδιο λέει κι ὁ λαὸς μας :

«Καὶ μὲ τὰ τόσα βάσανα πάλ' ἡ ζωὴ γλυκεῖα ἔναι,
κι ὁποῖος τὸ θάνατο ζητᾷ πολὺ τρελὸς θελά ἔναι».—

Ἀντίθετα ὁ Σοφοκλῆς στὸν Αἴαντα στ. 479 λέει:

«Γιατὶ ντροπὴ ἔναι νὰ ποθεῖ μακριὰ ζωὴ
ὁποῖος δὲ βρῖσκει λυτρωμὸ ἀπὸ τὰ κακά...
Ἄλλὰ ἢ νὰ ζῆσει τιμημένα ὁ εὐγενής,
ἢ νὰ πεθάνει μὲ τιμὴ...».

Κι ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος :

«Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακῆ».

1285 κ.έ. Ὁ Πρίαμος ἔρριξε τὸν Πάρη στὰ βουνὰ τῆς Ἰδᾶς, γιατί ἡ Ἐκάβη, πρὶν γεννησεὶ τὸ παιδί, ὄνειρεύτηκεν ὅτι θὰ γεννοῦσε ἐν' ἀναμμένο δαυλὶ, ποὺ θάκαιεν ὅλην τὴ χώρα. Ἀφοῦ μεγάλωσε τὸ παιδί μὲς στοὺς βοσκούς, κι ἀνδραγάθησε, βρῆκε τοὺς γονεῖς του κι ἤρθε στὸ πατρικὸ του παλάτις

μολονότι ή αδερφή του Κασσάντρα ήταν ένάντια. Αυτόν τὸ μῦθο τὸν πραγματευτήκη ὁ Εὐριπίδης στήν τραγωδία του «Ἀλέξανδρος», πού δέ σὺζεται. Γιά τὸ μῦθο ἰδὲ Ἀπολλόδωρο 3, 12, 5.

1295. **Νεράϊδων.** Ἔτσι μεταφράζω τὸ ἀρχαῖον Νύμφων ποῦ κείμενο. Αἱ Νύμφαι τῶν ἀρχαίων ἦταν κατώτερες θεότητες, πανώριες καὶ χαριτωμένες. Προσωποποιοῦσαν καὶ προστάτευαν τὰ νερά (Ναΐάδες, Κρηναίαι, Πηγαῖαι), τὰ βουνά (Ὀρειάδες, Ὀρεσιάδες), τὰ δέντρα καὶ τὰ δάση (Δρυάδες, Ἀμαδρυάδες, Μελιάδες) κ.τ.λ. Κατοικοῦσαν συνήθως σὲ σπηλιές. Ἔσιμγαν καὶ μὲ θεοὺς καὶ μὲ θνητούς. Ἀνάλογα πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἔχομε κι ἐμεῖς Νεράϊδες βουνήσιες καὶ Νεράϊδες θαλάσσιες. Ἰδὲ περισσότερα στοὺς «Ἰχθυεὺς Σατύρους» μου, σὴμ. στ. 35. Πρβλ. καὶ σὴμ. 1056.

1300 κ.έ. Γιά τὴν κρίση τῶν τριῶν θεῶν κάνει λόγο ὁ Εὐριπίδης καὶ στήν Ἀνδρομάχη του, στ. 283, στήν Ἑλένη στ. 23 κ.ά.

1362. **Σισύφου ἀπόγονος.** Ἔννοεῖ τὸν Ὀδυσσεά. Ἰδὲ σὴμ. 524.

1498 κ.έ. Ἐπίστευαν ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Ἄργους ἦταν Πελασγοί. Ἰδὲ Ὀρέστην 682. Στίς Ἰκέτιδες τοῦ Αἰσχύλου ὁ βασιλέας τοῦ Ἄργους λέγεται Πελασγός, γιὸς τοῦ Παλαίχθωνα. Ὁ ἥρωας Περσεὺς ἀνομιζοῦνταν θεμελιωτὴς τῆς Μυκῆνας. Ἰδὲ Πανσανία Β, 16, 3.—Πρβλ. καὶ σὴμ. 152. Γιά τὸν Περσεά, γιὸ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δανάης, ἰδὲ στήν Ἀντιγόνη μου σὴμ. 994.

1532 κ.έ. **Ἀγγελιοφόρος.** Στὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ θέατρο οἱ τραγικὲς πράξεις δὲν γίνονταν μπροστὰ στὰ μάτια τῶν θεατῶν, ὅπως στὸ νεώτερο θέατρο. Ἡ ἐκτέλεση τέτοιων πράξεων μπροστὰ στὰ μάτια τῶν θεατῶν εἶναι πρᾶμα βδελυρό. Μόνον ὁ Αἴας τοῦ Σοφοκλῆ αὐτοκτονεῖ μπροστὰ στὰ μάτια τῶν θεατῶν. Τὴν ἀφήγηση τῶν τραγικῶν πράξεων ὁ ποιητὴς ἔβανε στὸ στόμα τοῦ μαντατοφόρου (ἀγγέλου), ἀφοῦ τὴν τεχνουργοῦσε μὲ μεγάλη σαφήνεια, ζωηρότητα καὶ παραστατικότητα. (Πρβλ. ἀφηγήσεις στὸν Ἱππόλυτο, Μῆδεια, Βάκχες, Ἐκάβη κ.τ.λ.).

Στὴν φημισμένη Ἱταλικὴ μετάφραση τῆς Ἰφιγενείας ἐν Ἀυλίδι ἀπὸ τὸ Τζιούνιο Γκαρραβάνι, πού παίχτηκε τὸ Μάη τοῦ 1930 στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Συρακούσας, τὸ Ἱταλικὸ Ἰνστιτούτο τοῦ ἀρχαίου δράματος καὶ ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ διαγωνισμοῦ ἀναγκάστηκαν γιὰ λόγους καλλιτεχνικοὺς καὶ φιλολογικοὺς γιὰ τὴ νέα μετάφραση τῆς τραγωδίας αὐτῆς νάποκόψουν ὀλόκληρη τὴν τελευταία σκηνὴ τοῦ Ἀγγελιοφόρου, πού παρουσιάζεται στὸ ἀρχαῖο κείμενο γιὰ νὰ ἀφηγηθεῖ τὸ θάυμα πού ἔγινε στὸ βωμὸ τῆς θεᾶς Ἄρτεμης, τὴν ἀντικατάσταση δηλ. τοῦ θύματος μὲ μιὰ ἐλαφίνα καὶ τὴν ἀνάληψη τῆς Ἰφιγενείας στοὺς οὐρανοὺς.

1559. **Κανεὶς νὰ μὴ μ' ἐγγίξει.** Τὸ ἴδιο λέει κι ἡ Πολυξένη, στήν Ἐκάβη, στ. 547.

1563. **Ταλθύσιος.** Ἰδὲ σὴμ. 95.

1571. Ἡ θεὰ τῆς παρθενίας καὶ τοῦ κυνηγίου Ἄρτεμις συνταυτίζεται καὶ μὲ τὴ Σελήνη. Πρβ. Ἰφιγ. ἐν Ταύροις, 21.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

(Ἀπόσπασμα τῶν Διορθωτικῶν μου εἰς Εὐριπίδην.
Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Τυπογραφεῖον Α. Γεράρδου, 1920).

Στίχ. 392-393.—« Ἡ δέ γ' ἔλπις, οἶμαι μὲν, θεός, κάζεπραξεν
αὐτὸ μᾶλλον ἢ σὺ καὶ τὸ σὸν σθένος». Οὕτως ἔχουσι τὰ χειρόγραφα,
πλὴν τοῦ Β, ἐν ϕ ἐξέπραξε ν, ἀνευ δηλαδὴ τοῦ καί. Ὁ Δ. Βερ-
ναρδάκης σημειούμενος τὰς κυριωτάτας τῶν διορθώσεων (« ἡ δέ γ' ἔλπις,
οἶμαι γ' ἐὺ νίδοσ » Markland, « ἡ δέ σφ' ἔλπις ὠρμαινεν » Herwerden,
« ἦγε δ' ἔλπις » Matthiae), δέχεται τὴν παραδεδομένην γραφὴν, ἔρμηνεύων:
« Ἡ δέ γ' ἔλπις, οἶμαι μὲν θεός (ἔστι) καὶ ἐπέτελεσεν αὐτὸ (ἦτοι: τὸν
ἄρκον) μᾶλλον ἢ σὺ καὶ τὸ σὸν σθένος». Οὕτω καὶ ὁ Weil πρότερον καὶ
ὁ Romagnoli βραδύτερον. Τὸ θεός φαίνεται ὑποπτον καὶ ἡμῖν, ἀνθ'
οὐ προτείνομεν τὸ λέχουσ. Καὶ ἐν τῷ ΗΔΕΓ' ἔλπις διαγνωστέα
καὶ ἀπόχρωσις τῆς ἐλπίδος, ἦτοι ΗΔΕΙ(Α) ἐλπίς. Τὸ δὲ μὲν=μὴν.
Δηλαδή: « Ἡδεῖ ἔλπις, οἶμαι μὲν, λέχουσ] ἐξέπραξεν αὐτὸ μᾶλλον ἢ σὺ
καὶ τὸ σὸν σθένος ».

Στίχ. 508-509.—«Ταραχὴ γ' ἀδελφῶν διὰ τ' ἔρωτα γίγνεται | πλεο-
νεξίαν τε δωμάτων». Ὁ ἀοιδίμος Δ. Σεμιτέλος ἀντὶ δωμάτων
πρῶτεινε λημάτων=κερδῶν. Ἴσως γραπτέον κτημάτων ἢ
χρημάτων.

Στίχ. 1168.—«Ἐλένην Μενέλεωσ ἵνα λάβῃ. Καλὸν γένος | κακῆς
γυναικὸς μισθὸν ἀποτεῖσαι τέκνα». Οἱ πλείστοι τῶν ἐρμηνευτῶν εὐρί-
σκουσιν ἐφθαρμένον τὸ γένος, οὐ ποικίλας πρῶτειναν διορθώσεις
(:καλὸν κλέος, γάνος, καλὸν γ' ἔθος, καλὸν γ' ἔπος,
καλὸν γέ τοι, καλὸν γε νῶ, γε νῶν, κάλλου γέ-
νους), ἃς ἰδὲ ἐν τοῖς Διορθωτικοῖς εἰς Εὐριπίδην τοῦ Δ. Σεμιτέλου
καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δ. Βερναρδάκη. Ἡμεῖς νομίζομεν γραπτέον ἀντὶ
τοῦ καλὸν ΓΕΝΟΣ τὸ παλαιογραφικῶς ταυτιζόμενον καλὸν
ΤΕΛΟΣ.

Στίχ. 1484 κ. ἐ.—«ὥς ἐμοῖσιν, εἰ χρεῶν, | αἵμασι θύμασί τε | θέ-
σφατ' ἐξαλείψω». Τὸ ΕΞΑΛΕΙΨΩ, ἀνθ' οὐ τινες πρῶτειναν πλῆ-
ρῶσω ἢ ἐκτίσω, φαίνεται ἡμῖν ὑποπτον. Πιθανῶς γραπτέον:
Θέσφατ' ΕΞΑΝΥΣΩ. Πρβ. Σοφοκλ. Αἴαντα, 712 «θεῶν πάνθ' ὅσα θέσμι'
ἐξήνυσε». Ἐπίσης αὐτόθι, στίχ. 925: «ἔμελλες χρόνῳ στερεόφρων ἄρ' ἐ-
ξαλύσειν κακὰν μοῖραν ἀπειρεσίων πόνων». Εὐριπίδου Ἴωνα, 1066
»πάθει πάθεα δ' ἐξανύτουσ' εἰς ἄλλας βίῳτου μορφὰς κάτεισιν». Ὀμή-
ρου Ἰλιάδος Θ, 370 «Θέτιδος δ' ἐξήνυσε βουλὰς».

- Τὰ πρῶτα τραγούδια (εὐθυμα—πόνου—ἀρχαῖα). Ἀθήναι, 1891.
 Τὰ καθ' ἑρῶ καὶ Λέανδρον. Μετάφρ. εἰς δημοτικούς στίχους καὶ ἀνευρέσεις εἰς τὴν δημῶδη ποίησιν. Ἀθήναι, 1892.
 Ἱστορικὰ σημεῖα περὶ Ἠπειροῦ καὶ Βλαχίας. Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἔθνολ. Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος τ. Ε' (1897).
 Λεῖψανα τῆς Δατριείας τοῦ Δίονος καὶ Ἀδωνίδος ἐν Ἠπειρῷ. Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἔθνολ. Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος τ. Ε' (1897).
 Ζήνων ὁ Κιτιεὺς καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ. Λάρναξ Κύπρου, 1901.
 Οἱ μῆρες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐφημ. Ἀλήθεια Λεμεσοῦ, 1—1—1901.
 Ὁ Ἀδωνὶς καὶ ἡ λατρεία αὐτοῦ. Ἐφ. Ν. Ἔθνος Λάρνακος, 1—1—1902.
 Δόρδον Βύρωνος : Περιήγησις τοῦ Τσαῖλδ—Χάρολδ εἰς τὴν Ἠπειροῦ. Μετάφρ. εἰς δημοτικούς στίχους. Κων]πολις, 1911.
 Ἐκθεσεὶς τῆς κρισεως τοῦ Β' Δραματικοῦ ἀγώνος τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου. Ἀνατύπ. Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου. Κ]πολις 1911.
 Περὶ ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν ἐν Τουρσίᾳ Ἑλλήνων διδασκάλων. Εἰσηγήσεις εἰς τὸ ἐν Κων]πόλει Πανδιδασκαλικὸν συνέριον. Ἐφημ. Πατρὶς Κων]πόλεως, 18—29 Αὐγούστου 1912.
 Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Κων]πολις, 1912.
 Παλαιογραφικὸς Ἔρανος. Ἀνατύπ. Φιλ. Συλλόγου. Κ]πολις, 1912.
 Παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἠπειρωτικὸν γλωσσάριον τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. Ἀνατύπ. ἀπὸ τὴν 50ετηρίδα τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. Κ]πολις, 1920.
 Διορθωτικὰ εἰς Εὐριπίδην (δύο Ἰφιγενείας καὶ Μήδειαν). Ἀνατύπ. ἀπὸ τὴν 50ετηρίδα τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου. Κ]πολις, 1920.
 Συνθηματικαὶ γλώσσαι Ἠπειροῦ, Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἀνατύπ. ἀπὸ τὸν Ζ' τ. τῆς Λαογραφίας. Ἀθήναι, 1923.
 Γράμματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας. Ἀνατύπ. ἀπὸ τὰ Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ Α' (1926) καὶ Β' (1927).
 Ζαγοριανῶν θεαμάτων ἔρευνα. Ἀνατύπ. ἀπὸ τὰ Ἠπειρ. Χρον. Β' (1927).
 Ἡ ἐπανάστασις Διονυσίου τοῦ Σκυλλοσόφου εἰς Ἰωάννινα, 1611, καὶ ὁ σπηλιτενικὸς λόγος Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου. Ἀνατύπ. ἀπὸ τὰ Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ Η', 1928. Ἰωάννινα. Δρ. 20.
 Εἰσαγωγή εἰς ἀρχαῖο δράμα. Ἀθήνα, 1930. Δρχ. 30.
 Εὐριπίδης Κόκλωπας. Ζανατύπωμα ἀπὸ τῆ Ν. Ἐστίας. Ἀθήνα, 1931. Δ. 25.
 Κατάλογος τῶν χειρογράφων τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου Κων]πόλεως. Ἀθήναι, 1931-2. Ἀνατύπ. τ. Η'-Θ' τῆς Ἐπετηρ. Βυζαντινῶν σπουδῶν.
 Σοφοκλῆς. I. Ἀντιγόνη, σὲ δημοτικούς στίχους μὲ πρόλογο καὶ σημειώματα. Ἐκδ. Β', Ἀθήνα, 1932. Δρ. 40.
 Σοφοκλῆς. Ἰγνευταὶ σάτυροι, Ἀθήνα, 1932. Δρ. 20.
 Εὐριπίδης. Τόμος Α'. Ἀθήνα. 1934. [Περιέχονται : 1. Βίος καὶ ἔργα, Ἰσόπλυτος δρ. 40.—2. Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ἀδλίδι δρ. 30.—3. Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις δρ. 30.—4. Ἀλκηστὶς δρ. 30]. Ὄλος ὁ Α'. τόμ. δρ. 125.
 Πουλοῦνται στὰ γνωστότερα βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας.

ΓΙΑ ΤΥΠΩΜΑ

- Εὐριπίδης. Μετάφρ. σὲ δημοτικούς στίχους. Τρεῖς τόμοι.
 Σοφοκλῆς. Μετάφρ. σὲ δημοτικούς στίχους : Αἴας, Οἰδίποδες.
 Ἀρχαῖα τραγούδια σὲ νέους στίχους.
 Χρονικὰ σημεῖα ἀπὸ βιβλιοθήκας τῆς Κων]πόλεως.
 Ἠπειρωτικὰ ἠθογραφήματα.
 Τὰ φωνήεντα εἰς τὰ Ἠπειρωτικὰ ἰδιώματα.
 Ἠπειρωτικὴ Λαογραφία. (Ἐβραβεύθη μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἠπειρωτικὰ ποικίλα» εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Γλωσ. Συλλόγου Κοραῆ, 1893. Ἀθήναι).
 Ἠπειρωτικὰ τραγούδια καὶ μοιρολόγια.
 Λεξικὸν τῶν Ἠπειρωτικῶν ἰδιωμάτων.—Λόγοι καὶ διατριβαί.